YÖN

HAFTALIK GAZETE

«KOMÜNİST PARTİSİ» MESELESİNİN İÇYÜZÜ

KÜRT MESELESİNDE SON GELİŞMELER

Yıl: 5 - Sayı: 158 8 NİSAN 1966 125 Kuruş

OKUYUCU'DAN YÖN'E

BASINDAN

Tercüman

KISMÎ AF, BEKLENEN FAYDAYI SAĞLAYAMAZ

Hüseyin Üzmez

«Malatya suikastı» olarak siyasî tarihimize de geçmiş bulunan hâdisenin faili olup yazar Ahmet Emin Yalman'ı vurduğu için 20 yıl hapse mahkûm, 10 yıl 3 gün hapis yatan ve bu süre içinde kendini yetiştirip, yepyeni, faydalı bir insan hüviyetinde cemiyete dönen Hüseyin Üzmez'in ibret dolu bir yazısını sizlere sunuyoruz:

«İlmî yazıdır» diye af hakkında bir sürü lât edip kafaları karıştırmak istemiyorum. 20 yıl ağır hapse mahkûm edilmiş, hapishaneleri bütün insanları ve imkânlarıyla tanımış ve tam 10 sene 3 gün mahpusluk hayatı yaşamış bir insanım. Bu konuda benim söyleyeceklerimin de elbette ki bir değeri olacaktır.

Af tasarısı aleyhinde bir çok fikirler ileriye sürülüyor. Bunları teker teker cevaplandıralım.

Deniyor ki:

— Sık sık af yapmak cezanın korkutucu tesirini azaltır. Ve suç işleyenler çoğalır...

Cevap verelim:

Bir kere Türkiye'de sık sık af yapılmamıştır. Biri Cumhuriyetin ilânının akabinde, diğeri de Cumhuriyetin 10. Yıldönümünde olmak üzere iki büyük aftan sonra tam 17 sene (Yani Demokrat Parti iktidara gelinceye kadar) Türkiye af yüzü görmemiştir. (Sayın İnönü'ye affetmeyen, insan demelerinin bir sebebi de bu olsa gerek...) 1950 Temmuzunda bütün cezaların 2/3 nü kaldıran büyük bir af yapılmış ve bundan çok olumlu sonuçlar alınmıştır.

Bu afla cezaevinden çıkanların ancak 3/100'ü tekrar suç işlemiştir ki bu dünyada görülmemiş bir neticedir.

Millî Birlik Komitesi devrinde çıkarılan 113 ve 134 sayılı af kanunları ise (Tabirim hoş görülsün) aftan ziyade işkence idi. Gerçi ben de aynı kanunlardan faydalanarak çıktım; kendilerine şükran borçluyum. Ama tekrar ediyorum bu kanunlar çok büyük hataların işlenmesine sebep oldu. Çünkü kapsayıcı ve genel nitelikte değillerdi. Bir çok suçları affın dışında bırakıyorlardı. Bundan da çok kötü sonuçlar doğuyordu. Bir misal vereyim: İzmit hapishanesinde Recep adında bir mahkûm vardı. Suçu kız kaçırmak ve ırza geçmekti. Halbuki kızı ana - babasının rızasıyla almış, sonunda onların istediği parayı veremediği için şikâyet edilmişti. Kızın yaşı küçük olduğundan çocuğa 10 yıl ağır hapis cezası vermişlerdi. Bu hükümlü aftan istifade edemedi. Çünkü kız kaçırmak ve ırza geçmek suçları affın kapsamı dışındaydı. Öbür taraftan 7 yaşındaki bir küçüğün ırzına geçen, sonra da öldürüp ırmağa fırlatan Mahmut adındaki bir kaatil elini kolunu sallayarak hapishaneden çıkıp gitti. Çünkü suçu cinayetti ve cinayet suçlarının her çeşidi affın kapsamı içindeydi. Bunun gibi yüzlerce misal verilebilir. Buradan şu sonuca varmak istiyorum: Sık sık yapıldığı sanılan aflar af değildi; af mutlaka genel ve istisnasız olmalıdır.

Kaldı ki bu af kanunları cezaların ancak beşer yılını indirmişlerdi; Batı memleketlerinde bu kadarını (Hatta cezaların yarısını) indirmek yetkisi infaz hâkimleri ve infaz komisyonlarına bile tanınmıştır. Yani bizim sık sık yapıldığından yakındığımız aflar oralarda devamlı olarak yapılır.

«Af cezanın korkutucu tesirini azaltır» deniyor. Bu, ömründe suç işlemek mecburiyetinde kalmamış mutlu insanların düşüncesidir. Yeryüzünde hiç kimse af çıkacak diye suç işlemez. Cezalar ne kadar ağır olursa olsun yine suç işlenecektir. Suçu önlemenin yegâne çaresi insanlara suç işleten sebepleri ortadan kaldırmak, hiç olmazsa mümkün olduğu kadar azaltmaktır.

Bir de af yapılınca suç işleyenlerin çoğalacağı fikri var. Yeryüzünde bunun kadar gülünç bir iddia olamaz. Sanki ortada af arz ve talebine göre teşekkül eden bir suç piyasası vardır da af artırılınca suç kolaylaşıp çoğalacaktır. Lütfen düşünülsün ki suç işleyene Dünyanın hiç bir yerinde nişan takmazlar, mevki, ya da mükâfat vermezler. Aksine karakollara sürüklerler; sabahlara kadar dayak atarlar; kollarına kelepçeler vururlar; mahkemelerde süründürür, zindanlarda çürütürler. Af bütün bunları siler mi; çiğnenen haysiyetleri, lekelenen şerefleri, kaybolan yılları iade edebilir mi?

Hem günün birinde herkes suç işleyebilir. Nitekim çok yakın bir geçmişte devrin Reisicumhurunun bile suçlu sayıldığını görmedik mi? Sonra Dünyada kanunun gözünden kaçmış nice suçlar işlememiş kaç kişi vardır? İnsaflı olalım. Af bir atıfetse bunun büyüklüğü en büyük ve en korkunç suçları bile kapsamasıyle ölçülecektir.

Şimdi de af topluma ne kazandıracak, ne kaybettirecek, bir iki cümle ile bu konuya dokunalım: Bilimsel ayrıntıları bir tarafa bırakarak pratik yönden şöyle bir ayırım yapabiliriz: Suçlular ikiye ayrılır. a) Tesadüfen suç işleyenler. b) Suçu meslek hâline getirmiş olanlar. Bu ikincilerin sayısı bütün suçlulara oranla % 2 bile değildir. Ekserisi de hırsızlık, dolandırıcılık, yankesicilik gibi âdi suçlardan mahkûmdur. Bunları yüz sene yatırsak yine islâh edemeyiz; sonra elimize bir şey de geçmez. Yani ne çalınan mal yerine gelir, ne de çarpılan para sahibine ödenir. Öyleyse ne yapalım? Bir avuç mükerrir çıkmasın diye af kapısını kapamak ve sayıları 50 bini aşan kader kurbanının son umut ışığını da söndürmek, adalet, hakkaniyet ve merhamet ölçülerine sığar mı? Bunları istisna etmeye kalkışsak 113 ve 134 sayılı af kanunlarındaki mahzurların daha fecileri doğar. Sonra itiraf etmek lâzımdır ki, bizde bir defa sabıkalı damgasını yiyene dayak zoruyla işlemediği suçları yüklemek (faili meçhul suçlara) fail bulmanın zabıtamızca keşfedilen en kolay yoludur. Durum böyle olunca mükerrir dediklerimizin gerçekten mükerrir olup olmadıkları problemi de çıkar karşımıza... Şu evrensel adalet prensibini unutmamak lâzım gelir: «Bir suçsuz haksız yere cezalandırılacağına bin suçlu cezasız kalsın.» Öyleyse yukarıdaki sonuca bir defa daha varmış oluyoruz: Af istisnasız olmalıdır. Gelelim tesadüfen suç işlemiş olanlara: Düşmeyen kalkmayan bir Allahtır. Kimbilir hangi sebeplerle her nasılsa bir suç işlemiş ve kanunun pençesine düşmüş insanlara bir şans tanımak fikri üzerinde tartışma dahi yapılmamalıdır. Ömründe hiç suç işlememiş tek kişi var mıdır? Öyleyse neden şanslı, ya da kurnaz oluşumuzu bir gurur vesilesi yapıp da bizden hiç de farklı olmayan 10 binlerce kader kurbanınına tepeden bakalım?

Bütün hukuk kaidelerinin ve kanunların üzerinde bir kanun vardır: Yaşamak hakkı... Vatandaşlarına bu hakkı gereği gibi sağlayamamış olan toplumlar ceza vermek konusunda biraz insaflı olmalıdırlar. Suç yalnız suçlunun değil, hepimizindir.

Af konusunda toplumu tereddüde düşüren en korkunç suçlar cinayet suçlarıdır. Bu noktaya da bir iki cümleyle dokunalım: Bilindiği gibi Türkiye'nin bazı bölgelerinde kan gütme vahşeti sürüp gitmektedir. Bu yüzden birbirlerine düşman ailelerin karşılıklı olarak hem mezarda, hem de hapishanelerde çocukları vardır. Af yapmamak mezardakileri diriltmiyeceği gibi her iki tarafı hoşnut etmekten de çok uzak olacaktır. Her şeyden önce şu nokta üzerinde anlaşmak lâzımdır: Türkiye'de ceza «Bir islâh vasıtası» mıdır, yoksa «Bir intikâm» mıdır? Eğer intikam ise kaatili öldürmedikten sonra hak yerini bulmuş olamaz. Yok eğer 20'nci asır telâkkisine uygun olarak ceza bir islâh vasıtasıysa islâhın yolu bu değildir. Bir suçluyu 20-30 yıl günü gününe yatırmak gençliği gittikten, çoluğu çocuğu yok olup, yuvası dağıldıktan sonra topluma iade etmek ve sonra da kendisinden dürüst olmasını beklemek insan tabiatını inkâr etmek demektir. Böyle bir halde bilâkis kin ve intikam duyguları daha da derinleşmiş ve suçlu (haklı-haksız) kendisinin mahvına sebep olanları mahvetmek azmiyle, dışarıya çıkmış olur. Halbuki 30 yıllık bir mahkûmu 10 yılda salıvermek yıkılan hayatını yeniden kurmasına fırsat vermek demektir. Henüz umudunu kaybetmemiş insan affın değerini bilecek, hayatı tehlikeye düşmedikçe hasımlarına karşı da boyun eğecektir. Sonra yeni yeni cinayetlerden korkuluyorsa buna karşı tedbir almak düşünülebilir. Meselâ: Karadeniz Bölgesinde hasmı olan bir mahkûmu Akdeniz bölgesinde oturmak kaydıyla salıvermek pekâlâ mümkündür. Bahusus ki elimizdeki patronaj sistemiyle hapishaneden çıkanlara iş bulmak toplum için vazife oluyor.

Affın aleyhindeki fikirleri kısaca cevaplandırdıktan sonra şimdi de faydalarını birer cümle ile belirtelim. Af adlî hatâların tamiridir. Bizde yalancı şahitlikler, uydurma deliller ve dayakla suçlu durumuna düşürülüp mahkûm edilenler az değildir.

Bir misal vereyim: İzmit cezaevinde 2,5-3 sene yemekçiliğimi yapan İsmail Iğdirler adında Manisalı bir arkadaş vardı. O kadar temiz, dürüst ve imanlı bir insandı ki haksız yere adam öldürmek şöyle dursun haklı olsa bile öldürmezdi. Ben buna kaç defa nasıl olup da cinayet işlediğini sormuştum. Bana her defasında boynunu bükerek: «Ne yapalım kader...» Diye cevap vermişti. 134 sayılı ek af kanunuyla tahliye edildiği zaman bu arkadaş beni kapı altına çağırdı ve aynen şu sözleri söyledi:

— Ağabey sen bana bir kaç defa nasıl olup da cinayet işlediğimi sormuştun. Ben o zaman sana doğruyu söyleseydim inanmayacaktın. Çünki herkes suçsuz olduğunu söyler. Ama şimdi 18 sene cezamın tam 9 senesini yattım. İşte hürriyetin eşiğindeyim. Karım kocaya gitti; dört çocuğumun ikisi öldü, ikisi de el kapısında sürünüyor. Eğer bu cinayetle uzaktan yakından bir ilişiğim varsa Allah beni buradan çıkarmasın.

Hem söylüyor, hem de ağlıyordu. Meğer jandarma karakolunda döve döve güya suçu itiraf ettirmişler.

Bütün deliller de ayağındaki kabara çivili ayakkabının kaatilin ayakkabı izini tutmasından ibaretmiş. Böylesi misalleri daha da çoğaltabilirim. Ama geçiyorum. Çünkü yazı çok uzayacak...

Af geçmişin unutulması, umutsuz insanların hayata iadesi ve düşmanlıkların yerini dostlukların almasıdır.

Af 10 binlerce kader kurbanı ve onların 100 binlere varan çoluk çocuğunun yeni bir şevk, heyecan ve sevinçle tüketici halinden üretici haline geçmesidir ki, bunun da toplumun ekonomik düzeni ve genel huzuru üzerine etkili olacağını kimse inkâr edemez.

Bugün hapishanelerimiz tıklım tıklım doludur. Binalar yetersiz, personel tahsilsiz ve az gelirlidir. Diğer maddi imkânlar da son derece dardır. Buna rağmen başta ceza ve tevkif evleri genel müdürü Kemal Yumlu olmak üzere, bir avuç ülkücü yöneticinin insan-üstü çabalarıyla imkânsızlıklar içerisinde imkân yaratılmıştır. Hükümlülerin aşağı yukarı üçte-biri iş ve sanat sahibi olacakları atölye ve iş yurtlarına yerleştirilmiş, geriye kalanların bir kısmına da yükselme ve tahsil yolları açılmak istenmiştir. (Bunun en canlı misali benim. Cezaevindeyken liseyi bitirdim; İngilizceyi ana dilim gibi öğrendim; şimdi Hukuk Fakültesinin üçüncü sınıfında okuyorum. Eski bir mahkûm olarak bunları söylemek benim için bir kadirşinaslık ödevidir.) Bugün iş esası üzerine kurulu yeni cezaevleri, hapishane olmaktan çoktan çıkmış, birer iş, eğitim ve kültür kurumları haline gelebilmenin yolunu tutmuştur. İşte şumullü, istisnasız, büyük bir af yığın yığın hapishaneleri boşaltacak, bundan sonra düşeceklerin daha elverişli şartlar altında ıslâhına yol açacaktır.

Affın daha binlerce faydası vardır; ve nihayet Allah affedicidir, affedenleri sever.

Biz affı yalnız şu, ya da bu partiden değil, T.B.M. Meclisinden bekliyoruz. Af büyüklüğünde her partinin şeref payı olmalıdır.

SEVMİYORUM OKULU

Korkuyorum öğretmenim,
Ödev yapamam.
Polisten korkuyorum.

Korkuyorum öğretmenim
Savcıdan,
Kâğıttan, kalemden,
Konuşmaktan korkuyorum.

Düşünemem öğretmenim
Özgürlükten korkuyorum
Saçlarım nerede?
İstemem kitapları
Okumaya korkuyorum.

Demir parmaklıklar var
Gönlümce koşamıyorum
Koğuş küçük
Kelepçeler çok büyük
Korkuyorum öğretmenim
En çok senden korkuyorum.

BELKİS TURAN
(Demir-Çelik Lisesi Öğrencisi - Karabük)

HAFTALIK FİKİR VE SAN'AT GAZETESİ
Kurucular: Cemal Reşit Eyüboğlu — Mümtaz Soysal — Doğan Avcıoğlu
İmtiyaz sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Doğan Avcıoğlu
Basıldığı yer: Güneş Matbaacılık T. A. Ş.

ADRES: Yazı İşleri: Sümer Sokak No: 16/8, Yenişehir — ANKARA. Telefon: 176989 — İstanbul Bürosu (Satış İlân ve Abone İşleri): Mollafenari Sokak No. 32, Cağaloğlu — İstanbul. Telefon: 229570 — Posta Kutusu: 512 İSTANBUL.

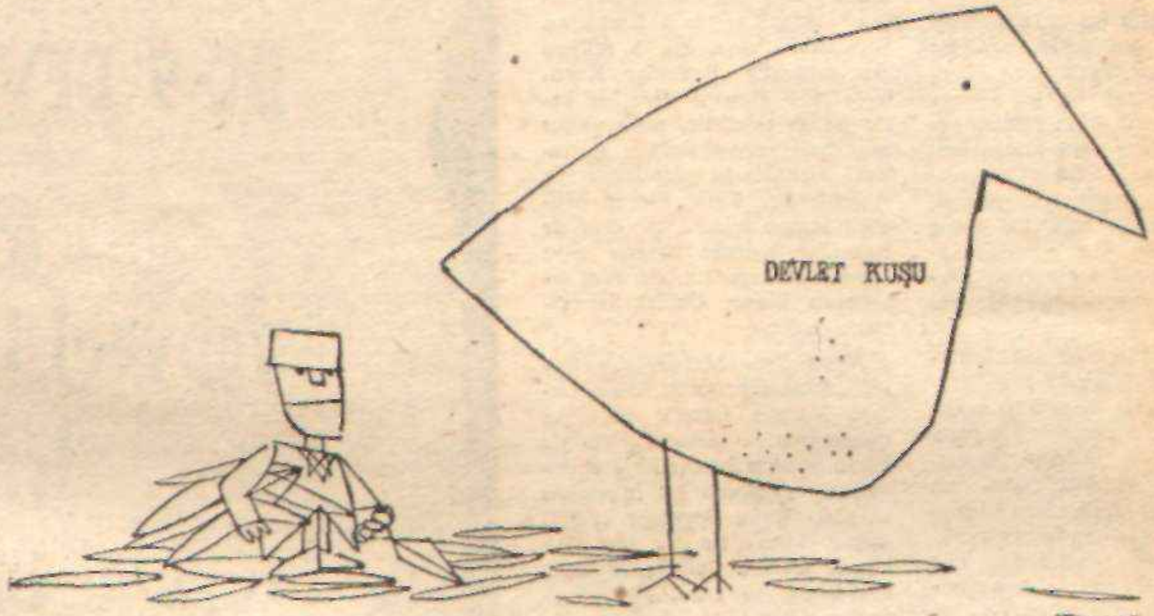
ABONE: Bir yıllık (52 sayı) 60 T.L., Altı aylık (26 sayı) 30.— T.L., Üç aylık (13 sayı) 15.— T.L. dır. Yurt dışı abonmanlarda bu bedellere ayrıca posta pulu ücreti kadar ilâve yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 2.50 T.L.'dır.

İLAN: Beher sütunda santimi 25.— T.L.'dır. Sürekli çıkacak ilân ve reklâmlarla kitap ilânları için özel indirimler yapılır. İlân ve reklâmların yayınlanmasından ötürü hiçbir sorumluluk yüklenilmez.

YÖN — HAFTALIK GAZETE

BAKIŞ

PARLAMENTOCULUK

— ŞİMDİ KUŞA BENZEDİ

ÇALIŞSA NE OLUR?

Seçim Kanunu kavgası, bir gerçeği ortaya koymuştur: Bütün muhalefet partilerinin tasvip etmediği bir kanunu Parlâmentodan geçirmek mümkün değildir. Anayasaya bağlı kalındığı müddetçe, ufacık bir siyasi grup bile, 89. maddenin verdiği imkânlardan yararlanarak, *okunması dahı günlerce süren gen* sorular ile Parlâmentoyu felce uğratabilir. Ancak bütün grupların arzuladıkları tasarılar kanunlaşabilir. *Bunların da çeşitli zümrelere* nimet dağıtan, genellikle demagojik nitelikte kanunlar olacağı âşikârdır. Bu durumda ya Parlâmentonun felce uğramasını kabul etmek, ya da 89. maddeyi herhangi bir biçimde rafa kaldırmak gerekecektir. Parlâmentoculuk, bir anlama «reaksiyon» niteliği taşıyan Anayasanın dar elbisesi içinde, böyle çetin bir çıkmazla karşı karşıyadır. Öyle görünür ki, bu çıkmazdan sıyrılabilmek için Başkan Sunay'ın arabuluculuğuna sık sık başvurmak gerekecektir. Fakat daha Başkanlık seçimlerinde, iki partinin Sunay'a oy vermekten kaçınışı, arabuluculuk çabalarının geleceği hakkında hayale kapılmayı önlemektir.

Bu, meselenin bir yönüdür. Öteki yönü ise şudur: İktidardaki çoğunluk partisinin önünde hiç bir engel bulunmasa da, parlâmento gerçekten çalışabilecek midir? Zorunluğunu akıllı kapitalistlerin bile kabul ettikleri vergi ve toprak reformu gibi konular çözülebilecek midir? Menderes'in en prestijli dönemini hatırlıyoruz: 1954 seçimlerinden ezici bir zaferle çıkmıştır.. İktisadi durum son derece parlaktır. 1950-53 döneminde hava şartlarının çok iyi gitmesi, ekilen arazinin büyük ölçüde genişlemesi ve dış piyasalarda tarım ürünleri fiyatlarının önemli bir sıçrama yapması, tarım gelirlerinin büyük ölçüde artmasına yol açmıştır. İşte politik ve ekonomik bakımdan böyle elverişli bir durumda Menderes, biraz da Amerikanın telkinleriyle, *arazi vergisini bir miktar arttırmak* istemiştir. Ne var ki Meclis kazan kaldırmış ve Menderes, bütün uğraşmalarına rağmen, mütevazi bir tasarıyı kanunlaştıramamıştır. 1961 den sonra Sayın İnönü de, son derece ılımlı toprak ve vergi reformlarını gerçekleştirmeyi başaramamış, büyük prestijine rağmen partisi içinde dahi büyük mukavemetle karşılaşmıştır. «Çalıştırılamamak»tan şikâyetçi şimdiki iktidar ise, toprak ve vergi reformuna karşı olduğunu söyleyerek işbaşına gelmiştir. Bu sebeple «Sanki iktidar çalışsa ne olur» sorusu, haksızlığa düşemeden sorulabilir. İstediği gibi çalışabilse, yapacağı ilk iş, herhalde solu tamamen tasfiye etmek *ve yabancı sermaye imtiyazlarını* arttırmak olacaktır!

PARLAMENTOCU AĞALAR

Genel oya dayanan çok partili *sistemin yirmi yıllık bilânçosu*, tutucu güçlerin devamlı zaferini sağlamaktan ibaret kalmıştır. Genel oy, Batı ülkelerindeki ilerici rolünü Türkiyede oynayamamıştır. Genel oy, halkın değil, ilerici güçler aleyhine olarak, eşrafın ve kompradorun egemenliğini gerçekleştirmiştir. Bu gözlem, bizi, sosyal yapı meselesine götürmektedir.

Seçmenler, egemen zümrelerin ekonomik ve ideolojik baskısı ile aşiret, ırk, mezhep bağlarının tutucu etkilerinden kurtulabilmiş ve *sınıf çıkarlarını az çok görebilecek* duruma gelebilmiş olsaydılar, hiç şüphe yok, genel oy Batıdaki gibi ilerici bir rol oynayacaktı. Ama *yalnız Türkiyede değil, azgelişmiş* ülkelerin çoğunda durum bu değildir. Anonim şirket, nasıl yönetimde etkisi sıfır olan küçük hissedarlar sâyesinde, az sayıda kapitalistin sınırlı sermaye ile diktatörlüğüne yol açıyorsa, yarı feodal bir sosyal yapı içinde de, Batı politik sistemi, ağa ve eşrafın, «oy paketleriyle», politik hayatta ağır basmasını sağlamaktadır.

Bize hayli benzeyen Güney Amerikanın sosyal yapıları ile politik kurumları arasındaki ilişkileri derinlemesine inceleyen Prof. Jacques Lambert, Türk aydınlarını çok ilgilendirmesi gereken kitabında şu gözlemi yapmaktadır: «Genel oy sonuçları hayal kırıcı olmaktadır. *Onu, yalnız bir politik özgürlük* değil, fakat aynı zamanda bir sosyal ilerleme aracı olarak kabul ettirenler, görmektedirler ki, o, geçmişin kalıntılarını tasfiyeyi geciktirici bir rol oynayabilir.

Bu hayal kırıklığının sonuçları, demokratik kurumların işlemesinde kaçınılmaz biçimde karışıklıklar yaratmaktadır: Ya totaliter rejimlerin propagandasıyla etkilenenlerin, temsili demokrasinin, geri sosyal yapıların değişimini hızlandırmaktan âciz kaldığı kanısına sürüklemekte, ya da, ekseriya, temsili demokrasi ilkelerine bağlı, fakat geri sosyal yapılı toplumların mahiyetinden habersiz olan şehirlerdeki ileri grupları, beklenmedik *sonuçları* dolayısıyle, seçimlere hile karıştırıldığı inancına götürmektedir. Her iki halde de, ya demokrasiye son vermek, ya da *demokrasiyi gerçekten muzaffer kılmak için devrim* istenebilir.

Hileli seçim inancı, yalnız Güney Amerikalılar değil, yabancı gözlemciler ve özellikle Kuzey Amerikalılar arasında da sık sık görülmektedir. Bu gözlemciler, serbestçe kullanılan oyların, oybirliği ile nefret edilmesi gerektiğini düşündükleri gerici sömürücülerin iktidarını sürdürebileceğini kabul edememekte ve seçimi ancak hile karıştığı için kaybettiklerini iddia eden adayların sözlerine tereddütsüz *inanmaktadırlar. Uygulandık*ları toplumların yapısından bağımsız olarak temsili demokrasi kurumlarının değerine inanış, Kuzey Amerikalıların azgelişmiş ülkelerdeki politikasını, bir çok kez yanlış yollara sürüklemiştir. Kendilerinkinden çok farklı bir toplumun olduğu gibi temsilini, hileli seçimlerin sonucu saymışlardır.»

STATÜKOCU SOLCULUK

Batı politik sisteminin ve genel oyun, azgelişmiş ülkede gericiliğin aracı olması, elbette insanlığın uzun mücadelelerle elde ettiği bu değerli kurumların suçu değildir.. Kötülük, sosyal yapıdan gelmektedir. Sosyal yapı aynı kaldığı müddetçe, genel oyun kaldırılması, ya da *çok partili düzenden vazgeçilmesi*, işlerin daha da kötüleşmesine yol açacaktır. Ama bu durum, yirmi yıllık çok partili denemenin Parlâmentolarda tutucu çoğunluklar sağladığını ve gerçek bir demokrasinin kurulmasını engellediğini görmezlikten gelmemize yol açmamalıdır.

Sistem ancak köklü reformlardan yana ilerici politik güçlerin devamlı gelişmesine imkân verdiği takdirde savunulabilir. Fakat bu bakımdan da son seçimler hayal kırıcı olmuştur. «Olağanüstü» bir seçim kanununa rağmen, tutucu güçler, geçmiş seçimlere nazaran ilerleme kaydetmişlerdir. Reformcu iddialar taşımadığı zaman oyla*rın yüzde 35 ilâ 40'ını kolaylıkla a*lan ve hattâ 1960'ta seçim kazanabilecek duruma gelen CHP, yirmi yıldır ilk kez, hâkim sınıfların çıkarlarını az çok zedeleyen görüşlerle ortaya çıkınca, en büyük seçim yenilgisine uğramıştır. Bir kaç bin CHP.'li eşrafın partiden uzaklaşması, milyona yakın oyun kaybına yol açmıştır. TİP ise, esas itibariyle, onun yokluğunda CHP.'ye yönelebilecek olan bir kısım ilerici güçlerin oylarını almıştır.

Öyle görünür ki, sağ-sol ayrımının politika hayatında yer almaya başlaması eşrafı az çok toparlanmaya ve «oy paketini» tutucu siyasi teşekkülere kaydırmaya, hiç *değilse çekimser tutmaya itmiştir.* Eşraf aynı zamanda solu tasfiyeyi ciddi ciddi plânlamaya başlamıştır. Bunu yapamıyorsa, herhalde Anayasaya, özgürlüğe ve demokrasiye saygısından değil, iktidara tam yerleşme imkânını bulamayışındandır.

Önümüzdeki senato seçimleri, bu bakımdan yeni bir ölçü olacaktır. Fakat yirmi yıllık denemeden sonra, fazla yanılma payı olmadan, bir gerçek artık açık açık söylenmelidir: Sosyal yapıda köklü bir değişiklik gerçekleştirilmedikçe, Batının politik kurumları, tutucu güçlerin egemenliğini sağlayan bir aldatmaca olmaktan öteye gidemiyecektir. Ve Türkiye gibi azgelişmiş ül*kelerde Batının politik kurumları*, sosyal yapı değişikliğini sağlamakta, son derece yetersiz kalmakta ve hattâ tutucu güçleri kuvvetlendirmektedir. Bunun içindir ki, Batı politik sisteminin inançlı savunucularından bir Duverger, hattâ aşırı sağcı bir Adenauer, «solcu otoriter rejimler, derebeylik egemenliğine son vererek, sanayileşmeyi hızlandırarak, eğitimi geliştirerek kendilerinden önce var olmıyan bir demokratik ortamı yaratmışlardır» gibi, Türk düşünce hayatı için oldukça yeni sonuçlara, ister istemez varmaktadırlar.

Türkiyede de artık, yirmi yıldır tekrarlanan gerçek dışı klişeleri bırakarak, geri sosyal yapıyı hızla tas*fiye etmek, demokrasi ve kalkın*mayı gerçekleştirmek için en uygun düşen politik yolların ve kurumların tartışması serbestçe yapı*labilmelidir. «Sonra daha kötü o*lursa...» tarzında en ilerici çevreleri bile sarmış görünen bir kötüye rıza gösterme ve düşünmeyi reddetme psikolojisinden sıyrılmak gerektir. Zira daha kötüden korkarak, kötüyü kabullenme, ilerici ve devrimci değil, fakat herhalde statükocu bir davranıştır. Hem solcu, hem de statükocu olma garabetinden kurtulma yolunda çaba göstermeliyiz.

Doğan Avcıoğlu

LOKOMOTİF REZALETİNDEN SONRA «JET UÇAGI» SKANDALİNE DOGRU

Geçenlerde bir gün, Ulaştırma Bakanı Seyfi Öztürk ile ordudan ayrıldıktan sonra iş adamlığında görülmemiş başarı sağlayan Türk Hava Yollarının yeni Genel Müdürü Agasi Şen arasında soğuk bir tartışma geçti. Bakan çok şeyler bildiğini hissettiren bir kesinlikle, «Ben, Hükûmet olarak üç jet almayı kararlaştırırım. Ama bunun nereden ve kaça satın alınacağını bilmem. Sen Hükûmet kararından sonra, raporlara dayanarak üç jeti satın alırsın. Bu senin işin. Ben de Ulaştırma Bakanı olarak senin kararlarını gözden geçirir, murakabe görevimi yaparım».

Bakan Öztürk'ün bu kararlı sözlerinin THY Genel Müdürünün hiç de hoşuna gitmediği beliydi. Bir komisyon toplanmış, üç DC-9 uçağının alınmasını uygun görmüştü Agasi Şen istiyordu ki, Bakanlar Kurulu sadece «üç jet satın alınacaktır» demekle yetinmesin, «üç DC-9 tipinde jet alınacaktır» desin. Lokomotif skandalı hafızasında taze olan Bakan Öztürk ise, diretmekte ve sorumluluğu Bakanlara yüklemek istemekteki alaturka kurnazlığı sezmekteydi. Yalnız Agasi Şen'in değil, dev Amerikan şirketlerinin de çeşitli baskıları ile karşılaşmış ve meseleyi kavramıştı.

Hava Yolları, pervaneli uçaklardan tepkili jet uçaklarına geçmek kararındadır. Beş yıldan beri jet uçağı satın alma peşindedir. İş henüz gerçekleşme safhasındadır. AID kredisiyle jetler alınabilecektir. Krediyi AID vereceğinden, meselâ İngiliz yapısı I-II gibi Avrupa uçakları almak mümkün değildir. Sipariş, Amerikan firmalarına gidecektir. Amerikan firmaları arasında da başta Boing-707 ve DC-9 imalcisi firmalar gelmektedir. Bu iki tipin dışında, AID nin daha mütevazi ve demode jetleri kabul ettirmeye çalışması da imkânsız değildir. Fakat ilk plânda DC-9 ile Boing-707 gelmektedir. Firmalar, lokomotif meselesinde General Electric - General Motors boğuşmasında görüldüğü gibi, Türkiyeye mallarını satmak için amansız bir mücadeleye girişmişlerdir. İş büyüktür. Üç adet uçak, THY'na 150 milyon lira civarında bir paraya mal olacaktır. Ayrıca bu uçaklar için yılda 30 milyon lira kadar malzeme ve teçhizat satın almak gerekecektir. Uçakların beş yıl serviste kalacağı düşünülürse, işin malî portesi 300 milyon lirayı bulmaktadır. Bu sebeple Türkiyede bir DC-9 propagandası başlamıştır. DC-9, kendisi ile yakın ilgisi olan KLM yoluyla reklâm yapmaktadır. Gazetelerde büyük reklâmlarla KLM, «Türkiyede DC-9 devrinin başladığını» bildirmektedir. KLM, diğer taraftan adreslerini bildiği nüfuzlu kişilere, bu uçakların uygunluğu hakkında mektuplar göndermektedir. DC-9, THY Kaptan - pilotlarından birini gereken biçimde ağırlamıştır. Türkiyeye gelen DC-9 heyetlerine de THY Genel Müdürünün özel bir yakınlık gösterdiği dikkati çekmiştir. Ne var ki DC-9 kısa menzilli bir uçaktır. Türkiyenin ihtiyaçlarına ve şartlarına pek uymamaktadır. Orta Doğuya Hacı taşıyacak kadar menzili yoktur. Yalnız DC-9 bu sakıncasına rağmen, büyük bir avantaja sahiptir. Zira THY nin yeni Genel Müdürü Agasi Şen, düne kadar DC-9'un Türkiye mümessili idi. Genel Müdür olduğundan beri, bu mümessillik Amerikada yetişmiş iş adamlarından ve sosyetenin yakından tanıdığı Kudsî Bağdeş tarafından yürütülmektedir. İşin tatlı tarafı buradadır: DC-9 tipi uçağın satıcısı ve Türkiye mümessili Agasi Şen, bugün DC-9 alıcısı durumundadır! Satıştan asgarî yüzde 1 üzerinden komisyon alınsa, bu, 3 milyon lira demektir. Bakanlar Kurulu, «DC-9 alınsın» diye bir karar aldığı takdirde, mümessiller her türlü sorumluluktan kurtularak tatlı bir işi gerçekleştirmiş olacaklardır. THY Genel Müdürü bunun içindir ki, «İlle de Bakanlar Kurulu kararı» diye kapıları zorlamakta, durumu sezinleyen Bakan Öztürk ise diretmektedir.

Agasi Şen, Menderes'in tevkif edilmesi haberini Eskişehirdeki Muhsin Batur'a ve diğer kumandanlara iletme göreviyle kamu oyunda ismini ilk kez duyurmuştur. Sonra bu hizmetine karşılık Köşke Başyâver yapılmıştır. Fakat burada her şeye karışır tutumu yüzünden fazla kalamamış ve emekliye ayrılmıştır. Emeklilikle birlikte Agasi Şen, gerçek istidadını bulmuş ve iş hayatında büyük başarı göstermiştir. Emekli Agasi Şen ile önce ünlü Armatör Hayri Baran ilgilenmiş, ona Ankara mümessilliğini vermiştir. Agasi Şen daha sonra Ereğli - Çelik İdare Meclisi üyeliğine gelmiş ve orada Daniş Koper'e karşı gösterdiği derin bağlılıkla, şirketin kudretli adamının sevgisini kazanmıştır. Bu arada DC-9 mümessilliğini sağlamayı da unutmamıştır. Daniş Koper'in himaye ettiği Agasi Şen, Hayri Baran'ın dostu olan Kâzım Yurdakul'un Ulaştırma Bakanlığı sırasında da THY Genel Müdürlüğüne gelmiştir. Şimdi bu tatlı tesadüften yararlanarak, Hava Yollarına DC-9 uçakları aldırmaya uğraşmaktadır.

Agasi Şen, kültürlü görünmeyi çok seven, din ve tasavvuf konularında sohbetten hoşlanan bir iş adamıdır. «Peygamber efendimiz, Şeyh Küçük Hüseyin Hazretleri, Çentikçi Süleyman Efendi» diye başlayarak dinî müsahabeler açmaya bayılır. Aşırı dindar sayılır. Tabiî ki Antikomünizmi de çabucak benimsemiş, bu konuda bir dergide çok değerli yazılar yazmıştır. Erdemir Genel Müdürünü, aşırı solcuların iftiralarıyla öldürdüğünü acıklı bir üslûpla dile getirmiştir. Dış politikada da «Milliyetçi Çin'in pek yakında Kızıl Çin'i istilâ edeceği» biçiminde orijinal fikirleri vardır. Fakat THY Genel Müdürü, her şeyden evvel büyük bir iş adamıdır ve iş adamlığının verdiği sezgi ve kabiliyet ile, Bakanlar Kurulundan DC-9 kararı çıkartmaya uğraşmaktadır.

TÜRKİYEDE

DC-9 DEVRİ BAŞLIYOR!

KLM'in

yepyeni DC-9 jet uçağı

İstanbul'a

ilk uçuşunu 21 Nisanda yapacak.

Gazeteleri süsleyen KLM ilânları.

İKİLİ ANLAŞMALAR

Hürriyet'in bayram öncesi patlattığı, «Bütün ikili anlaşmalar yeniden tanzim edilecek. Washington ve Ankarada, çeşitli kademelerde müzakereler başladı» haberi Washington'da şaşkınlık ve sinirlilik yarattı. «General de Gaulle'den sonra ikinci bir darbe, hem de yakın dost Demirel'den» ruh hâletinin verdiği şaşkınlık çabucak tersliğe ve öfkeye döndü. Dışişleri Bakanlığının bir sözcüsü sert bir dille haberin asılsızlığını bildirdi: «Türkiyedeki Amerikan üsleri ve tesisleri ile ilgili ikili anlaşmalarda, bir kaç küçük ayıklama hariç, hiç bir tadilât yapılmıyacaktır. Bu konuda bir müzakere de başlamış değildir». Haberi veren Associated Press Ajansı, demecin, «Ankaradan gelen haberlerde Türk Hükûmetinin NATO ve Amerika ile olan anlaşmalarda büyük değişiklikler istediğinin belirtilmesi üzerine verildiğini» bildirmektedir.

Washington, Ankarayı yalanlayan bu sert demeçle de yetinmeyip Türk Dışişleri Bakanlığından «izahat» istemiş olmalı ki, haftanın ikinci günü gazetecilere yaptığı bir açıklamada Çağlayangil «Vallahi billahi biz De Gaulle'cü değiliz. NATO ve Amerikan ittifakını korumaya çalışıyoruz. Türk-Amerikan işbirliğine çok önem veriyoruz» tarzında çok aşağıdan alan; yatıştırıcı bir üslûp kullandı, fakat Hürriyet'in haberini de yalanlamaktan dikkatle kaçınarak «mevsimiz» ve «olumsuz tefsirlere yol açar» demekle yetindi. Gerçekten Amerikan Dışişleri sözcüsünün sert açıklaması karşısında, Çağlayangil'in açıklaması, insanın kanına dokunan bir yumuşaklıktadır: «Türk - Amerika işbirliğine ve dostluğuna Türkiyenin ne kadar önem verdiği de, gerek Hükûmet Programında, gerekse muhtelif vesilelerle yapılan beyanlarda açıkça belirtilmiştir.

Bizim yaptığımız, bugüne kadar yapılan muhtelif anlaşmaları topluca etüd etmek, bunlarla ilgili tatbikatın genel ve geniş şekilde muhasebe ve ikmalini yapmak ve çıkan neticelere göre bu anlaşmaları NATO ittifakının ve Türk - Amerikan işbirliğinin karşılıklı menfaatlerini koruyacak en yararlı bir hüviyete irca eylemektir

Bizim çalışmalarımızla, Fransanın NATO camiası içinde son zamanlarda aldığı inisiyatif arasında da hiç bir ilgi ve benzerlik yoktur. Bizim çalışmalarımız, Hükûmetimiz işbaşına gelir gelmez başlamış ve Amerikalı müttefiklerimizle görüş birliği hâlinde yürütülmekte bulunmuştur».

Bu arada Demirel de tartışmalara katılarak, «Türkiyede üs yoktur tesis vardır» gibi «Bey yok, bay vardır» biçiminde bir inci savurdu. Sonra da «Bunları mülkiyeti bizim. Bize kalacak» diye övündü. Sanki mülkiyetinin bizde olması Amerikalılar tesisleri, yani üsleri kontrolumuz dışında istedikleri gibi kulandıkları sürece bir alam taşımaktadır! Eğer bir gün giderlerse, toprağı ve beton yapıları götüremiyeceklerine göre elbette bu tesisler, yani üsler, bize kalacaktır. Demirel, bütün bunları ciddi şeylermiş gibi söylemektedir.

Hükûmet, Genelkurmayın zorlaması ve Senatör Koçaş'ın bir sorusu ile meseleyi Parlamentoya getirmesi üzerine, ikili anlaşmalar üzerinde bir çalışma yapmıştır. Çalışmalar, tamamlanmış sayılabilir. Ortaya, 50 kadar askerî konuda ikili anlaşma çıkmıştır. 5 anlaşma da Dışişlerinin ilgilendirmektedir. Amerikalıların müzakerelerin başladığı haberini yalanlamalarına rağmen, Ankarada müzakerelerin başladığı ve bir iki ay içinde bitirilebileceği ileri sürülmektedir. Çağlayangil'in açıklamasındaki çok yumuşak tonun da gösterdiği gibi, Genelkurmaydan gelen baskı ile başlatılan müzakereler, bir iki sivri teferruat noktanın düzeltilmesiyle tatlıya bağlanacağa benzemektedir. Koskoca General de Gaulle'e bile gayet sert ve pürazamet çıkan Sam Amca'nın «mahkûm» dostların hak aramalarına tahammülü yoktur: «Üsler Amerikanın tam kontrolunda kalacak, imtiyazlar sürdürülecektir»... Yalnız ortada bir de Anayasa meselesi vardır. Bu gizli ikili anlaşmalar, hukukî mesnetten yoksundur. Bunlara bir de hukukî mesnet bulmak, Hükûmeti herhalde uğraştıracaktır

Çağlayangil'in üzerinde durduğu ikinci bir mesele, topraklarımızdan kalkan casus uçaklar meselesi oldu. Dışişleri Bakanı «Hükûmet hiç bir zaman müsaade etmemiştir» diyerek, böyle bir müsadenin istendiğini, fakat verilmediğini imâ etti. Fakat üsler, Türk kontrolunda olmadığı müddetçe, casus uçak faaliyetleri nasıl engellenebilecektir? Ünlü U-2 uçağı bile İncirlik'ten kalkmış, Pakistana inmiş, sonra Rusya üzerinde casusluğa gitmiştir. Üsleri kontrol altında bulundurup casus uçakların geliş gidişi önlenmedikçe, «casusluğa müsaade etmeyiz» sözü, herhalde Sovyetleri yatıştırmaya yetmiyecektir

«Türk üslerinden casus uçuşlarının yasaklandığını» bildiren Hürriyet'in haberinde bir de «Karadenizde Sovyet karasularında geniş teknik istihbarat yapan bir yüzer istasyon» dan söz edilmekteydi. Çağlayangil bu yüzer istasyon meselesine temastan kaçındı. Dışişleri Bakanının İncirlik'ten kalkıp esrarlı biçimde Karadenize düşen Amerikan uçağının faaliyetini de, olay Sovyet karasuları dışında vukua bulduğu için casusluk saymadığı anlaşılıyordu.

Fakat bu açıklamalar, Hükûmetin, Genelkurmaydan ve kamu oyundan gelen baskılar ile, bir iki teferruat noktayı düzeltmeye çalışacağını, fakat esasta durumu eskis gibi sürdüreceğini yeter açıklıkla göstermektedir.

İhsan Sabri Çağlayangil.
Aşağıdan alıyor.

●

Anayasayı korumak

Iktidar çevrelerine «Yeni Anayasa», ateşten bir gömlek gibi gelmiştir. «Anayasayı korumak ve kurtarmak» gerekçesiyle, Anayasayı çiğneme çareleri araştırılmaktadır. Erzurum Milletvekili I. Hakkı Yıldırım, bayram günü yayınlanan bir makalesinde, bu zihniyeti şu sözlerle ortaya koymaktadır: «Yanılmıyalım, sığ ve kısır yorumların yolukIaştırdığı ve iktidara karşı bir tehdit vasıtası olarak kullanılan bu «Çirkin Anayasa» hakiki anayasa değildir. Bu, muhalefetin Anayasasıdır. Asıl Anayasa bertaraf edilerek yerine ikame edilmek istenen Anayasadır. Görünüşe göre, bir Anayasa, iktidarın önündeki bütün meşruluk yollarını tıkamakla kalmıyor, mitolojideki «Ugolino» gibi sonunda kendi başını da yemeye namzet görünüyor.

Muhalefetin icat ettiği bu hilkat garibesi Anayasa anlayışının tasallutundan Türkiye Cumhuriyeti Anayasasını korumak ve kurtarmak lâzımdır. Muhalefeti, Anayasaya saygılı olmaya dâvet etmek lâzımdır.»

ANAYASA ORD. PROFESÖRÜ A. FUAD BAŞGİL DEDİ Kİ:

“C. Sunay Besmele ile işe başladı muvaffak olacak„

Yeni İstanbulda bir haber başlığı.
Cenabı hak, Sunay'a sabır ihsan eyleye...

Yeni tarımcı Amerikan Politikası

YÖN, Doğan Avcıoğlu'nun *7 Ocak 196 tarihli* başyazısında, Amerikanın yeni politikasını haber vermişti: «Az gıda yardımı, az sanayi yatırımı, fakat tarım üretimini arttıracak yardım.»

Sam Amca'nın elindeki gıda stoklarının azalması ve Hindistandaki kıtlık gibi felâketlerin Üçüncü Dünyada sık sık görülme *ihtimallerinin* artması, onu bu yeni politikaya itmiştir. «Doğar aç midelerden nur topu gibi ihtilaller» korkusuyla Sam Amca, Üçüncü Dünyanın kalkınmasını bir yana bırakarak, açığa çare aramaktadır. *Gıda yardımı dipsiz bir* kuyudur, üstelik yardım gören ülkenin tarım üretimini baltalamaktadır. O halde, yapılacak iş, gübre, teknik yardım *v.s.* ile gıda üretimini arttırmaktır. Bu yeni programa «Özgürlük için gıda» etiketi takılmıştır ve Cumhuriyet ile özel bir görüşme yapan AID'nin Washington'daki Dış Yardımları Programlama Koordinasyon Dairesi Başkanı *Prof. Ranis bu* programı açıklamıştır.

Tabii ki ekonomik bakımdan sakat olan bu programda, «Barış için gıda» *programı gibi felâketle sonuçlanacaktır*. Tarımda verimi artırmanın iki temel şartı vardır. *Bunlardan* biri toprak reformu, öteki ise hızlı sanayileşmedir. Bu iki tedbiri ihmale kalkışan bir program, ölü doğacaktır. Toprak *reformu meselesini* Güney Amerika'daki «İlerleme İçin İttifak» programının da ispatlandığı üzere çok hafiften alan Amerika, şimdi sanayi yatırımlarını azaltma amacı güden bir programla, arzuladığı tarım gelişmesini de *baltalayacaktır. Açığa* çare derken, program, açık ve işsizliği arttıracaktır. Burada eski «Barış için gıda» programı için Prof. Boulding'in söylediklerini de hatırlatmakta fayda vardır: «Elimizde kontrol edemediğimiz tarım *fazlaları birikti. Bu fazlaları* barış için gıda gibi hayırsever bir etiket altında, gemilerle dış ülkelere gönderiyoruz. Böylelikle o ülkelerde gittikçe artan bir bağlılık yaratıyoruz ve muhtemel gelecek felâketleri ve *görülmemiş büyüklükteki kıtlıkları* hazırlıyoruz. Ambarlarımız şimdiden yarı yarıya boşalmıştır. Tarım fazlaları yerine, üretim yetersizliği ile karşılaşabiliriz.»

Amerikayı, «Siz gıda üretiminizi arttırın» politikasına iten önemli nedenlerden biri de, Prof. Boulding'in felâketli sonuçları ile ortaya koyduğu, bu stokların tükenmesi durumudur. Bu yıl Türkiye, çok ağır şartlarla ve az *miktarda gıda yardımı* alabilmiştir. 42 milyon dolar tutarında bir gıda yardımı anlaşması beklenirken elde edilen miktar ancak 19 milyon dolardır ve buğday ile mısıra inhisar etmektedir. Soya yağı ve hatta pirinç, görünü*şe göre, döviz ile ödenecektir.* Üstelik satışların karşılığından Cooley Fonuna giden kısım da, sızan haberlere göre, yüzde 17.5'tan yüzde 35'e yükseltilmiştir. Buna yüzde 20 Amerika hükûmetinin payı da eklenirse, tarım fazlası satışlarının Türk parası karşılıklarının yüzde 55'i Amerikalılara gidecektir.

Stok azalınca, şartlar ağırlaşmış ve «Gıda üretiminizi arttırın» tavsiyeleri başlamıştır. Bu *tavsiyeleri* «sanayie boşverin» uslûbuyla yapan AID temsilcisi Prof. Rains, bir özel toplantıda baklayı da ağzından çıkartmıştır. *Prof.* Üstünel'in evinde eski SBF profesörleri Aren, Yalçın ve Feyzioğlu'nun da bulunduğu bir toplantıda Prof. Ranis, «Daha az plânlama *yapın. Plânlama, bürokrasiyi* arttırıyor. *Johnson* buna taraftar» tavsiyesinde bulunmuştur. Üstünel'in «Yani daha az devletçilik mı yapalım» sorusunu da «böyle yorumlanması gerekmez» diye geçiştirmiştir.

Demirel, «özel plâncılık»a geçerek, her halde bu «az plânlama» tavsiyesini yerine getirmeye başlamıştır. *Ne var ki* «politik» Tinbergen dahi, son basın toplantısında, özel plânlamaya, az plânlamaya ve kalkınma hızını azaltma telkinlerine karşı çıkmıştır.

AMERİKA MEKTUBU

«Demirel, İnönü'den korkuyor»

Yakup Kepenek, New York'tan yazıyor

Başkan Johnson'un Honolulu konuşmasından *sonra*, **Amerikan basınının ilgisi Türkiye üzerinde toplandı. Özellikle son tevkiflere ve diğer olaylara yer veren bas..., son günlerde bir sol - sağ bölünmesi ve çatışma üzerine dikkatleri çekiyor.**

Esasen Amerikan tarih kitaplarında **Truman Doktrininden, Amerikan Hükûmetinin Yunanistan ve Türkiye'deki Hükûmetleri devirmek iste,en mah.... silâhlı komünist hareketlerine karşı bir garan.i olarak bahsedilir. 27 Mart günü, bir televizyon görüşmesinde Başkan Yardımcısı Hubert Humphry, Vietnam'da savaşın doğurduğu sosyal ve ekonomik çöküntülerden bahsederken bunun Türkiye, Yunanistan v.s. gibi ülkelerde de olduğunu,** ***olabileceğini ileri sürdü.***

Dünyanın, bu arada Türkiye'nin de jandarmalığını yüklenen ve memleketimizi komünizmin eline düşmekten koruma iddiasında bulunan Sam ***Amca, Ankara'nın NATO ve Amerika ile olan*** **ikili anlaşmalarda büyük değişiklik isteyeceği haberlerinin burada yayılmasına fena halde sinirlenmişe benziyor. State Department'ın bir sözcüsü, «Anlaşmalar değişmez. Böyle bir müzakere de yok» diyerek, Ankara'ya sert bir ihtar gönderdi...**

Amerikan basınında da sevgili Demirel'e karşı, acı tenkitler yükselmeye başladı. 23 Mart tarihli New - York Times'ta Hedrick Smith'in Ankara'dan gönderdiği yazıyı, Demirel herhalde ***endişe ile okumuştur:***

«Türkiye'de bir söz vardır, ülkeyi iktidar değil, muhalefet yönetir, diye. Son haftalarda bu söz, gerçeğe çok uygun düşüyor...

Politik kaynaşma çeşitli cephelerde sürmektedir ve muhafazakâr Adalet Partisi iktidarının bir çok taraftarı, beş ayda pek az şey yapıldığı için hayâl kırıklığına uğramış bulunuyor.

Demirel, Ekim seçimlerinde, özel sektörü daha fazla teşvik ederek ekonomik hayatı harekete geçirme vaadleri ile 30 koltuk farkla çoğunluk sağladığı zaman, iş çevrelerinde bir ümit dalga vard. (...)

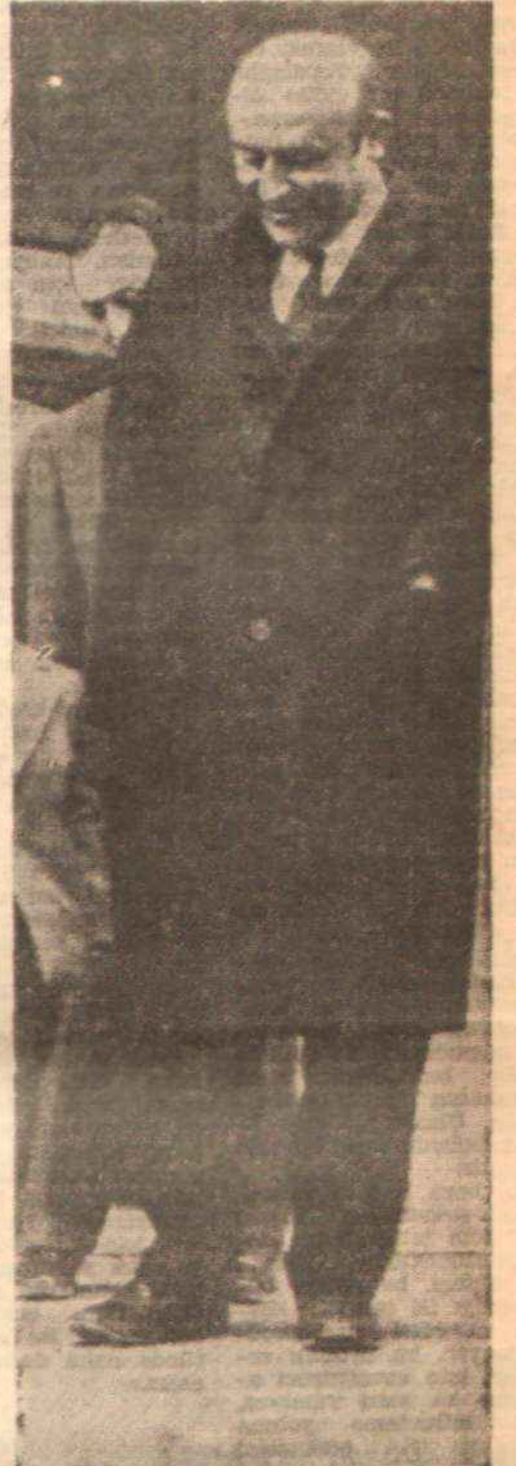
Şimdi ötekiler gibi iş adamları da, hiç bir şey yapmıyor, diye Demirel'i tenkit etmektedirler.

Onu başlangıçta tutan başka kişiler de, seçimlerden önce Parlâmentoda hiç bir zaman milletvekilliği yapmıyan Başbakanın tecrübesizliğini ortaya koyduğunu söylüyorlar.

Bir iş adamı bana, (Demirel nutuklarında ve tavırlarında çok kararlı. Fakat icraatı yok. Bunun için halk, ona olan güvenini yitiriyor. Son dört beş aydır, bana vakit verin, bir günde herşeyi yapamam, diyor. Fakat artık icraata geçmeli. Şimdiye kadar hiç bir şey yapılmadı. Demirel, İnönü'den korktuğ. intibaını veriyor) ***dedi...***

Bazı bağımsız politik gözlemciler inanmaktadırlar ki, 80 yaşını aşmış İnönü, son iki ay içinde bir Anayasa buhranı yaratmaya çalışmıştır.»

New - York Times, 29 Mart tarihli bir başyazısında da, Mc Carthy tipi bir kampanyaya girişen Demirel'e, Menderes'in yolundan gitmekten kaçınmayı tavsiye etmektedir: «Meclisteki mutlâk çoğunluğuna rağmen Hükûmet, artan bir sertlikle İşçi Partisi üyelerine yüklenmeye kendi*ni mecbur hissetmektedir. Sol kanat grubu,* **450 kişilik Mecliste ancak 15 koltuğa sahiptir ve Hü***kûmet için bir tehdit teşkil etmekten uzaktır.* **Bununla beraber, Mr. Demirel şimdi yeni (antikomünist) kanu. hükümleri getireceğini söylemektedir.**

Halk Partisi sözcüsü eski Başbakan İsmet **İnönü, polis yetkilerini kötüye kullanmak ve sol aleyhtarı hareketinde kanuna aykırı olarak irticaı körüklemekle Hükûmeti suçlayarak, İşçi Partisinin yanında yer almıştır. Mr. Demirel'in tedbirleri, 1960'ta Türk Ordusu tarafından devrilen ve sonra asılan Başbak.ı Adnan Men.eres'in** ***başvurduğu metodları çok hatırlatmaktadır.*** **Kanun dışı Menderes demokratlarının mirasçısı sayılan Adalet Partisi, bu taktikleri kullanırken özellikle ihtiyatlı olmalıdır.»**

Görülüyor ki Demirel, yalnız Türkiye'de değil, **Amerika'da da hayâl kırıklığı yaratmıştır.**

SİYASİ NOTLAR

Petrol borusu skandalı!

Bugün petrol borusu peşkeş çekilmektedir, yarın sıra Karadeniz bakırına gelecektir. Yerli, yabancı sermaye çevreleri tarafından bir şey yapmamakla suçlanan iktidar, artık harekete geçmek zorundadır. İlk iş olarak, eski Genel Müdür Topaloğlu'nun «tehlikeli bir gidiş» diye vasıflandırdığı Batman - İskenderun petrol boru hattının özel sektöre, haksız yere, peşkeş çekilmesidir. Bu, Topaloğlu'nun deyimiyle, «bir tek yumurta almak için, her gün yumurtlayan bir tavuğu kesmekten farksızdır.» Gerçekten boru hattı Eylül sonunda, en geç Ekimde açılacaktır. Finansman sıkıntısı yoktur, Gerekli para bütçeden ayrılmıştır. Ve boru hattı işletmesi, Türk petrolüne üstünlük ve kontrol durumu sağlamasının yanı sıra, çok kârlı bir iştir. Boru hatı yılda 2 milyon ton petrol taşısa ve tarife tonda 40 lira olarak tesbit edilse - şimdi 157 liraya taşınıyor - 315 milyona çıkacak boru hattının yıllık geliri 80 milyon lira olacaktır. 3.5 milyon ton nakledilince, gelir, 140 milyon liraya yükselecektir. İşte bu kârlı iş, 100 milyon lira sermayeli bir «boru şirketi»ne devredilmek istenmektedir. Bu hesapla şirketin kârı, daha işin başında yüzde 100'e yaklaşacaktır! Yeni yatırımlar için paraya ihtiyacı olan TPAO ,haksız yere yılda 40-50 milyon lira kârı özelcilere hediye edecektir.

Tezgâhlanan bu işin gerisinde özel teşebbüsün şampiyonluğunu yapan bir banpiyonluğunu yapan bir banka ile başında bir AP milletvekilinin bulunduğu öteki bir bankanın varlığı söylenmektedir. Ulus'ta Fikret Ekinci, meselenin önemini iyi belirtmiştir.

Petrol boru hattını yabancı petrol şirketlerine peşkeş çekmek için tehlikeli bir dolap çevrilmektedir. Ulus'ta Fikret Ekinci, bu dolabı bütün açıklığı ile ortaya koymakta ve «özel teşebbüsçülük olmayan bu oyunun sorumluları için kovuşturma açılmasını» ve satış yapılırsa, «bedelsiz müsadere» yoluna gidileceğini ilân edilmesini istemektedir. Ekinci'nin sözleri şöyledir:

«Batı Paman'daki beşinci bölgede bulunan petrolün Akdeniz kıyısına indirilmesi için yapılmasına karar verilen petrol boru hattı, ekonomik bakımdan son derece önemli ve mali bakımdan çok kârlı bir teşebbüstür. Mali portesi üç yüz elli milyon Türk lirasıdır. Diğer yandan aynı ölçüde önemli, dört yüz elli milyon Türk lirasına mal olacak ikinci bir sanayi teşebbüsü petro - kimya endüstrisidir. Türkiye'nin kalkınmasında her ikisi de hayati önem taşımaktadırlar.

Bu iki ekonomik teşebbüsü önlemek için yabancı şirketler akla gelmeyecek şeylere baş vurmuşlardır. Fakat, vatansever devlet memurları, bütün bu güçlükleri yenmişlerdir ve CHP nin koalisyon ve koalisyonsuz hükûmetlerinden sadece takdir görmüşlerdir. Her iki teşebbüs de ilk beş yıllık plâna alınmış ve yıllık programlara bağlanmıştır. Petrol boru hattının 1966 yılının onuncu ayında tammalanması ön görülmüştür.

Yabancı şirketler, her iki teşebbüsü önleyemediklerini görünce, ortaklık teklif etmişlerdir. Ancak, boru hattının bir yıl içinde kendisine sarf edilen üç yüz elli milyonu getireceği bilindiği için ortaklık isteği de reddedilmiştir.

Finansman ihtiyacını karşılamak için, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığının sermayesi, yüz elli milyondan, beş yüz milyona çıkarılmıştır. Bu bir milli heyecan dalgasıydı ki bütün devlet kurumlarını sarmıştı. Kısa süreli ve likit ihtiyacı için tahvil çıkarma ve Devlet Yatırımlar Bankası kredilerinden yaralanması imkânı, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığına tanınmış, projelerin yapılması ve malzemenin satın alınması ve mühendislik hizmetleri için döviz temin edilmişti. Maliye Bakanlığı bu işler için serbest döviz kaynağından gerekli dövizi tahsis etmişti. Bir Fransız ve Japon firması ile işe girişilmiştir.

Şimdi iş gerçeklik alanına girmiş gibidir. Tesislerin kuruluşunu önleyemeyen ve ortaklık istekleri de reddedilen yabancı şirketler. AP iktidariyle birlikte bir işin gelirine konmak ve Türkiye'nin ekonomik potansiyelini sömürmek için özel teşebbüs örtüsü altında, bu kadar fedakârlıkla kurulan, petrol hattının işletmesini ele geçirmek istemektedirler.

İsimlerini kasten yazmıyorum. Petrol hattının işletmesi için ayrı bir şirket kurulacak ve bu şirketin hisse senetlerini ahara satan veya spekülâsyonunu yapan, İstanbul da iki özel bankava satılması için Türkiye Petrollerinin yeni Genel Müdürü, bu bankaların yetkilileri ile gerekli temasları yapmıştır.

Bir kere bu iki bankanın mali gücü buna yetmez. Bunu is ve mali çevrelerde bilmeyen yoktur. İtibarları için daha fazla detaya girmek istemiyorum. Her iki banka da sadec komisyon alan, yabancı şirketlerin paravanası görevini yapcaklardır. Yapılacak şey, özel teşebbüscülük olmayan bu oyunun sorumluları için kovuşturma açmak, ve satış yapılırsa, bedelsiz olarak bunların müsadere edileceğinin, bugünden ilân edilmesidir. Bu konunun üstünde daha derinliğe duracağız.»

Amerikan basınında İnönü

Amerikan basını, Demirel'in zaferini, genellikle Amerika'nın zaferi olarak karşıladı, İnönü'yü komünistlerin ekmeğine yağ sürmekle suçladı. Ama durumu daha soğukkanlı değerlendiren Amerikan gazeteleri de var. The Reporter dergisinde çıkan yazı, bu ender örneklerden biridir:

«Türkler Kıbrısı kendileri için istemiyorlar. böyle olmasına rağmen Yunanlıların adayı almaması için her çareye baş vuracaklardır. Yunanlıların gayesi ise adayı ilhak etmektir, bunun için her şeyi yapıyorlar. İki cemaat 1963 Aralık ayından beri birbirlerini gırtlaklıyorlar, Makarios hiç bir anlaşmaya yanaşmıyor.

Nato silâhları ile techiz edilmiş 50.000 Yunan askerinin adayı işgaline ses çıkartmadığımız halde Türklerın askeri müdahalesini üç defa önledik. L. Johnson İnönü'ye kabaca mani oldu. Amerika her müdahalesi ile Türkiyede prestijini biraz daha kaybetti.

Ruslar başlangıçta Makarios'a silâh yardımı yaptılar, Türk müdahalesini önleyeceklerini söylediler.

İnönünün yardımcılarından biri, bana «Bizi tarihi düşmanlarımızla başbaşa bırakmanız ve Makariosun yardımı ile Anadoludan 40 mil uzakta olan Kıbrıs'a asker çıkartmasına müsaade etmeniz, aramızdaki bağları kopartır.» dedi.

Amerikan donanması 1964'de Kuzey Vietnam'a ilk müdahaleyi yapınca İnönü derhal, Kokkina'da çember altına alınmış Türkleri kurtarmak için adayı bomboladı. Bu suretle Türk diplomasisinde yeni bir çığır açıldı. Türklerin geçen sene Kasımdan beri Rusya ile yaptığı temaslar başka devletlerin haber bültenini çok az işgal eti. İnönü, Dışişleri Bakanını Moskovaya gönderdi. Mayısta Andrei Gromyko Ankaraya geldi. inatçı Türkler ancak bir seri kültürel münasebete razı oldular. Ruslar ise gayet sabırlı davrandılar, yirmi yıldan beri Türklerle yaptıkları bu ilk temas onları çok memnun etti. Böylece Kıbrıstaki politikalarını tamamen değiştirdiler. Kıbrıs'a silâh yollamadıklarını, bunun sorumlusunun Nâsır olduğunda ısrar ettiler. Kıbrıs'ta her iki cemaatin de haklarını tanıdıklarını, federal bir çözüme razı geldiklerini bildirdiler. Durum derhal Türkiyenin lehine döndü. Ruslardan bu beyanı alan Türkler delegelerini Afrika, Asya, Orta Doğu ve Lâtin Amerika'ya gönderip durumlarını anlattılar, her yerden dostça karşılandılar. Hattâ Nâsır bile Makarios'un samimiyetinden şüphe etmeğe başladı. Türkler Atatürk politikasına dönüşün meyvelerini toplamağa başladılar.

Atatürk devrinde Lenin, Rusların bütün toprak isteklerinden vazgeçtiklerini beyan ettikten sonra Türklerle aralarında iyi münasebetler başladı ve anlaşmalar imzalandı. Ancak 1947'de Stalin toprak talebinde bulununca Türkler yurtta sulh cihanda sulh politikasına son verdiler.

Türkiye halâ Nato'yu kıymetli saymaktadır, fakat çok taraflı nükleer anlaşmayı istemedi, bu da Rusları memnun etti. Artık Türkler yavaş yavaş Moskova ile aradaki buzları çözüyor.

Doktriner politik solculuk bugün Üniversite talebeleri, aydınlar ve Ünion'lar arasında tıpkı bir yağ lekesinin bir kâğıt üzerinde yayılması gibi genişliyor.

1961 - 1965 arası memleketin bu büyük ihtiyar adamı inanılmayacak işler yaptı. Beş senelik plânı gayet iyi başlattı. Menderes zamanında kıymeti düşen parayı kıymetlendirip sabit hale getirdi, devlet gelirlerini arttırdı, işçiye grev hakkı verdi, işçilerin kârdan hisse almalarını sağladı. CHP şimdi köylüye toprak vermekten, petrolu millileştirmekten bahsediyor. Petrolun millileştirilmesi ecnebi şirketlere kötü bir darbe olacak. Çoğu Amerikan olan bu şirketler yüzelli milyon dolar sermaye yatırdılar ve bu sermaye henüz ödenmeğe başladı. AP ise özel kapitali ve ecnebi sermayeyi istiyor, hatta beş yıllık plânın istenmediğine dair emareler var.

Prof. Aksoy ve faşizm

Geçen hafta Çarşamba günü, Prof. Dr. Muammer Aksoy, Siyasal Bilgiler Fakültesi konferans salonunda «Düşünce özgürlüğü ve kanun dışı karşı koyuş» konulu bir konferans verdi. Siyasal Bilgiler ve Hukuk Fakülteleri öğrencileri tarafından izlenen konferansa, Aksoy, özgürlüğün felsefi anlamı üzerinde açıklamalar yaparak başlamış ve «Türkiye, düşünce özgürlüğü tanınmadığından gelişememiş ve büyük karanlıklara sokulmuştur.. Bu gün de aynı tutum, Türkiye'de çağdaş gelişimi önlemektedir» demiştir. Prof. Aksoy, bugünkü iktidarın düşünceyi açıklama özgürlüğü yanında, kafadaki fikirleri soruşturup bunları cezalandırma çabasında olduğunu, bu biçimdeki yöntemlerin Ortaçağda ancak görüldüğünü anlatmış ve bu uygulamanın Anayasaya aykırı düştüğünü söylemiştir. Öğretmen ve öğrencilere, «Sen Çetin Altan'ı okurmussun, İlhan Selçuk'u okurmussun, toprak reformu istermişsin» gibi sorular sorulup kovuşturmalar yapıldığından yakınmıştır.

Prof. Aksoy, biçimsel demokrasiyi «yönetilenlerin yönetenleri kendi iradeleriyle seçmeleri, yönetilenlerin seçim işlemine geniş ölçüde katılması» olarak tanımlamış ve «siyasi partiler ne gibi çözümleri izliyeceklerini ortaya koyarlar, halk çeşitli programlar arasında seçim yapar. Biçimsel demokrasinin işleyebilmesi için, seçim işlemlerinin özgürlük» ortamında yapılması gerekir. Çeşitli yollarla halk iradesi baskı altına alınmışsa, orada demokrasi yaşamaz» demiştir. «Ekonomik hayatın başka biçimde düzenlenmesine izin vermeme»nin, bunun tartışmasını yasaklamanın, demokrasiyle alay etmek olduğunu ileri süren Aksoy, kapitalist düzeni eleştirenlere izin verilmeyen ülkelerin ancak faşist ülkeler olduğunu anlatmış ve «kapitalist sistem dışındaki bir sistem tartışması yapılmazsa orada demokrasi yoktur. Var olduğunu ispat ederlerse, ben cehaletimi kabul ederim. Aksine gelişmiş ülkelerde bir kaç tip sosyalist partisi vardır» dedikten sonra şöyle devam etmiştir: «Düşünce özgürlüğünün önemi, topluma yararlı yeni yolların tartışılması ve bunların gelişmesidir. Bu sağlanmazsa, toplum olduğu yerde durur ve çöker. Oysa öteki toplumlar ilerler ve o toplum başka toplumların karşısında bağımsızlığını yitirir. İleri fikirlere yer vermemek, toplumu ölüme mahkûm etmek olur. Buna ise hiç bir siyasi kuvvet karşı duramaz.»

Prof. Aksoy daha sonra dev sermaye ile desteklenen bir örgütün bulunduğunu ileri sürmüş, faşist ülkelerde faşizmin böyle başa geldiğini anlatmış ve Türkiyede «İngiliz Liberal Partisinin görüşlerinin bile komünistlikle suçlandığını, faşistlerin bir komünist tehlikesi icat ederek yurt kalkınmasına engel olduklarını ve bu tutumun faşist diktatörlüğe doğru yol almak olduğunu» açıklamıştır.

Aksoy, «düşünce özgürlüğünün sınırlarını Anayasa çizmiştir. Bunun dışındaki sınırlamalar Anayasa ile çelişme hâlinde olur» demiş, kuvvete başvurarak özgürlüğü yok etme yollarının nitelikleri üzerinde durmuştur: «Bunlar, Anayasaya aykırı kanunlar, devlet memurlarının haksız olarak işlerinden atılması, tüzel ve özel kişileri tehdit, iktidar tarafından açılan basın yoluyla yıldırma kampanyası ve kaba kuvvettir.»

Aksoy, iktidara yakın gazetelerin af kanununa güvenerek istedikleri biçimde ahlâk dışı siyasi yayınlar yaptığını, buna rıza gösteren iktidarın ise demokrasiyi dinamitlediğini ileri sürmüştür.

Prof. Aksoy, konferansını şöyle tamamlamıştır: «Demokrasilerde asgari müşterek zeminlerde birleşip faşizme birlikte karşı koymak gerekir. Bugün Türkiyede bu görev, öncelikle gençliğe düşmektedir. Gençler, kendi aralarında anlaşmalıdırlar. Karşı taraf gençleri satılmış değildir. Yanıltılmakta ve satılmışlığa âlet olmaktadırlar. Bunlar gerici de değildir. Genç adam gerici olamaz. Sizler hoşgörü içinde bulunacak, onlara yanlışlarını anlatacaksınız. Türk gençliği bunu yapacak güçtedir. Önemli olan, fikir ile kaba kuvvet arasındaki oyunları sezmek, kaba kuvveti yenmektir. Bir genç, ne kadar kişiyi devrimcilik yoluna sokarsa, o kadar milliyetçidir.»

EREGLİ - ÇELİK DESPOTİZMİ

Tüzükler, usuller ve kanunlarla kendini pek bağlı saymayan Ereğli - Çelik'in kudretli adamı Daniş Koper, bir tüzük hükmünü harfiyen uygulatmakta büyük titizlik göstererek, şirket Genel Kurulunu arife günü topladı, Tüzük, gerçekten, Genel Kurulun her Mart ayının son perşembe günü toplanacağını yazar, son perşembe tatile rastlarsa ne yapılacağını belirtmez. Koper, bir arife günü, belâlı tenkitçilerin az olacağını ve üyelerin toplantıdan bir an önce ayrılmayı isteyeceğini düşünerek, tüzüğe sıkı sıkıya bağlı kalmıştı... Gerçi endişe edecek bir şey yoktu. Hisse senetlerinin büyük çoğunluğunu elinde tutan Karabük - Sümerbank - Koppers üçlüsü, kudretli adamın emrindeydiler. «Hür teşebbüs» sektörüne mensup ufak hissedarların bağırıp çağırıp iç boşaltmaktan başka yapacakları bir şey yoktu. Nihayet bir iki gazete de bu tenkitlere yer verecekti. Ama kudretli adam, böyle ufak başağrılarından bile bir ölçüde kurtulmak için, arife gününü seçmişti.

Toplantıya sunulan Faaliyet Raporu bir şaheserdi. Gerçekleri gizlemek, tahrif etmek ve Şirket Parlâmentosunun Milletvekilleri durumunda olması gereken hissedarları yanıltmak için kaleme alınmıştı. «Daha tecrübe devrindeyiz» gerekçesiyle, bütün büyük hâtâlar, kasıtlı - kasıtsız beceriksizlikler ve kapasitenin çok altında çalışma durumu gizlenmek istenmişti. 2 milyar 180 milyon lira tutarında, çoğu yüksek faizli ağır bir borç yükü altında bulunan şirket, bir takım muhasebe inceliklerinden yararlanmak ve zarar tablosunun panik yaratmasını önlemek amacıyla, bir kâr ve zarar tablosu yayınlamaktan dahi kaçınmıştı! Ereğli - Çelik'in sırtını iç ve dış en yüksek yerlere dayamış kudretli adamı, Ticaret Bakanlığı yetkililerine ve hissedarlara aldırış edecek değildi.

HİSSELER ZARARINA SATILIYOR!

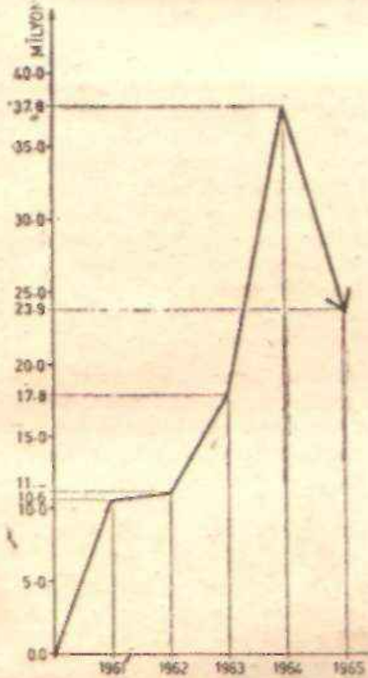
Daniş Koper ve çevresindekilerin çiftliği hâline gelen dev tesis, tabiî ki bir ara büyük propagandayla ilgilendirilen tasarruf sahiplerini çekme imkânını kaybetmiştir. Bu yüzden hisse senetleri satışlarında 1965 yılında çok büyük bir düşüş olmuştur. 1964 satışları 37,8 milyon lira iken, bu miktar 1965'te 24 milyona inmiştir. Kudretli adamın faaliyet raporu, sanki bir sürü hovardalığı, yolsuzluğu ve keyfî davranışları yapanlar kendileri değilmiş gibi, hisse senedi satışlarındaki düşüşü «bazı yayınlar»a bağlamaktadır. Bu «bazı yayınlar»ı Türk basınında YON yaptığına göre, tasarruf sahiplerinin Daniş Koper çiftliğinden uzaklaşmalarının bütün «suç»u YON'e aittir. Fütursuz adamın raporu, bu konuda şöyle demektedir: «Türkiye'de sermaye piyasasının kurulmasında en önemli rolü oynayan Şirketimiz hisse senetleri ayda ortalama 3 milyon liralık bir satış seviyesine ulaşmış iken, Şirket aleyhine yapılan bazı yayınlar bu satış hızını düşürmüştür.» Koper çiftliği hisse senetlerin'n sadece satış hızı düşmekle kalmamakta, hisse senetleri, piyasada değerinden düşük fiyatla satılmaktadır. 21 Şubat 1966 tarihli Milliyet Gazetesinin küçük ilânlar sütununda görüldüğü üze-

■ KASTELLİLER Rabak hisse senedi 1750 liradan.
■ KASTELLİLER Ereğli Demir - Çelik 425 liradan.

Milliyet'te çıkan küçük ilân.
Suç. gazetelerde imiş...

re, 500 liralık ERDEMIR hisse senetleri ancak 425 liradan alıcı bulmaktadır! Ayni değerdeki Rabak hisseleri ise, 1750 liraya satıcı aramaktadır. Nitekim Genel Kurulda da kendini «48 hisseli ortak» diye tanıtan Beşir Kemal Uçler, kürsüden, 24 bin lira değerindeki hisse senetlerini 23 bin liraya derhal satmaya hazır olduğunu açıklamıştır! Ve bunun suçu «özel teşebbüs şaheseri» diye sunulan çiftliğin değil, gazetelerindir!

Genel Kurul, tabiî ki, bir formalite olarak geçti. Daniş Koper, yukarıdan gelen baskılarla Sümerbank ve Karabük'e olumlu oy kullandırılan 10 Ocak 1966 tarihli olağanüstü toplantıda, yolsuzluklardan ibra edilmişti. Ancak bu karar, kamu oyundan biraz utanılarak, kademeli alınmıştı. Idare Meclisi ibra edilmişti, fakat şirketin zararlarına yol açan ilgililerden zararların tahsili işi Idare Meclisine bırakılmıştı! Daniş Koper'in Idare Meclisi de toplanarak, «herhangi bir şahıs veya müessese hakkında takibata mahal olamıyacağına» oybirliği ile karar vermişti. Yüce Divanlık konular, devlet parasıyla dönen özel teşebbüs çiftliğinde böyle

Tasarruf sahibi vatandaşlara 1964'te 37,8 milyon liralık hisse senedi satılmıştır. 1965'te ise bu miktar 23,9 milyona düşmüştür.

kolaylıkla çözülüyordu.

Dosyalar çoktan kapatılmış olduğu ve Koper ekibinin «ibra»sı cepte bulunduğu halde bazı delegeler, arife telâşına rağmen, yine de içlerini dökmeden edemediler. Bu iç boşaltmaları, özet olarak yayınlıyoruz:

VEDAT ALPDOGAN (Izabe Mühendisi) — 600 milyon sermayeli şirket, 2 milyar lira borç altına girmiştir. Borçların vâdelerini ve faizlerini bilmiyoruz. Yaptığım incelemelere göre, şirket yüzde 20 kâr hesabıyla, yılda 87 milyon lira kâr edebilir. Bu kârın hepsi borçlara verilse de, şirket 35 yıl süre ile borç ödeyecektir! Ortaklara da 35 yıl temettü sağlanamıyacaktır. Yılda en az 1 milyar liralık satış yapmak gereklidir.

Işletmede 300 bin ton ham demir için 700 bin ton cevhere ihtiyaç olmaktadır. Hâlen cevher, kamyon, tren ve gemi gibi üç ayrı ulaştırma sistemiyle taşınmaktadır. Bu feci bir durumdur. Kamyon ve demiryolu ile cevher nakli, şirket için büyük zarardır. 1965 faaliyet raporu çok yetersizdir. Beğenmediğimiz ve her vesile ile tenkit ettiğimiz devlet kurumlarının Genel Kurullarına sundukları raporlar, çok daha mükemmel ve tatminkârdır.

RIZA BARLAS (Yük. Müh.) — Erdemir keşki gerçekten bir özel teşebbüs olsa. Faaliyet raporu, beklediğimiz rapor değildir. Raporda 270 milyon liralık stok olduğu yazılmakta, fakat bunun mahiyeti hakkında bilgi verilmekten kaçınılmaktadır.

SALİH KUYAŞ (Yük. Müh.) — Uretimde ısrarla kötü ham madde kulanılması (kireç taşı) büyük bir hatadır. Ve şirketi zarara sokmaktadır. Sümerbank bu hususu bir raporla belirttiği halde, kötü ve zararlı ham madde kullanılmasında ısrar edilmektedir.

ALAATTIN BENLIOGLU (Iktisatçı) — Faaliyet raporunda, kanunun emrettiği kâr ve zarar hesapları yoktur. Ticaret Kanunu sarihtir. Buna rağmen, kâr ve zarar hesabı verilmedigine gore, Ticaret Bakanlığı temsilcisi görevini yapmamaktadır. Maliye Bakanlığından bir gün önce 30 Mart tarihli bir mütalâa alınmıştır, bu Genel Kurula açıklanmalıdır.

BEŞIR KEMAL UÇLER (48 hisseli ortak) — Olağanüstü toplantıda hayal kırıklığına uğradım. Uç gün sonra da Ereğli'ye gittim. Ereğli fabrika alanında bütün mamüller paslanmıştır, alan çamurdan geçilmez haldedir. Bir pırpır uçak için uçuş kulesi yapılmaktadır. 3500 personel içinde 779'u memurdur, formen ve general formen bolluğundan geçilmemektedir. Mesai günü saat 10 da Ereğli'nin mahalle aralarında fabrikaya ait 50 - 60 araba durmaktadır. Ankara'daki binaya ödenen 432 bin lira yıllık kıra çoktur. 24 bin liraya aldığım hisse senetlerini, şimdi derhal 23 bin liraya satmaya âmadeyim.

LATIF ORHAN KARAŞIN — Iki kişinin parmak kaldırmasıyla, her mesele kapanmaktadır. Mamüllerin satışında aracılar kiloda 45 kuruş kazanmaktadırlar. Nakliyecilere ödenen bedeller de fâhiştir. Erdemir ise zarar etmektedir. Bu durumda, sermaye piyasasına koşanlar, bundan vazgeçeceklerdir.

HUSAMETTIN ÇOŞKUN — Şirketin dakik hesaplar yaparak, 1970 yılına kadar ki ihtiyaçlara cevap verecek biçimde cevher bağlantıları yaptığı olağanüstü toplantıda belirtilmişti. Neden kireçtaşı için de bu yola gidilmemiştir?

ORHAN MADENCI (Yük. Müh.) — Bir sonuç alınacağını ummuyorum, zapta geçsin diye konuşuyorum. Faaliyet raporunda kâr ve zarar hesabı yok. Bu husus, toplantıya hukuki bakımdan nakise getirmektedir. Umit ederim ki, Ticaret Bakanlığı Temsilcisi, rapora bu konuda şerh verecektir. Gücüm yetseydi, bu Genel Kurul toplantısının iptali için dâvâ açardım. Büyük ortakların, bu hususta hiç bir çaba göstermemeleri şayanı teessüftür.

SELAHATTIN TUNCER (Karabük Temsilcisi) — Şirketin borç ödeme gücü yetersizdir. Mamul stokları, zarar getirmektedir. Fiili üretim, tesbit edilen hedeflerin ancak yüzde 54'üne ulaşmaktadır. Genel Müdürlük hâlâ vekâleten idare edilmektedir. Fakat genel olarak raporu tasvip ediyorum!

ISMAIL TEKIN — Tesisleri gezmek için Ereğli'ye gittim. Kireçtaşı yüzde 50 toprakla karışıktır. Bir kısım mal mıcır halindedir. Yerinde ufak bir tahkikat, bunları ortaya koyacaktır. Raporda belirtilen 46 bin ton kireç taşı stokunu fabrika alanında göremedim.

LATIF KARAGOZ — Ortaklar çırpınıp duruyor, acıklı konuşmalar yapılıyor. Kendilerine kimlerin acıyacağını bilmiyorum. Amerikan usulü ile ve Amerikan uzmanlarıyla kurulan fabrika, Amerikadaki fabrikalar gibi istihsal yapamamaktadır. Kâr getirmemektedir. Bu idare heyetlerine dizgin takmak mümkün değil. Bu çile ne kadar sürecek? Bize hep kâğıt gösteriliyor, halbuki ortaklar temettü beklemektedir. Ankara'da küçük çapta bir genel müdürlük kalmalı, Ankara bürolarının çoğu Ereğli'ye gitmelidir. Bu israfla iş yürümez.

Daniş Koper.
Nüfuzlu zat...

EKREM BARLAS — Şirket, direkt veya endirekt 2 milyon insana iş imkânı yaratmaktadır! Bu işe çok emek vermiş ve tesislerin kurulmasında büyük gayret göstermiş kadirşinas insanlara gölge düşürülmemelidir. Fabrikayı gezdim ve hayran kaldım. Erdemir'in yetkili personeline şükranlarımı arzederim.

OGUZ KUTDEMIR — Işçilerin ve 100 Amerikalı personelin ücret ortalaması açıklanmalıdır.

EROL GUNDUZ — 1965 yılında 100 milyon lira civarında zarar olduğu söylenmektedir. Zarar nasıl karşılanacaktır?

DANIŞ KOPER — 1965 yılı kısmen kuruluş, kısmen de tecrübe işletmesi devresidir. Teferruata inmemek için, faiz hadleri raporda gösterilmiş değildir. 1966 yılında tasvip edilen 210 bin tonluk hedefe ulaşılacağını ümit etmekteyim. 210 bin tonu mamul yüzde 10'u kadar ek bir yatırım, üretimi yüzde 50 oranında arttıracaktır. Mamul ve yarı mamul ihraç ederek, cevher ithali mümkündür.

Erdemir, 1965'te fiilen işletmeye geçmiş değildir. Bu sebeple, kâr ve zarar tablosu yapılamaz. Tecrübe işletmesi masrafları, tesis masrafı sayılır.

Genel Müdürlük için ödenen 432 bin lira kira bedeli ucuzdur. Büyük iş hanında, ayni boy bürolara 840 bin lira istenmektedir. Bu sebeple halihazırdaki mütevazi yerde kalmak niyetindeyiz. Ereğliye taşınacak servisler meselesini inceleteceğim. Fakat gümrük, malî ve diğer işler için Ankara'da kalmak şarttır.

Halen şirkette 84 Amerikan uzman vardır. Bunlar ayda ortalama 9 bin lira ücret almaktadırlar. Türk personeli arasında ancak 6 - 7 kişi brüt 7500 lira ücret almaktadırlar. Maaşlı personel arasında aylıklar 500 ilâ 7500 lira arasında değişmektedir.

Bu eğlenceli olduğu kadar acıklı toplantı, Karabük, Sümerbank ve Koppers gibi üç kodaman ortağın parmak kaldırıp, Koper ekibini ibra etmesiyle son buldu. Ereğli - Çelik dosyaları, bir gün Yüce Divan'da açılıncaya kadar bu komedi sürüp gidecektir.

POLİTİKA ve ÖTESİ

Bir muktedirin sinirleri

Menderes'in on yılda geldiği noktaya, Demirel dört ay içinde gelmek üzeredir. Bozuk bir sinirle yönetimin örneklerini vermektedir Demirel... Her söze, her harekete dikkat kesilmiş, iş yapacağına onlarla uğraşıyor.

Geçende bir gazeteciye öğünerek şunları söylüyordu:

«— Bakın bunlar üç günlük gazeteler.. Okuyamadım. Okuyacağım, eve götürüyorum. Cevaplarını da vereceğim.»

Iktidarın başı, gazeteleri okur, ama sinirlenerek bunlara cevap vermek için değil, bunların karşılığını icraatında göstermek için. Bu, gevşiyen sinirlerini biraz daha gevşetmek için okuyor. Sonra yanındakilere bir şeyler söylüyor, onlar da malzemesi küfür yazılar yazıyorlar. İşine inanan, muktedir olan adamın küfre ihtiyacı yoktur. O, inancı doğrultusunda eline geçen olanağı kullanır. Halkın karşısına, icraatla eleştirmeyi birlikte çıkarır.

Ankara Bayram Gazetesinde çalıştım ben. Bayramın üç gününü burda geçirdim. Gazeteyi hazırlarken, elimizden geldiğince objektif olmaya çalıştık. Her eğilimde insan vardı aramızda. Demirel'in yazılarına da gazetenin mutena köşeleri ayrılmıştı.

Bir genç gazeteci, Bayramın ikinci günü Demirel'i gazete için ziyarete gitti. Aldığı cevaplar şu:

«— Hangi yüzle geliyorsunuz. Gazetenin başlığını da değiştirip Ulus yapsaydınız. Benim size söyliyecek hiç bir sözüm yok. Nasıl olsa, bunları tahrif edip yazacaksınız. İstediğiniz tahrifatı yapın, yazın bakalım!»

Arkadaşımız bunları da yazdı. Söylediklerini gazeteye koyacaktık. Bunu Demirel veya yakınlarına ulaştıranlar olacak ki, bir metnin de Anadolu Ajansına verildiği haberi geldi.

Hayret!..

Bir arkadaşımız sormuş, o cevap vermiş, kostak kostak da, dilediğinizi yazın demişti. Şimdi Anadolu Ajansını neden araya sokmuştu. A. A. nın bununla ne ilgisi vardı?

«— Hadi ajansın metnini bekliyelim...» dedik.

Şimdi bir gazetecilik tekniğini anlatmak isterim. Bir gazeteci gider sorumlu ile konuşur, bazı bilgiler alırsa, bu, o gazetecinin malıdır. Anadolu Ajansının veya başkalarının malı değildir. Ancak, alan gazeteci izin verir veya yayınlarsa, ötekiler de bunu kullanabilirler. Bizim arkadaş da tek başına gitmiş, görüşmüş, yazısına malzeme teşkil edecek bilgiyi almıştı. Nitekim, Anadolu Ajansı da bültenine aldığı demeçte «Başbakan Süleyman Demirel, AP. Genel Merkezinde, kendisiyle konuşan bir basın mensubuna» diyor. Belli ki, Anadolu Ajansının o anda, orda kimsesi yok. Kendisine sonradan verilmiş, verilenler. O da vasıtalığa devamda yarar görmüş.

İlkin sinir alâmeti içinde, çekinmeden ve hattâ kabadayılıkla söylenmiş sözlerden dönülmek gereği duyulmuş. Belli ki, bazı söz yanıltıcıları kalemi kâğıdı ele almışlar, söylediklerinden büsbütün dönemiyeceklerine göre de, metni şu kılığa sokmuşlar:

«— Bayram, huzur ve dostluk havasının kuvvet bulduğu bir gündür. Böyle bir günde bir hükûmetin başı hakkında yapılan neşriyatı münasip görmüyorum.

Yapılan tezvir, iftira ve isnatları cevaplandıracak değilim. Bunları cevaplandırmakla vakit geçirsem, memlekete hizmet edecek zaman bulamam.

Biz niçin ortaya çıktık?

Bize iftira edilsin, diye değil, memlekete hizmet için... Iftiraların, tezvirlerin ve isnatların hepsi yanlıştır. Bunlar bizi yolumuzdan döndürmiyecektir. Bizi milletten ayırmak istiyenler, buna muvaffak olamıyacak, ortaya attıkları tezvir, iftira ve isnatlar kamu oyunda bize karşı duyulan yakınlık ve itimadı sarsmıyacak, bilâkis millete olan bağlılığımızı artıracaktır.

Kim ne yaparsa yapsın, bizi sinirlendirmeye muvafak olamıyacaktır. Biz, milletin hizmetindeyiz. Bizi bu yoldan döndürmek mümkün olmıyacaktır.»

Yazı tekniğinden anlıyanlar, yazıda sinirli cümlelerin nasıl kullanıldığını bilenler, şu demeci dikkatle okusunlar. Kim sinirleniyor, kim serinkanlı oluyor görsünler. Bir Bayram Gazetesine bile dayanamıyan sıcağı sıcağına onunla polemiğe girenin hizmet anlayışından hayır gelir mi? Bu sinirle hizmete vakit bulur mu? Hizmet dediği ne ola ki? Can can gazetelere cevap yetiştirmek mi?

İkide bir:

«— Biz yardığımız adamların yerine ocak başkanlarımızı mı tayin ettik?« der.

İşte Anadolu Ajansının hali ve vasıta kılındığı ölçüler. Bir ajans, devletten himaye gördüğü imkânları bir iktidar başının sinir teskininde mi kullanır? Ajansın bundan bir yıl önceki objektivitesine ve bugünkü partizan tutumuna bakın. Oraya kişiliği olmıyan ocak başkanı kimliğindekileri getirirseniz, durum bu olur.

Yarın, TRT de böyle bir kılığa girme istidadındadır.

Demirel, çevresine sinirlerinden yararlanacak kimseleri toplamasa, basın ve yayın işlerinden anlayan kimselere danışsa, başına bunlar gelmez. Çevresindekiler kendinden önceki bir iktidarı böyle bir çıkmaza sürüklemişlerdir. Ancak, onlar on yılda bu noktaya geldiler. Demirel bu kötü danışman ve uzmanlarla dört ayda gelmek üzeredir. Ayrıca işlerin «sır» yanı da kalmamıştır. Çevresinde konuşulanlar, kendini soktukları yön, bir kaç saat sonra dışarda bilinmektedir de.

Biz kendisinin muhalifiyiz, bu açık. Ama çevresindekileri de, son verdiği örneğin üzerine ciddiyetle eğilirse, dost bellemesin!.

Tekrarlayalım; bu kadar kısa vade içinde bu, tarihî determinizmin kesin sonucu da değil, beceriksizlik!..

Mehmed Kemal

KÜRT MESELESİNDE SON GELİŞMELER

Barzani kuvvetlerind

Milletlerarası durum

Kürt meselesi, lâfını bile etmekten çekindiğimiz hassas bir konudur. Ama Türkiye dışında son yıllarda en çok konuşulan meselelerden biri budur. Bu konuda uzun bir araştırma yayınlayan **Orient** dergisi, kısa bibliyografya olarak 54 araştırmanın ismini saymaktadır. Bunların hemen hepsi son yıllarda yayınlanmıştır. Dergi ayrıca, Amerika, Hollanda ve Fransa'da çıkan bu konudaki yayın organlarının isimlerini vermektedir. Çeşitli ülkeler radyolarında kürtçe yayınlar, günden güne artmaktadır.

Dünya Kürt meselesini konuşurken, bizim olan bitene gözlerimizi kapamamızın vatanseverlikle bağdaşamıyacağı inancındayız. Türkiyenin tek karış toprağı için canını vermeye hazır insanlar olarak, meseleyi cesaretle tartışmasını bilmeliyiz.

Gerçek şudur ki, Amerikalılar da, Sovyetler de, İngilizler de, büyük petrol şirketleri de Kürt meselesi ile çok yakından ilgilenmektedirler. Meselenin Birleşmiş Milletlere getirilmesi hazırlıkları en faal şekilde yürütülmektedir. **Orient** dergisinin deyimiyle, «Siyah altının damlalarını, insan kanı damlalarından çok daha değerli sayan petrol şirketleri ve devletlerin her biri, Kürtleri kendi çıkarları için kullanma çabasındadırlar».

Meseleyı ilk kez ön plâna geçiren İngilizler olmuştur. Osmanlı İmparatorluğunu parçalama çabalarında nasıl Araplar için Haşimî Sülâlesini bulmuşlarsa, Kürtler için de Şeyh Mahmud'u ortaya çıkarmışlardır. 1 Aralık 1918'de, Sir Arnold Wilson, 40 kadar aşiret şefiyle bir doküman imzalamıştır. Buna göre, aşiret şefleri «İngilterenin himayesinde Kürt halkının uygarlığa doğru ilerlemesine müsade» istiyorlardı. Talep üzerine Sir Arnold, Şeyh Mahmud'u «Muhtar Kürt Bölgesi»ne tam yetki ile vali tâyin etmiştir. Arap ve Türk memurlar tasfiye olunmuş, onların yerlerini, İngiliz müşavirlerin nezaretinde Kürtler almıştır. Bu politika 8 Kasım 1918 tarihli İngiliz - Fransız deklerasyonuna uygundur Deklerasyon, «Uzun süredir Türk boyunduruğu altında tutulan halkların tam ve kesin kurtuluşu»nu ve «yerli halkların serbest seçimine dayanan ve otoritelerini onlardan alan millî hükümetlerin ve idarelerin kurulması» nı öngörmekteydi. (Ama bu edebi lâflar, 1916 tarihli Sykes - Picot anlaşmasıyla iki devletin Orta-Doğuyu paylaşmasına engel değildi. Paylaşmada Musul, Fransa'ya düşmüştü. İngilizler uzun pazarlıklardan sonra Türk Petrol Kumpanyasının yüzde 25'ini Fransızlara vererek Musul'a el koydular).

10 Ağustos 1920 tarihli Sevr Anlaşması da, «Türk Kürdistanı»nda «bağımsız bir Kürt devleti» kurulmasını öngörüyor ve Musul ilini bu devlete bağlama kapısını açık tutuyordu. Sevr Anlaşmasının Üçüncü Bölümünde şu hükümler vardır:

«Madde 62 — İstanbul'a yerleşmiş ve İngiliz, Fransız, İtalyan temsilcilerinden kurulu üç üyeli bir komisyon, Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde, Kürt unsurunun hâkim olduğu bölgelerde, mahallî muhtariyeti hazırlayacaktır.

Madde 64 — Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde, 62. maddede bahis konusu edilen bölgelerdeki Kürt nüfusu, bu bölgelerdeki nüfus çoğunluğunun Türkiyeden bağımsız olmayı istediğini göstererek, Milletler Cemiyeti Konseyine başvurursa ve Konsey, bu nüfusu bağımsızlığa lâyık bulur ve bağımsızlığın verilmesini tavsiye ederse, Türkiye şimdiden, bu tavsiyeye uymayı ve bu bölgeler üzerindeki her türlü haklarından vazgeçmeyi taahhüt eder.

Bu vazgeçişin detayları, belli başlı müttefik devletlerle Türkiye arasında özel bir konvansiyonla tesbit edilecektir.

Bu vazgeçiş gerçekleştiğinde, belli başlı müttefik devletler, Kürdistanın şimdiye kadar Musul Vilâyeti içinde bulunan kısmında yaşayan Kürtlerin, bu bağımsız Kürt devletine istekleriyle katılmalarına karşı herhangi bir itirazda bulunmıyacaktır».

Bu hükümler, 1923 Lozan Anlaşması ile bâtıl olmuşlardır. Lozan'da İnönü, «farklı diller konuşsalar da, iki halkın arasında fark yoktur. Irk, inanç ve görenek bakımından tek bir blok teşkil etmektedirler» tezini savunmuştur. Lozan'da sâdece Kürt dilinin kullanılmasına saygı söz konusu edilmişse de bu mesele çabuk unutulmuştur.

İngilizlerin Şeyh Mahmud kozu da uzun ömürlü olmamıştır. Sir Arnold'un sözlerini yerine getirmekteki tereddütleri üzerine, Şeyh Mahmud 1919'da isyan etmiş ve sürülmüştür. 1922'de doğum yeri Süleymaniye'ye getirilen Şeyh Mahmud, bu sefer kendini Kürt Hükümdarı ilân etmiş, fakat Royal Air Force'un bombardımanları üzerine, çâreyi İran'a sığınmakta bulmuştur. Bu iki isyandan dolayı Kürtleri güvenilir bulmayan İngilizler, bütün kartlarını Haşimî ailesine oynamışlar ve Milletler Cemiyeti Konseyi 1925'te Musulu İngiliz mandası altındaki Irak'a vermeyi kararlaştırmıştır. Milletler Cemiyetinin iplerini çeken İngiltere, Türkiye Cumhuriyetinin Musul üzerindeki iddialarını zayıflatmak için de Şeyh Said isyanını körüklemekte kusur etmemiştir. Prof. Nihat Erim'in Sosyalist Kültür Derneğinde geçen ay verdiği konferansta belirttiği üzere, «Şeyh Said isyanının altında İngiliz altınları yatmaktadır».

Pankürdizm, İngilizlerin Arap Haşimi ailesini Kürtlere tercihine rağmen devam etmiştir. 1927'de kurulan Hoybun Teşkilâtı, Ağrı Dağı hareketinin temelinde yatmaktadır. İkinci Dünya Harbi pankürdizme hız vermiş, 1942 de Komela örgütü faaliyete geçmiştir. Bu örgüt 1945'te gizlilikten çıkarak, İranda Kürdistan Demokrat Partisi hâline gelmiştir. Nihayet 1946'da İran'da Gazi Muhammed başkanlığında Mahabat Cumhuriyeti kurulmuştur. Barzanî, adamlarıyla birlikte, uzun bir yürüyüşten sonra Irak'tan İran'a geçerek bu Kürt cumhuriyetine katılmıştır. Fakat İran ordusunun harekete geçişi ile, cumhuriyet yıl sonunda yıkılmış ve Gazi Muhammed asılmıştır. Stalin, İran hükûmetinden sağladığı bazı petrol imtiyazlarına karşılık, işgal altında tuttuğu İran topraklarını kolayca terkettiği gibi, Mahabat Cumhuriyetini de yaşatmak için en ufak destek getirmiş değildir. Barzanî, yenilgiden sonra, başka gidecek yer olmadığından Rusya'ya sığınmıştır. Fakat Amerikan kaynakları, onun bir antikomünist olduğunu kesinlikle belirtmektedirler.

Mahabat hezimetine rağmen, Kürdistan Demokratik Partisi (K.D.P.), gizlilik içinde yaşamıştır. İran'dan sonra, 1946'da Irak'ta da K.D.P. kurulmuş ve 1958'de Dr. Nurettin Zaza liderliğinde, K.D.P Suriye'de de faaliyet göstermiştir. Batılı kaynaklar, K.D.P.'nin ancak Türkiye'de şubesi olmadığını yazmaktadırlar.

BARZANİ'NİN AMERİKA İLE FLORTÜ

1958 Irak ihtilâlinden sonra General Kasım, Barzanî'nin liderliğinde olmak şartuyla, K.D.P.'nin açık faaliyet göstermesine müsaade etmiştir. Barzanî, Irak Hükümetine karşı giriştiği ayaklanmanın, Irak sınırları dışında bir iddia taşımadığını, pankürdizme karşı olduğunu ileri sürmektedir. Barzanî, 1959'da İngiliz gazetecisi David Adamson'a, «Irak Kürtlerini İran Şahına ve hattâ Türkiye'ye bağlamaya çalıştığını» söylemiştir! **(David Adamson, The Kurdish War, London 1964, P. 166)** Barzanî, Amerikan Hükümetinin bir cins elçiliğini yapan dostu New York Times Orta-Doğu Muhabiri Dana Adams Schmidt aracılığı ile de Washington'a, «Amerikan yardımı karşılığında, Kürt askerî potansiyelini CENTO emrine verme» teklifini ulaştırmıştır. **(Orient, Sayı 32-33, S. 74).** Barzanî, K.D.P.'nin Altıncı Kongresinin bir kararı ile, Başkan Johnson'a saygılarını da iletmiştir!

Barzanî, kurnaz bir savaşçıdır, fakat geri fikirli bir feodaldir. K.D.P.'nin ilerici unsurlarını zaman zaman tasfiye etmiştir ve askerî harekâta giriştiğinden beri ısrarla Amerikan desteğini araştırmaktadır Washington da Arapların sola kaymasına karşı, Barzanî kozunu oynama eğilimleri göstermektedir. Nitekim Barzanî ve Washington arasında bir cins elçilik yapan ve aşağıda bir konferansını okuyacağınız Dana Adams Schmidt, Kürt meselesinde tek çözüm yolunun, Irak, İran ve Türkiye'de federasyon olduğu tavsiyesinde bulunmaktadır. Konferansçıya göre, bu yapılmazsa, Sovyetler Birliği meseleyi sürdürecek, belki de silâhla destekleyecek ve Orta-Doğu paramparça olabilecektir.

Kürt meselesiyle, Sovyetler de, «Barzanî tamamen Batılıların eline düşer» korkusuyla ilgilenmeye başlamışlardır. Sovyetler Birliği, başlangıçta, oldukça şiddetli bir antiemperyalist tutum takınan Kasım'ı desteklemiştir. Irak Komünist Partisi, Barzanî hareketi başlayınca, ayaklanmayı «Kürt ağaları ile CENTO'nun komplosu» diye nitelemiştir! Fakat Sovyetler Birliği, zamanla Barzanî'ye karşı daha dikkatli bir tutum takınmaya başlamış ve Pravda, 18 Ağustos 1964'te Barzanî'ye karşı çıkan ve onun tarafından tasfiye edilen komünizan Kürt liderlerini «maceracı eğilim» göstermekle suçlamıştır. Sovyetler Birliğinin dış ülkeleri için hazırlanan bir yayın organı olan «Temps Nouveaux» da 16 Şubat 1966 tarihli sayısında, Amerikalı yazardan farklı olarak herhangi bir formül ileri sürmekten kaçınmakla beraber, savaşın durdurulmasını ve «adalet ve demokrasi» esaslarına göre, Kürt meselesine gerçekçi açıdan bir çözüm yolu bulunmasını telkin etmektedir.

Orient dergisi ise, durumu şöyle belirtmektedir: «Kürt hareketi...., milletlerarası teşekküllere ve Batılı büyük devletlere yaptığı müdahale taleplerinin boşa çıkmasından bıkarak, şimdiye kadar arada sırada verilen beyanlardan ibaret kalan Sovyet desteğini kesinlikle araştırabilir. Veya aksi yönde, komünist ülkelerin ve Irak Komünist Partisinin Kürt politikasında oportünist davranışları üzerine, hareket, iyice Batıya kayabilir ve gelecekteki Kürt devleti sinesinde vereceği petrol imtiyazları karşılığında bir Amerikan desteği formülünü çizip bulabilir.»

Petrol şirketleri de mesele ile elbette yakından ilgilidir. Onların çıkarları, Kürt savaşının sürmesi ve zayıf düşen Irak Hükümetinin, 1961'de Kasım'ın denediği biçimde, petrol kaynaklarına sahip çıkmaya kalkışacak fırsattan yoksun kalmasıdır. Kürtler ise, kendilerinin saydıkları topraklardan çıkan petrol dolayısiyle şirketlerin Irak Hükümetine yılda verdiği 300 milyon dolara yakın payla, onlara karşı harbin yürütülmesinden şikâyetçidirler. Zaman zaman Irak Petrol Kumpanyasını millileştirmekle tehdit etmektedirler. Fakat hâlen Arapların millileştirme tehdidini çok daha güçlü gören petrol şirketi, harbin böyle sürmesinden yanadır.

Bütün bu karışık işte, en acayip tutum, CENTO dostumuz İranınkidir. Kürdistan Demokratik Partisinin İran kolu yöneticilerini hapseden Şah, Araplara karşı Kürt hareketini desteklemektedir. Son zamanlarda Barzanî'nin edindiği ağır silâhların İran yolu ile ulaştığı açıktır. Barzanî'nin durumunu kuvvetlendiren bu ağır silâhların Amerikan müsaadesiyle sağlandığı kolayca tahmin edilebilir. Arapların güçlenmesinden ve İran'daki Arapların yaşadığı toprakları talep etmesinden ve petrol meselesi çıkarmasından fena halde ürken Şah, Arapları zayıflatan bir dâvâ olarak, Barzanî hareketini fiilen desteklemektedir.

Irak'ta ise harp sürüp gitmektedir. Büyük devletlerin herhangi birinin bugünkü tutumlarını biraz değiştirmesi, Birinci Dünya Harbinden sonra olduğu gibi, Kürt dâvâsının milletlerarası bir mesele hâline gelmesine yol açabilecektir. Türkiye, bu muhtemel gelişmeleri gözönünde tutarak, yeni ve akıllı bir politika uygulama durumundadır. Türkiye'deki Amerikan birliklerinin, Doğuda kurulacak muhayyel bir devlete şimdiden yardım manevraları yapmaları, bizi artık uyarmalıdır.

Sömürgecilerin, Yirminci Yüzyıl başında kurdukları Royal Central Asian Society-de, Amerikan Hükümetine çok yakın olan Barzanî'nin dostu gazeteci Dana Adams Schmidt'in verdiği ve önemli kısımlarını yayınladığımız konferans da bu açıdan değerlendirilmelidir. YÖN

Amerikalı gözüyle

KÜRT MESELESİ

Dana Adams Schmidt

Kuzey Irak Kürtleri, 1961 Eylülünden beri muhtariyet için savaşmaktadırlar. Ben, Kürtleri üç kez ziyaret etme fırsatı buldum. Bu konuda konuşmamın gerekçesi de, bu ziyaretlerdir.

Önce Kürt halkı hakkında, onların nerede yaşadıkları ve kim oldukları konusunda biraz bilgi vereyim. Yaşadıkları bölge Kuzey Irak, Kuzey-Doğu Suriye, Güney-Doğu Türkiye ve Batı İran boyunca uzanmaktadır. Sovyetler Birliğinin Güney hudut bölgesinde de bir miktar Kürt vardır. Tahminlerime göre, bölgede 10 milyon Kürt yaşamaktadır. Bu nüfusun 1,5 ilâ 2 milyonu Irak'ta, 300 bini Suriye'de, 5 milyonu Türkiye'de, 2 ilâ 3 milyonu İran'da ve 175 bini Sovyetler Birliğinde bulunmaktadır (....)

Kürtler arasında modern milliyetçilik 1910 yıllarında İstanbul'da bir Kürt Cemiyeti kurulması, Kürt okullarının açılması ve Kürtçe dergiler yayınlanması ile başlamıştır. Kendi gelenekleri ve edebiyatı ile esinlenerek, Kürt milliyetçileri, daha başlangıçtan itibaren, Arap ve Ermeni milliyetçileriyle kardeşçe bağlar kurmayı araştırmışlardır. Bağımsızlık hakkı tanıyan 1920 Sevr Anlaşmasıyla, Kürtlerin ümitleri başdöndürücü yüksekliklere ulaşmıştır. Fakat Kemal Atatürk, kendini kabul ettirmiş ve Sevr Anlaşmasını tanımamıştır. Böylece, azınlıkların self-determination hakkını unutan Lozan Anlaşması, bir gerçek hâline gelmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti döneminde, bir sürü Kürt ayaklanması olmuşsa da, sert biçimde bastırılmıştır. İlk ayaklanma, 1925 te geniş ölçüde tesadüfen başlayan Şeyh Said hareketidir. Sonuncusu ise, Irak hududuna yakın dağların ücra yerlerine yerleşmiş Dersim Bölgesi insanlarının, Batı illerine sürgün gitmeye mukavemet etmesi üzerine Mayıs 1937'de vuku bulmuştur. Bugün Türkiye'de, Kürt camiasının geleneksel sosyal organizasyonu sürgün, hapis ve idam yolları ile tahrip edilmiştir. Kürtçe konuşmak, kürtçe yayın yapmak ve kürt millî kostümünü giymek kanuna aykırıdır. Kürtler, resmen «Dağ Türkleri» dir. Bununla beraber, kabul edilmelidir ki, son

nden bir grup yemekte.

zamanlarda Türkiye'de Kürt meselesinde yeni bir liberalizmin belirtileri görülmektedir.

Komşu İran'da, Kürt hareketlerinin bastırılması, belki de Kürtler ve İranlılar arasında ırk yakınlığı dolayısiyle, çok daha az şiddetli olmuştur. İran'ın Kuzey-Batı kısmındaki Mahabat'ta Kürt Cumhuriyetinin 1946'da ilânı ve Kürt milliyetçiliğinin ışıkları yayılmıştır(.....)

Irak'ta Kürt ve Araplar arasındaki düşmanlık devamlı olmamıştır. Bazı dönemlerde, Kürtler ve Araplar birlikte Osmanlı İmparatorluğuna karşı çıkmışlardır. Bir çok Kürt, Arap ülkelerinde yüksek mevkilere *gelmiştir.*

İngilizlerin Kürtlerle ilgisi 1920 yıllarına doğru, bazı İngilizlerin Kürdistan'ın bağımsızlığı fikrini tutmaları ile başlamıştır. Noel isimli bir İngiliz binbaşısı, hükümeti için *Kürtler hakkında bilgi toplamak* amacıyla, çözülen Osmanlı İmparatorluğunun Doğu bölgelerini dolaşmıştır. Sonra Irak'ta 1920 yıllarında ve 1930'lara doğru, İngilizler, Güney Kürdistan Hükümdarı olmak isteyen Şeyh Mahmud'u önce cesaretlendirmişler, sonra tasfiye etmişlerdir(....)

Molla Mustafa Barzani, 1934 yılında sahnede gözükmüştür. Barzani, bana, ailesinin «Amadiyah» prenslerine kadar uzadığını söyledi. Bu, şimdi Irak'ta bulunan eski Kürt prensliklerinden biridir. Ailesi, hâlen Barzan denen bir köyün civarına yerleşmiştir. Aile mensupları, Nakşibendî tarikatinden şeyhlerdir. Fakat Molla Mustafa'nın büyük ağabeyı Ahmed, dinî geleneği sürdürürken, *o askerliğe heveslenmiştir* ve 1931 yılında 27 yaşındayken Barzanîleri Şeyh Raşid'e karşı savaşta yönetmiştir.

Savaş, tamamen bir aşiret çatışması olarak kalabilirdi, fakat Irak hükümeti Şeyh Raşid'i, İngiltere de Irak hükümetini desteklemiştir. İngiliz hava kuvvetlerinin de katıldığı bazı ağır savaşlardan sonra, Barzanî ailesi Süleymaniye'de enterne edilmiştir. Sürgün, genç Barzanî için sanıldığından çok daha az zor olmuştur. Zira, Süleymaniye Kürt milliyetçiliğinin manevî merkezidir.

1943'te Molla Mustafa kaçıp Barzan bölgesine gelmiş ve savaşa yeniden başlamıştır. Bu sefer, karşısına getirilen kuvvetler, *gerçekten çok büyüktür. Harp* ilerlemiş ve İngiltere kuzey dağlarındaki ayaklanmayı hiç de hoş karşılamamıştır. Bunun sonucu, 1945 yazında Barzanî olağanüstü bir teşebbüse girişti. Barzanî aşireti ile ona bağlı aşiretleri, Kuzey Irak'tan İran'a doğru, Mahabat civarındaki Sovyet ve İngiliz işgal kuvvetleri arasındaki bölgeye göç ettirdi. Bazı tahminlere göre 10 bin, Barzanî'nin kendisine göre 35 bin kişi göçe katılmıştı. Bu bölge ne Rusya'nın, ne de İngiltere'nin kontrolundaydı. 1941 yılından, Rusların çekildiği 1947 yılına kadar, bölgede fiilî bir muhtariyet gelişmiştir. Kürt milliyetçileri, cumhuriyet ilân etmek bir ordu kurmak ve politik kurumların ilk *adımlarını atmak imkânına sahiptirler.* Ruslardan, biraz destek gördüler, fakat Kürtlerin komünist partisinden hoşlanmayışı ve Rus kontrolüne girmekteki isteksizliği üzerine, Rus yardımı çok sınırlı kalmıştır. Molla Mustafa, Kürt Cumhuriyetinin genç generallerinden biriydi ve Ruslardan alınan bir üniforma ile Mahabat generali olarak fotograf çektirmişti. Sonraları bu fotoğraf, onun Sovyet ordusunda generallik yaptığının delili diye kullanılmıştır. Fakat bu, tamamen yanlıştır.

Rus çekilmesinden ve İran ordusunun gelişinden sonra, 1947 yılı başında Kürt Cumhuriyeti çökmüştür. Kürt Başkanı Gazi Muhammed, Amerikan Sefiri George V. *Allen'in kurtarma teşebbüslerine rağmen,* asılmıştır. Irak'a dönen Barzanî'nin bazı adamları da aynı akıbete uğramıştır. Molla Mustafa ise savaşmayı seçmiştir. Dağlarda yönettiği 400 adamla, eteklerinde İran, Irak ve Türk ordularının bulunduğu dağlarda, İran, Irak ve Türkiye arasında ileri geri dolaşmış ve tekrar İran'a dönerek 16 Haziranda Sovyet hududuna erişmiştir.

Kürt lideri, Sovyet himayesini arzulamıyordu. İngilizler ve Amerikalılardan yardım istemiş, fakat sonuç alamamıştır. Yalnız Sovyetler Birliği, ona ve adamlarına iltica imkânı vermekteydi. Barzanî ve ekibi, Rusya'da 12 yıl kalmıştır. Barzanî'ye Moskova'da hayli rahat yaşamak ve Diller *Akademisinde Rus dili, ekonomi, coğrafya* ve fen derslerini izlemek imkânı sağlanmıştır. Adamlarının çoğu ise kısa bir askerî eğitim görmüş ve sonra kabiliyetlerine göre ticaret, tarım ve öteki konularda yetişmişlerdir. Tahmin edilebilir ki, Ruslar onların Orta-Doğu'da Sovyet âletleri olacaklarını düşünmekteydiler. Fakat gerçekte Molla Mustafa, muhtemelen Rusya'da 12 yıl zarfında öğrendikleri sâyesinde, Kürtler arasında antikomünistlerin lideri olmuştur. Çok az istisnası ile adamları da millî hisleri, din ve aşiret bağlılıkları dolayısiyle, komünizmin etkisine tamamen kapalı kalmışlardır.

1958'de Kasım iktidarı ele alınca, Bar*zanî'yi geri çağırdı.* Ruslar, *onun dönüşü*ne müsaade ettiler. Başlangıçta Barzanî, Irak'ta Kürtler ve Araplar arasında eşit ortaklık vaad eden Kasım ile işbirliği yaptı. Fakat işbirliği pek uzun sürmedi. Kürtler, Iraklıların sözlerini tutmadıklarını ileri sürdüler. 1961 Eylülünde harp başladı «Cesur Adamlar Arasında Gezi» adlı kitabımda buna «Muhtariyet İçin Savaş» adını verdim.

Hâlen süren bu savaş sırasında Barzanî, gerilla *taktiklerini bir strateji hâline* getirmeyi başarmıştır. 20-30 bin kişilik bir ordu kurmuştur. Ordunun «fedâîler» denen 4-5 bin kişilik çok güçlü bir grubu vardır. (......)

Kürtlere karşı harp, Kasım *rejimini* zayıflattı ve düşüşünde önemli rol oynadı Yeni rejimi ellerinde tutan Baas liderleriyle Barzanî arasında, daha önce bazı gizli temaslar olmuş ve sözlü bazı anlaşmalara varılmıştı. Baas ile mütareke yapıldı ve yeni rejimle müzakerelere başlandı. Fakat Baas'çılar, Kürt milliyetçiliğine tâvizler vermeye niyetli değildiler. 1963 Haziranında, Bağdat'ta müzakereler sürerken, Irak ordusu hücuma geçti. Bu şümullü bir taarruzdu ve *harbin muhtemelen en vahşi çatışma*larına yol açtı.

Baas rejimi, Arif'in liderliğindeki 1963 Kasım darbesi ile devrildi ve 10 Şubat 1964'te Başkan Arif ve Barzanî aynı zamanlarda yaptıkları beyanlarla ikinci bir mütarekeyi başlattılar. Mütareke Kürtler arasında anlaşmazlıklara yol açtı. Celâl Talabanî ve K.D.P., Kürtlerin başarılı bir savaş verdiklerini ve Kürdistan muhtariyeti açıkça tanınmadıkça mütarekeye yanaşmamaları gerektiğini ileri sürdüler. Molla Mustafa ise Arif'in teklifini kabul hususunda diretti.

İnancım odur ki Molla Mustafa halkının son derece yorgun olduğunu gördüğü *için mütarekeyi kabul etmiştir. Muharip*ler, bir nefes almaya, ailelerini görmeye, tarlalarını ekmeye, evlerini yeniden yapmaya, ferdî ve kollektif kilerlerini doldurmaya muhtaçtılar. Her iki taraf da, müphem vaadlerini yerine getirmedikleri halde, 1964 Şubatından 1965 Nisanına kadar süren uzun mütareke döneminde, bu işler başarıldı.(....)

BARZANÎ'NİN AĞIR SİLÂHLARI

1965 Nisanında başlayan harbin son safhasında, Irak Ordusu, mütareke sırasında Kürtler elinde bulunan bir takım kasabaları işgal etti. Baas kampanyasında olduğu gibi, 5 tümenden kurulu 60 bin kişilik Irak ordusunun beşte dördü kuzeyde savaşa katılmaktadır. Baascıların yaygın taarruzuna karşılık, Başkan Arif'in ordusu, ufak cephelere çok büyük kuvvetler yığarak seçilmiş bölgelerde harekâta girişmektedir.

1965 yazı sonlarına doğru Kürtler karşı taarruza geçtiler ve arazinin bir çok kısmını geri alarak güçlü bir stratejik duruma eriştiler.

Barzanî'nin dış ülkelerdeki *temsilcisi* İsmet Şerif Vanlı'dan aldığım mektuba göre, geçen yaz ve sonbaharın büyük haberi, Kürtlerin ilk kez olarak bazı ağır silâhlar elde etmesidir. Hiç değilse, o, bunları ağır silâhlar saymaktaydı. Ağır havanlar, ağır bazukalar ve toplar ile Kürtlerin, güçlü Irak mevzilerini susturduklarını yazmaktaydı.

Üç önemli askerî gelişme vuku bulmuştu: Bunlardan ilki herhalde yeni silâhlar *sayesinde, Kürtlerin İran hududuna* doğru ilerleyen bir ordu hareketini durdurmalarıydı. Kasım'dan beri, Irak ordusunun temel stratejik hedefi, İran hududuna erişerek Kürt bölgesini ikiye bölmek ve İran ile *Kürdistan arasındaki trafiği durdura*cak duruma gelmekti.

İkinci gelişme, yazın, Irak ordusunun Şaklava ve Erbil arasındaki Safin dağlarının işgaliydi. Sonbaharda, yine herhalde yeni silâhların sâyesinde, Kürtler, dağları geri almışlardı. Dağlar, Kuzey-Doğu Irak ile Erbil, Kerkük ve Süleymaniye'deki büyük Irak askerî üsleri arasındaki belli başlı yollara hâkimdi. Kürtler, bir çok kez Irak askerî kamplarını da bombalamışlardı.

Son gelişme, Irak ordusunun kontrolünde sanılan bölgelerde, Kürtlerin daha aktif oluşuydu. Yaz sonunda Kerkük ve Bağdat arasında yarı yolda bir köprü uçurulmuştu. Aralıkta Bağdat Radyosunun *kürtçe spikeri ve Irak hükümeti lehine rad*yoda konuşan bir takım kürtler öldürülmüşlerdi.

Bütün bunlara bakınca, inanıyorum ki, Kürtler savaşın başladığı 1961 Eylülünden beri her yıl mesafe kazanmışlardır. Ve şimdi Kuzey Irak bölgesine çok kuvvetli şekilde hâkimdirler. Harp döneminde, bir Kürt sivil idare sistemini kabaca kurmuşlardır. Kendi malî ve kazaî sistemlerini yürütmekte, vergi toplamakta ve adalet dağıtmaktadırlar. Bunun üzerine, bir politik gövde oturtmuşlardır. Seçim yapma imkânsızlığı karşısında, parti, ordu ve Barzanî'nin temsilcilerini bir araya getiren bir cins parlamento kurulmuştur.

ŞAH KÜRTLERDEN YANA

Mevsimin önemli politik gelişmesi, Mısırlılar, Iraklılar, Kürtler ve İranlıların teşkil ettikleri garip politik dizide vuku bulan değişiklikler olmuştur. Mısırlılar ya da hiç değilse onlar arasında muhteris Nâsır, uzun süredir Irak'ta bir politik basamak aramaktaydı. Başkan Arif'in rejimi ile kurduğu bağlar sayesinde Nâsır, bu amacına erişmek üzere olduğu düşüncesindeydi. Nâsır'ın bu büyük politik baskısı, İran Şahını yıllardır fena halde endişelendirmektedir. Saldırgan Nâsır'ın yalnız Irak'a nüfuzla kalmayıp Basra körfezindeki ufak şeyhliklere, özellikle Kuveyt'e de hâkim olacağı kanısındadır. Şaha göre, Arap mil*liyetçiliğinin şampiyonluğunu yapan* bir Nâsır, stratejik önemi büyük Irak'ı ve Kuveyt'in büyük malî kaynaklarını ele geçirerek güçlenirse, geniş Arap nüfusuna sahip İran'ın zengin Khuzistan bölgesi için çok ciddî bir tehdit teşkil edecektir. Şahı daha yakından kuşkulandıran ve Nâsır düşmanlığına iten başka bir neden, Nâsır'ın Orta-Doğuda kraliyetle bağdaşması imkânsız devrimci güçleri temsil etmesidir. Nâsır, tahta yönelmiş bir tehdittir.

Gerçek ya da hayalî Nâsır tehlikesine karşı Şahın cevabı, bir yandan silâhlı kuvvetlerini güçlendirmek, öte yandan ise Kürtlere, biraz kapalı biçimde, tebessüm etmek olmuştur. Bildiğim kadarıyla, Şahın Kürtlere lûtfu, İran hudut bölgesinde nisbeten serbestçe harekete müsaade etmesidir. *Kürt liderleri* ve Batı *gazetecileri,* İran yolu ile Barzanî'nin bölgesine serbestçe gidip gelebilmektedirler. Milletlerarası Kızılhaç, şiddetle ihtiyaç duyulan tıbbî malzemeyi gönderebilmiştir. Kürtler, dar malî imkânları çerçevesinde, İran *yoluyla* askerî malzeme ithal edebilmektedir. Son zamanlarda alınan «ağır silâhlar» şüphesiz bu yoldan gelmiştir. Yaralanan bazı Kürtler de, zaman zaman İran hastahanelerinde bakılmaktadır.

İran yardımının anlamı ve genişliğini büyütmek, önemli bir yanlışlıktır. Unutmamak gerekir ki, İranlılar da kendi Kürt azınlıklarından korkmaktadırlar ve Barzanî 1964 - 47 günlerini hatırlayan İran'ın yüksek rütbeli bazı subayları tarafından evilen bir kişi değildir. Zira o tarihlerde, Mahabat Cumhuriyetinin İran ordusuna mukavemetini Barzanî aşireti mızraklaştırmıştı. Bu sebeple Şahın Kürtleri, savaşı *kazanmaya yetecek kadar bile bile destek*lemesi şüphelidir. Şahın amacı, Kürtlere ayakta duracak kadar yardım ederek, Irak Cumhuriyetini diken üzerinde tutmaktır.

Kürt ordusunun başlıca ikmal kaynağı, hattâ teke yakın ikmal kaynağı, Irak ordusudur. Kaçakçılık ve baskınlarla, malzeme buradan sağlanmaktadır.

Evvelce Londra'da sefir olan yeni Irak Başbakanı Abdurrahman El Bezzaz, Kürtler ve İranlılar arasındaki ilişkileri bozmaya büyük önem vermektedir. Askerî bakımdan Kürtleri yenemiyen Bezzaz, Tahran'da bir Şahı okşama kampanyasına girişmiştir. Nâsır'ın Irak'a nüfuzu konusunda Şahın korkularının yersiz olduğunu anlatmaya çalışmıştır. Bağdat'ta olgunlaşmamış bir Nâsırcı darbenin başarısızlığı iddialarını desteklemiştir.

Belirtmek gerekir ki, Türkiye bu manevraların dışında kalmaktadır. Zira Türk*ler, 1961'den beri hudutlarını sıkı şekilde* kapalı tutmuşlardır. Barzanî de Türkiye Kürtleri ile temas kurma teşebbüsünden ve dış dünya ile Türkiye yoluyla irtibat aramaktan kaçınmıştır.

Bezzaz'ın kaydettiği bir başarı, Mısır makamlarını, 1963 Haziranından beri Kahire'de Barzanî'nin temsilciliğini yapan Şevket Ekrevî'yi uzaklaştırmaya ikna etmesi olmuştur. Böylece Nâsır'ın, Kürtlerle yaptığı ufak flörtün sona erdiği düşünülmektedir. Nâsır, Irak'ta Baas rejimi ve Kasım köpeklerini gerekince dövmek için Kürtleri yararlı bir sopa saymıştır.

Başbakan Bezzaz, bir yandan Kürtleri İran ve Mısır'da buldukları sempatik dav*ranışlardan tecride* çalışırken, öte yandan da Barzanî ile temaslar aramaktadır. Kürt milliyetçileriyle anlaşmaya varmayı arzuluyormuş gibi konuşmaktadır. Fakat anladığım kadarı ile, ilk Baascıların ileri sürdükleri ademi merkeziyet plânından öte bir şey teklif etmemektedir. Bu sâdece idarî bir tedbir olacak ve Kürtleri Irak'ın öteki bölgeleriyle bir duruma getirecektir. Kürtlerin, Irak Cumhuriyetinin ayrı ve temel bir etnik unsuru olarak, ABD'yi teşkil eden devletler gibi, ayrı politik kurumlar, yürütme ve yasama organları kurma taleplerine, bu teklif ciddi tâvizler getirmekten uzaktır. Keza, ordusunun bir eyalet polis ve jandarma kuvveti biçiminde muhafazasına, Bezzaz'ın teklifi yer vermemektedir.

Kürtlerin ise muhtariyetten anladıkları budur. Yalnız Amerikanın değil, Yugoslavya ve İsviçre gibi çok milletli devletlerin politik hayatlarına çeşitli biçimlerde yön veren federal ilke, başka türlü olamaz. Bugün Irak'ta, fakat yarın Türkiye ve İran'da Kürt meselesine getirilecek tek akılcı çözüm yolu budur.

Eğer Batı Dünyası, Kürtlere, Irak, Türk ve İran devletleri çerçevesinde millî taleplerine erişme imkânını sağlamazsa, Kürt millî dâvâsını, Sovyetler Birliğinin istismar edeceği ve belki onları manen olduğu kadar silâhla da destekleyeceği bir gün gelebilir. O zaman bildiğimiz Orta-Doğu tuzla buz olabilir.

Barzanî'nın karargâhından aldığım söze göre, o, Irak'ta federal sistem içinde muhtariyetten azına kesinlikle razı olmıyacaktır. 1964'ün uzun mütarekesinin bölücü etkilerini ve 1965 yılı başındaki aşiret çözülmelerini geride bırakan ve yeni silâhlar elde eden Barzanî, kendini her zamankinden çok kuvvetli görmektedir.

Dana Adams Schmidt, Molla Barzani ile.

Bir Geziden İzlenimler

ARAP DÜNYASI UYANIYOR MU?

Suriye'de Diriliş Partisinin Sosyalizmi

Niyazi Berkes

Beyrut'tan Şam'a gidiyorum. İkinci Arap ülkesinin başkentine. Sınırı geçmeden önce öğrendim ki benim Lübnan vizem bir defalık. Fakat hiç uğraşmaya lüzum yokmuş. Dönüşte sınıra gelince bir vize parası daha verirsiniz, içeri girersiniz. Dönüşümde, sınırdaki yolcu sayısını görünce Lübnan'ın kolay kazanılan gelir kaynaklarından birinin de bu olduğunu anladım. Suri*ye gibi boyuna devrim yapma*da âdeta ihtisaslaşmış bir memleketin yanıbaşında, böyle kapısı bacası salkım saçak bir memleketin bulunuşu ilginç bir şey ama ikisi arasında gidiş gelişin hacmi beni hayli düşündürdü. Suriye devrimcilerinin elinden, bu sınırı aşarak, Lübnan'a kim bilir neler akmaktadır.

Beyrut'tan Şam'a yolculuk Amerikada Kolorado dağlarını aşıp Kaliforniyaya geçiş kadar teşkilâtlı ve rahat Şoför, büyük büyük otellerden yolcularını birer birer devşirdikten sonra yola koyuldu. Hem arabayı kullanıyor, hem de önce İngilizce, sonra Fransızca (sıraya dikkat ediyor) şakır şakır izahat veriyor. Amerikada buna benzer bir işi hiç zahmetsiz yapacak rahatlıkla yapıyor işini.

Amerika dekoru, Lübnan dağlarını aşıncaya kadar sürdü. Sınırı geçince Kaliforniya yerine orta Anadolunun çıplak ve insafsız bölgelerinden birinin bir eşine girdik. Yollar daraldı, kötüleşti. İslâm dünyasının en eski ve mübarek şehirlerinden biri olan Şam'a geldiğimiz zaman bambaşka bir Arap ülkesine geldiğimi anladım.

Şehrin bir yanında, büyük bir sömürge karargâhı gibi duran muazzam Semiramis otelinin önünde durduk. Etrafa şöyle bir baktım. Bir yanda yeni ve uydurma binalar gözüküyor. Şurada bir alay boyacı çocuk. Palaspare içinde bir kalabalık. Başında fes, arkasında çarşaflı ayali, orta yaşlı eski zaman efendileri. Otelin salonu Fransız ve Amerikan turistleriyle dolu. Çoğu bayan.

Şam'ın Emevî camii dünyaca meşhur. Otomobilin gideceği yere kadar gittikten sonra camie doğru yürümek gerekiyor. Bir an içinde Pakistan ve Hindistandan beri görmediğim gerçek bir şark tablosu ile karşılaştım. Karşılaştım değil, içinde yüzüyorum. Turistler için ne eğlenceli olmalı. Fakir bir insan denizi içinde kulaç atıyorum. Yüksek dalgaları yarar gibi göğüs göğüse, kulaçlaya kulaçlaya cami kapısına nihayet yanaşabildim.

Yan kapıdan girilen bir antrede ayaklarımıza çadır bezinden terlikler bağlanacak. Çok turist var. Kolları çıplak olan hıristiyan bayan turistlere çok şık ince siyah mantolar giydiriliyor. Çok genç bir Avrupalı hanımın üstünde bu siyah manto ona bir madonna güzelliği veriyordu. Yalnız yüksek ökçeli iskarpinlerini çadır bezi terliklere hademeler bir türlü uyduramıyorlardı. Nihayet kendisi eğildi, kendi eliyle iskarpinlerini çıkardı; hademelerin kaba elleri arasında bir çift güzel ayağın terliklere girdiğini ve camiye doğru aktığını gördüm.

Bu, antre ile cami arası bir yer. Yer yer cemaatler, önlerinde vakur, heybetli, beyaz ağır cübbe giymiş yakışıklı bir imamın arkasında namaz kılıyor. Müminlerin çoğu yoksul insanlar. Hastalıklı, ayakları çarpuk çurpuk ve kirli. Yoksulların dindaşlığı bana çok dokunur. Bence zenginler dindar olmalı; fakirler hiç olmazsa bu işten muaf olmalı, biraz dinlenebilmeli. Bu ödevi zenginler yüklenmeli. Ama öyle olmuyor: tam tersi oluyor. Fakir kendini borçlu ve günahlı sayıyor. Geliyor buraya Tanrıya yalvarmağa. Zengin, belki şu anda serin ve rahat bir yerde, belki de puf yastıklar arasında Zahle rakısını içmekle meşgul. Tabiî, Suriyede sosyalizm var diye zengin yok sanmıyalım.

Camideki manzara turistler için bulunmaz bir manzara. «Muhammedî» lerin ibadetlerini aksiyon halinde görüyorlar. Bu, onlar için unutulmaz bir şey olmalı. *Makinelerini şakırdatmağa*, sağa sola, öne arkaya koşuşmaya başladılar. Suriyeli bir rehber, dangalak, cahil bir şey; Boynundaki film makinesi ile duruşumu enayiliğime vererek lâubali bir sesle: «Ne duruyorsun? Makineni çıkarsana?» diye beni İngilizce azarladı. Ben, ibadet halinde insanların karşısına geçip film çekmeyi münasip bulmadığımı söyliyecek oldum: «Ne demek? *Hükûmetin emri var. ağızlarını* bile açamazlar» diye bana teminat verdi.

İçeri, camiye girdik. Hıristiyanlardan kalma bir merkat var. Yahya Aleyhisselâmın mezarı imiş. Mermer sütunlar ve demir parmaklıklar içinde, mumlar arasında yatıyor. Köylü Müslüman kadınları mermerlere, demir parmaklıklara sarılıp öpüyorlar. Bir tanesi hıçkırıyor. *Bilgiç turist buna bakarak gül*dü. Yanına gitim: Roma'da Saint Pierre kilisesindeki Pieta heykelindeki İsanın ayaklarını öpe öpe mermeri aşındırdıklarını söyledim. Sesini kesti.

Arap kadınları hâlâ Yahya Aleyhisselâmın etrafında dönüyorlar: kollarını mermer sütunlara, demir parmaklıklara uzatarak avuçlariyle dokunuyorlar. Rehberin ukalâlıkları devam ediyor. *Herif tam bir dragoman. Turistle*re bir sirk seyrettirir gibi. İngilizce olarak yüksek sesle «*Muhammedî*» lerin inançları, ibadetleri hakkında komik bir dille bilgi veriyor.

Bunaldım; dışarı çıktım, camiin büyük avlusuna. Karşıdan biri geliyor. Genç bir delikanlı. Bıyıkları yeni terlemiş. Sırtında şık bir mavi lâta var. Başında işlemeli bir seyyit sarığı. Elinde bir baston; sallana sallana, âdeta kırıtır gibi yürüyor. Az daha ortadaki *boş havuzun* içine düşecek gibi olduğunu görünce bunun bir kırıtma değil, bir âmalık olduğunu anladım. Bastonu da bundan. Koluna girip düzlüğe çıkardım. Bir şey söylemedi. Gözlerini havaya dikmiş, yüzü gülümser gibi, dudaklarında bir mırıltı. Hatim indiriyor. Dragoman bu delikanlının bütün gün buralarda ve camiin yanındaki kapalı çarşıda böyle dolaşa dolaşa ısmarlanan hatim*leri indirdiğini söyledi.*

Kapalı çarşıya yürüdük. Bizdekinin bir karikatürü. Yollar dapdaracık, üstü de yarı açık. Hacı yağları, et yağları, deriler, köseleler, bezler, Şam kumaşları. Vitrin ve ışık, temizlik ve intizam henüz buralara uğramamış. Eskiden nasıl idiyse gene öyle, belki daha kötü.

Şehrin tarihî yerlerini anlatacak *değilim. Hem hıristiyanları, hem müs*lümanları ilgilendirecek eski eserler çok. Şurada Saint Paul saklanmış, şu dehlizden kaçırılmış; şu kale kapısından sepetle aşağı indirilmiş; şu yoldan çıkıp filân yerde hidayete ermiş. Şurada yer altında bizim Ege'deki Meryem Ana evine benzer mübarek bir yer var. Merdivenle iniliyor. İncilde adı geçen önemli bir zatın yeri, galiba havarilerden. *Şimdi bir katolik tarikatının idaresi al*tında. Yeni yapılmış veya tamir edilmiş gibi, taşları, harçları pırıl pırıl, Ziyaretgâha bakan genç hıristiyan Arap kızının her yanı fıkır fıkır kaynıyor; ateşli gözleriyle ziyaretçilere bol bol bakışlar geçiriyor. Galiba mâbette eksik kalmış olması muhtemel et ve ruh çatışmasının havasını vermek, müminlere iğva ve gü*nahın ne olduğunu hatırlatmak istiyor.* Dışarısı galiba bir Ermeni mahallesi; bir adam karısını Türkçe azarlıyor. Çarşı etrafındaki kahveler insan dolu. Tavlalar şakır şakır, nargileler fokur fokur. Ve sosyalizm.

Ben devrim içinde bir memlekete geleceğimi sanmıştım. Sınırda, üzerine devrim sloganları yazılmış birkaç gerilmiş bez görmüştüm. Aklım Suriyenin *sosyalizmine takılı. Arap memleketlerin*de, hattâ İslâm ülkelerinde sosyalizmle karşılaşıp da milliyetçilik ve din meseleleri ile de karşılaşmamanın imkânı yoktur. Burada da böyle. Ve şimdiden anladığım şudur ki burada üçü de bir çorba halinde. Onun için size turistik yerlerden söz edeceğime Suriyede bu işlerin durumu üzerine bildiklerimle öğrendiklerimi bir araya getirerek kısa bilgi *vereyim. Suriye en yakın komşularımız*dan; ve bugünkü Ba'ath (Baas) yâni Diriliş partisinin sosyalizmi de Türk aydınlarını ilgilendiriyor.

ARAP MİLLİYETÇİLİĞİNİN DOĞUŞU

Meşrutiyetten önceki dönemde Osmanlı İmparatorluğuna dahil Araplar arasında Arap milliyetçiliğinin doğuşunda Suriye öncü durumunda idi. Lübnan dolayısiyle yazdığım gibi, bu işte önde gelenler hıristiyan olan Araplardı. Katolikliğin, Fransız edebiyatının, Amerikan eğitiminin ve zengin ticaret burjuvazisinin gelişmesiyle hıristiyanlar arasında Müslümanlardan önce bir uyanış başlamıştı. Daha o dönemde Suriye Arap düşününde ve edebiyatında bizim Tanzimat akımından ayrı ama ona çok benzer Arapların «Nahda» yâni Rönesans dediği bir uyanış başlamıştı. Henüz daha Osmanlı İmparatorluğundan ayrılma fikri yok. Uyanış hareketi daha ziyade dil ve edebiyat plânında. Hıristiyan Araplarla dahi Osmanlılıkla olan bağ kopmuş değildi. Hattâ bazı Hıristiyan Araplar bizde Yeni Osmanlıların temsil ettiği liberal akıma katılmışlar, onda önemli rol de oynamışlardı. Meselâ, bunlardan Halil Ganem Efendi Pariste Namık Kemal ve arkadaşlarına çok yardımlarda bulunmuştu. Parisi, Fransızcayı Fransız kültürünü onlardan önce ve onlardan iyi bilirdi. Çalıştığı ve yazı yazdığı Journal des Debats'da Fransızlarla birlikte yeni Osmanlılara yol göstericiliği yapıyordu. Kanun-u Esasî'nin ilânından sonra da ilk Meclise mebus seçilmişti.

İlk Arap, daha doğrusu Suriye milliyetçiliği fikir ve plânını ortaya atan eser Meşrutiyetten az önce yâni 1905 te Pariste Fransızca olarak yazılmış ve yayınlanmıştı. Bunu yazan Necip Azuri adlı Suriyeli Hıristiyan Arap genci, denildiğine göre, Fransız İntelligence'nın adamı imiş. Fransızlar, kendi idareleri altında bulunan Cezayir ve Tunus gençleri arasında milliyetçilik fikirlerinin yayılmasını önleyecek çeşit trükler uyguladıkları halde, Osmanlı idaresi altındaki Suriye ve Lübnan'ın gençleri arasında milliyetçi fikirleri yaymak için bu çeşit trükler uygulamaktan çekinmezlerdi. Dikkate değen nokta Necip Azuri'nin Mısırlıları Araptan saymaması ve tasarladığı bağımsız Arap devletinde Mısırlılara yer vermemesi. Mısır o zaman İngiliz emperyalizminin çıkar bölgesine dahildi. Onun için Azuri, fincancı katırlarını ürkütmemek hususunda Fransız İntelligence'ından her halde talimat almıştı. Pariste Suriyeliler o zaman orada Türklüğü temsil eden ve kendi aralarında çarpışan Ahmet Rıza'cı ve Prens Sabahattin'ci hiziplerle temas ve pazarlık halinde idiler. Sabahatinciler bunlara otonomi tanıma eğiliminde olduğu gibi onun fikrî zürriyeti olan daha sonraki İtilâfçılar arasında da Arap veya Suriye milliyetçiliğine taraftar olanlar çoktu. Bazı Arap milliyetçileri bu partinin içinde kendilerini saklıyabiliyorlardı. Bunlardan «Ademi merkeziyetçiler» denen grup basbavağı Suriye istiklâlcileri idiler ve aslen Suriyeli olmakla beraber Mısıra çekilen Şeyh Raşit Rıza kanalı ile İngilizlerle Arap isyanını hazırlamakta dolaylı olarak rol oynadılar. İttihatçılar, bu Suriye milliyetçileri ile uzlaşmaya çok çalıştılar, uzun pazarlıklara girdiler, fakat bir

Şam'ın meşhur kapalıçarşısı.

sonuç alınmadı. İttihatçılara göre Araplar çok şeyler istiyor, Araplara göre İttihatçılar bir şey vermeğe yanaşmıyordu.

Bu temas ve pazarlıklar sürüp dururken Osmanlı ordusundaki subaylar ve Arap asıllı öğrenciler arasında çoğu gizli cemiyetler kurulmuştu. Türkçülüğe karşıt olan Osmanlı aydınlarının bazılarının ya bunlarla teması vardı, ya da varlıklarından haberleri vardı. Bunu tahmin için büyük bir muhayyele sahibi *olmak gerekmez. Bunlar arasında her* halde çok bilgisi olması gereken zat ileride arayıp kendisini bulacağımı tahmin ettiğim Satı Beydir. Beyrutta iken kaldığım otelin yakınında bir otelde kaldığını *Amerikan üniversitesi profesörlerinden* Bay Yusuf İbiş söylemişti. Fakat aradığım zaman birkaç gün önce otelden ayrıldığını, nereye gittiğini bilmediklerini söylediler. Eğer Mısıra gitmişse *orada kendisini muhakkak bulacağım.*

MANDA OLMA MAZHARİYETİ

Birinci Cihan Savaşında Osmanlı devletinin çöküşü üzerine Suriye bağımsız devletinin kurulması kısa süre gerçekleşir gibi *oldu. Arap ayaklanmasını* hazırlamakta önemli rolü olan Şerif Hüseyin oğlu Faysal buraya Kıral olacak; babasının muhayyelesine göre de belki burası daha sonranın ikinci Emevi imparatorluğunun temeli olacaktı. Fakat Suriye Avrupalılar tarafından vaktinden önce doğan çocuklar gibi, manda denen «incubator» un içine kondu. Yavru kendi halinde yaşayacak döneme gelince bu âletin içinden çıkarılacaktı. O zaman yeni çıkan bu «manda» (bu sözcük bizde Arap harfleri ile yazıla yazıla bu şekli aldı, kendine özgü şekliyle Türk sözlüne girdi, onun için ben de burada onu Frenkçe asıl şekliyle yazmıyorum; için anlamı ve tadı kaçar, hem de ukalâlık olur), evet bir hayvan sanılan bu manda, Avrupalılar arasında Batı uygarlığının özellikle İngiliz ve Fransız irfanının geri ulusları kolundan tutup kaldırma, terbiye etme, yetiştirme, kısası medenileştirme amacıyla kısa bir süre Milletler Cemiyeti adına «vekâletle» idare etmesi (kelimenin asıl anlamı bu) demekti. Yâni Fransa Suriyeye gelecek, onu Avrupa medeniyetine göre yetiştirecek, sonra da omuzunu okşıyarak «hadi yavrum, bak seni yetiştirdim, adam ettim, artık bundan sonra sen kendi başının çaresine bak, kendini idare et» diyecekti.

Biz Türkler arasında bu mânada sözcüğünün çok itibarsız bir kelime haline geldiğine bakarak her zaman öyle olduğunu sanmayın. Tersine, bizim Osmanlı aydınları arasında Suriyenin erıştiği bu mazhariyeti kıskananlar oldu, «biz de manda isteriz» diye sızlanmaya başladılar. Aslındaki anlamına göre, Türkiye manda altına alınamazdı. Manda, yıkılan imparatorluklardan seril sefil ortada kalan, şimdiye kadar devleti, hükümdarı, idaresi, tecrübesi olmayan yeni doğmuş çocuk - milletler içindi. Ama bizimkiler «biz de manda isteriz» diye tutturdular. «Ne demek, dediler, Suriyeliler geri de biz ileri miyiz? Öyle olsaydık Arapları, Ermenileri keser miydik?» Bunlar, mandamızı lütfen kabul etmeleri için o zaman dünya siyasetinde pek nazlı olan Amerikalıları yola getirmeğe çalışıyorlar; Amerikalılar isterlerse Araplara ve Ermenilere iyi muamele edeceğimize dair yazılı teminat vereceğimizi söylüyorlardı. Bu manda meraklılarının adlarını burada zikretmek, bugünkü mandacılarımızın bolluğu karşısında, büyük bir haksızlık olacak. Zavallıların biricik kusuru, dünyaya 45 yıl erken gelmiş olmaları idi. Zaten daha çok önceden, Meşrutiyet döneminde bizi idare etmek üzere Cezayirde veya Hindistanda valilik yapmış bir Fransız veya bir İngiliz getirmeyi ciddi ciddi tavsiye edenler vardı. Batılılaşma etkisi altında birçok Türk ve Arap aydınları çoktan adam akıllı mandalaşmışlardı.

İşte bizim nail olamadığımız bu mazhariyete Suriye nail oldu ve Fransız «incubator» unun içine kondu. Fakat Suriye milliyetçileri, Fransızların bu «manda» ile başka şeyler anladığını kavramakta gecikmediler. Fransızlar ordu, hükûmet, eğitim, ekonomi alanlarında işe girişince ayaklar suya erdi. Bunun düpe düz Suriyeyi işgal altına alıp müstemlekeleştirmek demek olduğunu anladılar.

Bilindiği gibi bu hal İkinci Cihan Savaşı sonuna kadar sürdü. Bereket bu savaş ve Fransanın çöküşü imdada yetişti, birçok karışıklıklardan sonra Suriye bağımsızlığa kavuştu. Kavuştu ama o gün bugün istikrarlı bir idareye bir türlü kavuşamadı. Zahir, Fransız ağabey yavruyu iyi yetiştirememiş. Gerçekte, o zamandan bugüne kadarki istikrarsızlıkların temelinde bu vekil efendilerin ektikleri tohumlar yatmaktadır. Halbuki manda felsefesine göre, Suriye bugün pırıl pırıl, medenî, örnek bir ulus olacaktı.

Gerçekte ise olan şu: Suriyeyi Fransız ekonomisine bağlı bir sömürge yapma yolunda başardıkları işler dışında Fransızlar ne eğitim, ne kültür, ne idare altında manda altına sokulamıyan Türkiyenin seviyesinde bile bir şeyler başaramadılar. Yapmak ta istemediler her halde. Suriyenin ileri bir toplum olması onlara pek mi lâzımdı? Milletler Cemiyetinde de onlara «yüzünüze gözünüze bulaştırdınız» diyecek, vekâletini tevdi ettikleri vekilden hesap istiyecek biri mi vardı? Fransız uydusu bir ekonomi içinde yaman bir toprak ağaları sınıfı ile çok becerikli bir kap-kaç burjuvazisi gelişti. Yâni bugün Türkiyede olmakta olan şey. «Incubator» den kocaman gözlü, iri kulaklı, geri yanları cılız, sıska, kurumuş bir mahlûk çıktı. Bu iki güçlü sınıfın karşısında içi hınç dolu bir okumuş kütlesi yetişti. Bu kütlenin bağımsızlık savaşı, bizde olduğu gibi, güçlü bir toplum sınıfının desteğini bulamadığı için başarı şansından yoksundu.

SUBAYLAR VE AĞALAR

Bağımsızlıktan sonraki çalkantılar toprak ve para ağaları ile okumuşlar ve subaylar kütlesi arasındaki çatışmaların zaman zaman kanlı bir hikâyesidir. Bu arada köylü halka, Yahya Aleyhisselâ*mın merkadine elleriyle abanıp hıçkıran* köylüye, çarşı kahvelerinde tavla şaklatarak, nargile fokurdatarak, kendini avutan şehirliye de ezilmek düştü. Bizde olduğu gibi orada da bunların siyasî ha*yatta nasibi tekme yeme, veya seyirci* kalma, veya aldatılma olmuştur. Başka şansları yoktur. Suriyenin dramını tanklar tayin edecek.

Suriyenin bağımsızlığı kazanması üzerine tabiî toprak ağaları ile paralı sınıf memleketin gerçek sahipleri kendileri olduğu için parlâmentolu idarede hemen tepeye çıktılar. Fransızlar zamanının kaldırmak değil pekinleştirmekte ustalık gösterdiği toplumsal çarpıklıklık rejiminin üstüne tüy diktiler. Bunun karşısındaki huzursuzluk, Fransızlar zamanındakini kat kat aşan bir seviyeye ulaştı. Bunun etkileri altında Suriyedeki siyasî çatışmalar yalnız toprak ve para zenginleri ile okumuşlar çatışması olarak kalmadı. Hemen her grup, her sınıf, her parti arasında, bunların kendi içinde de çatışma günlük iş haline geldi.

Buna bir de Arap dilinin fesahatinin yarattığı Suriye muhayyilesini de katın. Bizde Osmanlıcanın çöküşünden beri muhayyilelerimiz adam akıllı kekemeleşmiştir. Zaman geldi ki ne yazacağımız, ne söyliyeceğimizi şaşırır hale geldik. Sil baştan bir yazı ve dil yaratmağa mecbur olduk. Bunun bir faydası muhayyelelerimizin Araplarda olduğu kadar genişliklere uzanamaması oldu. Dikkat ederseniz bizde palavracı ideolojilere meraklı olanlar arı-dilciliğe karşıttırlar; çünkü bu dil fazla ağız kalabalığına elverişli değil. Araplarda, özellikle Suriyede böyle değil. Suriye politikasında yalnız altın ve tank çarpışmıyor, çeneler de çarpışıyor.

1949 da başlayan hükûmet darbelerinin biri ötekini koğaladıkça değil bir yenilenme veya reform gerçekleştirme, felce uğramamış bir idare tutundurma bile imkânsız hale geldi. Bundan da en çok toprak ve altın ağaları faydalanıyordu. Aynı orada da okumuş ve subaylar arasında radikal fikirler daha derinlere iniyordu. Suriye komünist partisi, bir zaman geldi ki, yalnız Arap memleketlerinin değil bütün Yakın Doğunun en kuvvetli partisi haline geldi. Memleketin bugün de gözükmekte olan altı kavak, üstü kâşane hali bu çelişmelerin bir görüntüsüdür.

Mantar gibi çoğalan irili ufaklı partiler ve gittikçe kuvvetlenen komünizm karşısında çaresiz bir hale gelen gerici kuvvetler 1940 da Mişel Aflak adlı bir öğretmenin kurduğu Ba'ath yâni Diriliş partisini desteklediler. Bu partinin ideolojik niteliğine az sonra geleceğim. Çünkü Suriyeyi tipikleştiren ilginç bir ideolojisi var, bugün de memlekete o hâkim. Gerçi kuvvetler Mısırla birleşme dâvasını da tuttular. Ve bu iki hareketleriyle kendi kuyularını bir iyi kazdılar.

1954 te Aflak'ın partisi ile diğer bir Suriyelinin kurduğu Sosyalist parti birleşerek o zamana kadar en kuvvetli parti olan Suriye Nasyonal Sosyal parti adındaki şiddetli miliyetçi faşist partinin karşısına çıktılar. Hem gericilerin, hem komünistlerin yardımı ile bunları kanlı bir şekilde temizlediler. Fakat bu defa Ba'ath ile komünistler karşılaştılar. Bunların çatışmasının asıl sahnesi de ordu oldu. Komünist parti orduda Ba'athdan daha hızlı geliştiği için Ba'ath 1957 de Mısırla birleşme siyasetine sarıldı ve bu defa da o, kendi kuyusunu kazmış oldu. Sahnede tek başına kalayım derken Nâsır sosyalizmi ile tosladıktan sonra kapatıldı. Taraftarları çil yavrusu gibi dağıldı.

Fakat 1961 de Suriye Mısırdan ayrılınca bütün diğer partiler gibi Ba'ath da gerçek bir ölümden sonra dirilme sırrına erdi. Yeniden başlayan ve ancak kısa bir süre devam eden parlementer rejim ile toprak ve para ağaları tekrar sahneye çıkarak Nâsır rejiminden kalan reform namına ne varsa silip süpürdüler. Eski çatışmalar perdesini yeniden açmış oldular ve ilk hamlede ordudan gelen bir darbe ile yıkıldılar. Fakat ordu içinde de Nâsır taraftarlığı ile Nâsır aleyhtarlığı, bir de sağ ile sol yarıkları var. 1962 de Nâsırcıların hazırladığı bir darbe bahanesiyle ordudan Nâsırcılar temizlendi. Böylece 1963 te Ba'ath kesin olarak Suriyeye hâkim bir parti haline geldi, fakat asıl kuvvet sivillerin değil, subayların elinde olmak suretiyle.

MİŞEL AFLÂK
Teori arkadan gelsin!...

Ba'ath şimdi (geçen sonbahar) bir yandan kendi teşkilâtını köylere kadar yaymakla, bir yandan kendi anlayışına göre toplumcu reformlar uygulamakla, bir yandan da kendi yapısını şekillendirmekle meşgulmüş. Bundan dolayı ortalıkta nisbî bir sükûn var. Kendi yapısını şekillendirme meselesi partinin ideoloji, kadro ve liderlik meselelerinde belirsizlikler ve kararsızlıklar içinde oluşundan ileri geliyor. İşin bu yanını dışardan kısa sürede anlamak zor. Ne oluyor, ne bitiyor, kimsenin bildiği yok. Bu parti, eski partilerden farklı olarak kolektif liderlik usulünü benimsemiş. Bundan maksat güya şahıslara bağlı parti geleneğinden kurtulmak. Fakat bu kollektif liderlik meselesi de, benim anladığıma göre, dönüp dolaşıp partinin en yüksek kademesi olan millî kumanda heyeti ile hükûmete kimin veya hangi grupun veya hangi mesleğin hâkim olacağı meselesine dayanıyor, ister istemez. Aflak'ın geniş muhayyelesi idealizmine rağmen.

İSLÂMLIK, MİLLİYETÇİLCK VE SOSYALİZM

Evet, nedir Ba'ath'ın ideolojisi ve özellikle sosyalizmi? Bu partinin adı gerçekten Suriyenin siyasî ve millî hayatının sembolü olacak niteliktedir. Çünkü adı, diri bir insan toplumunun belirlenmiş bir görüşünü veya sistemini ifade etmekten ziyade, dirilme çabaları içindeki bir toplumun çırpınmalarının tutarsızlıklarla dolu halinin bir ifadesi. Bu partinin ideolojisinde İslâmlık, milliyetçilik ve sosyalizmin üçü de gerçekten acaip niteliklerle birbirine bulanmış halde. Her biri hakkında bizim alıştığımız belirli açılardan bakıldığı zaman Ba'ath ne islâmcı, ne milliyetçi, ne de sosyalisttir. Belki daha yerinde bir deyişle, Suriye toplumunun kendine yol bulma çabalarındaki çırpınmalarının bir kakafonisi.

İlkin islâmlık yanını alalım. Garabet daha buradan başlar. Partinin islâmlık hakkındaki görüşünü ortaya koyan adam Sorbonne'da okumuş bir hıristiyandır. Aflak, islâmlık hakkında kitaplardan bir şeyler öğrenmiş. hıristiyanlığı ne âlemde, bilmiyorum. Şimdiye kadar, Arap milliyetçiliğinde hıristiyan Arap yazarlar dinden ayrı lâyık bir milliyetçilik görüşünü savunurlar, islâmlığı Arap milliyetçiliğinin ayrılmaz bir parçası saymazlardı. Aflak bunun tersini yapıyor. Arap olmayan Müslümanların yadırgayacağı, fakat Batı eğitimi almış olan yâni müslümanlığın ne olduğunu bilmiyen müslüman Arapların benimsiyebileceği bir müslümanlık anlayışı attı ortaya.

Ona göre, islâmiyet bir din olmak*tan ziyade, Muhammet* zamanındaki Arap milliyetçiliğinin bir ifadesi idi. Bugünkü Arap milliyetçiliğinin temeli de islâmlıktır. İslâmiyetin anladığı Allah, Arap ulusunun eşitlik (adalet) idealinin *kendisidir. Aflak hıristiyan olan Arap*ların Arap milliyetçisi olabilmeleri için onları müslümanlığa çağırmakta ya da kendisi Arap milliyetçiliğinde işe yaramaz bir din olan kendi dinini bırakıp *müslümanlığa geçmekte değil. Bilyeleri* başkaları hesabına oynuyor. İslâmlık, tarihin her döneminde tabiata karşı, cemiyete karşı «yabancılaşması» tehlikesinden Arap ruhunu kurtaran bir süreç*tir. Kur'anın Arap dilinde gelmesi* de bundan. Allah, Kur'anı isteseydi başka bir dilde ve Arap olmayan biri ile gönderemez miydi? Göndermedi, çünkü islâmlık bir Arap hareketi, bir Arap a*kımı, Arap ruhunun kurtuluş ifadesi*dir. Gerçek anlamıyla, bir Arap dirilişidir. Mişel, hıristiyan Arapları islâmlığı kabule çağırmamakla beraber, İslâmlığı sadece Araplara hasretmiyecek kadar da açıkgöz. *İslâmlık Araplıktır* ama, aynı zamanda başka ulusları yükseltmeleri için Arap'a verilmiş bir idealdir. Bakındı hele. İslâmlık Arap nasyonalizminin ve tarihî Arap misyonunun ta *kendisidir:* bundan gayri olan bir Arap milliyetçiliği olamaz. İslâmiyetin biricik koruyucusu ve savunucusu da Araplardır.

Böylece Aflak'ın düşünündeki din yanından onun milliyetçilik yanına gelmiş oluyoruz. O da bütün Arapların tek bir ulus olduğuna inanır. Fazla olarak, bu ulusun tarihçe verilmiş büyük ve vazgeçilmez bir misyonu vardır. Bu da sosyalizmi gerçekleştirmek. Yâni, bu lâf kalabalıkları içinde İslâmlık, Araplık ve toplumculuk birbirine karışıyor. Başka türlüsü de zaten olabilir mi, bir kere böyle bir müslümanlık anlayışı kabul edilince? Öyle bir anlayış ki içindeki müslümanlık ta, sosyalistlik te aynı derecede uydurma. Müslüman olmayan, müslümanlığı bilmiyen, ya da uygulamıyan kişiler neden bu din üzerinde spekülâsyona, bir çeşit at cambazlığına veya kumara girişirler bilmem. Yahya Aleyhisselâmın merkadine yüz sürüp hıçkıran köylü kadını, bu spekülâsyonlar senin adına oynanıyor.

İslâmlığın, nam-ı diğerle Araplığın, veya tâbir-i diğerle sosyalizmin eşitlik ideali devrimlerle gerçekleştirilebilir. Aflak'ın devrimciliği ve toplumculuğu bizdeki CKMP'cileri de hatırlatıyor. Arap olmanın özü, her şeyden önce, imana dayanır. Bu imanı taşımayan haindir. Aile ve devlet her şeye hâkim olmalıdır. Fikir, ekonomi, mimari, san'at her şey devlet tarafından ve Araplık iman ve ruhuna göre yapılacak. Çocuk doğurma Araplığın ödevi, en üstün faziletidir. Devrim demek mânevî ve ruhanî değişme demektir. Bunda savaş en başta gelen faziletir. Gerçek sosyalizm Arap insanının savaş içinde topyekûn istihalesidir. En büyük yürütücü kudret, Araplığa aykırı her şeye karşı kin'dir. Bu silik görüşlü, az kişinin tanıdığı, esrarlı orta okul öğretmeni ideolojisini böyle din. kan, kin, savaş, misyon, şan, şeref lâkırdıları içine bol bol boğar. Ne bir ekonomik teorisi var, ne de kalkınma plânı. Yalnız ara sıra hıristiyanlığı teper, bu defa sevgiden, aşktan bahseder; milliyetçi Arap. sapı-

Paşabahçe'de oynanan oyun

Adil Aşçıoğlu

Paşabahçe Şişe ve Cam İşçilerinin sürmekte olan grevi, işçi hareketinde ötedenberi varolan çelişmeleri gün ışığına çıkarmıştır. Bir tek iş yerinde, sayısı işçi sınıfının tümüne oranla çok düşük olan bir grup işçinin yürüttüğü grevden çıkarılacak *sonuçların* genelleştirilmesi şüphesiz insanı yanıltabilir. Fakat Paşabahçe Şişe ve Cam işçilerinin durumu ile Kula Yün *Mensucat Fabrikası* işçilerinin durumu arasında benzerlik vardır. Bunun gibi, şimdiye kadar basına aksetmemiş ya da aksetmiş daha birçok işçi hareketi vardır ki, bunlar arasında benzerlikler olduğunu inkâr etmek te mümkün değildir. Yukarıda belirtilen bütün grevlerin benzerlikleri hepsinin de yönetici kadro ile işçi kütlesi arasındaki çelişmeyi ortaya çıkarması ekonomik mücadelenin yürütülmesinde işçilerin azimli olmalarıdır.

İşverenler Konfederasyonunun kuvvetli bir işçi konfederasyonu görmek istedikleri hakkındaki demeçlerinden, işçi sendikaları yönetici kadrolarının işçilerin ekonomik mücadelesini frenlemeğe çalışmalarına kadar birçok olaylar, işçi sendikaları yönetici kadrolarının işçi sınıfının ekonomik ve sosyal mücadelesini tam olarak değerlendiremediklerini açık olarak göstermekte ve bu durum işçilerle yönetici kadrolar arasında bir çelişme yaratmaktadır. Gerek *İzmir'deki tekstil işçileri grevinde*, gerekse Paşabahçedeki cam işçileri grevinde sendika yönetici kadroları işçilerin azimli mücadelelerine rağmen, onların grevlerini durdurmayı ve işverenin şartlarına boyun eğmeyi tercih etmişlerdir.

Her iki halde de işçiler sendika yöngeticileri tarafından grevin sona erdirilmesi için varılan anlaşmadaki şartları kendi çıkarlarına aykırı buldukları için greve devama karar vermişlerdir. İzmirdeki tekstil işçilerinin sona eren grevi, aslında onları greve gitmeğe sürükleyen şartlardan daha iyi şartlara kavuşturmadan sona ermiştir. Paşabahçe Şişe - Cam Fabrikaları işçilerinin grevini sona erdirmek amacı ile Türk - İş yöneticilerinin işverenle vardıkları anlaşma *ise, işçilere yeni haklar sağlamak* şöyle dursun, onların mevcut haklarını bile tehlikeye sokacak niteliktedir. Bu durumlar, işçilerle sendika yönetici kadrolarını karşı karşıya getirmiş bulunmaktadır.

Çelişiklikler o hâle gelmiştir ki, şimdiye kadar Türk - İş tarafından işveren sendikaları, ya da sarı sendikaların örgütü olarak tanımlanan Hür - İş Konfederasyonu şişe ve cam işçileri grevini desteklemekle hareketin başına geçmeğe cesaret edebilmiştir.

Daha önemlisi Türk - İş içinde en güvenilen ve kuvvetli olduğu *kabul edilen bir* sendika (Petrol - İş), Türk - İş'in tutumuna tamamen zıd olarak işçileri greve devama çağırmakta, onları her bakımdan desteklemekte ve daha ileri giderek Türk - İş'i suçlamaktadır. Ve böylece örgütlenmiş işçilerin çoğunluğunun meşru temsilcisi olan Türk - İş, işçi hareketinin âdeta dışına itilmektedir.

Türk - İş'in şişe ve cam işçileri grevini desteklemekten vazgeçmesinin başlıca sebebi işverenle daha önce aralarında imzalanmış olan bir protokoldür. İşverenin grev karşısındaki tutumunun asıl dayanak kaynağı da aslında bu protokoldür. Hatırlanacağı üzere şişe ve cam işçileri bundan önce de aynı iş yerinde greve gittikleri zaman işveren, işyerinde yürürlükte olan bir toplu sözleşme varken yeni bir toplu sözleşme yapmayı reddetmiş, ancak yeni toplu sözleşme yapmak isteyen ve greve giden sendika, Türk - İş'in desteklediği bir örgüt olduğundan ve aradaki uyuşmazlığın çözülmesine o tarihte de Türk - İş yöneticileri katıldığından, Türk - İş'i kırmamak için yeni bir toplu sözleşme yapmadan işçilere bir protokolle bazı haklar tanımayı kabul etmiştir.

Sonradan olaylar bu protokolün işçilere sağladığı haklar bakımından yeterli görülmediği gibi, tanınan hakların uygulanmasında da bütün takdir hakkını işverene bıraktığından sendika yeni bir toplu sözleşme yapma isteğini yeniden ortaya atmıştır. Aslında bir işyerinde *yürürlükte olan bir toplu iş sözleşmesi* varken bu sözleşmenin sonuna kadar yeni bir toplu sözleşme yapılamaması *hem kanunun, hem de toplu* sözleşmenin temelindeki fikrin gereğidir. Ne var ki, Şişe ve Cam Fabrikaları işçilerini kapsayan ve hâlen yürürlükte olan toplu iş sözleşmesi, işkolu esasına göre yapılmış bir toplu iş sözleşmesidir. Kanun toplu iş sözleşmelerinin hem işkolu, hem de işyeri esasına göre yapılmasına elverişli olduğu gibi, işkolu esasına dayanan bir toplu sözleşmenin varlığı da bu sözleşmenin kapsadığı işyerinde işyeri esasına göre bir toplu sözleşme yapılmasına kanunen bir engel yoktur.

275 sayılı kanunun tanıdığı bu imkândan faydalanarak işçileri 3 yıl gibi uzun bir süre için çok kötü şartlarla çalışmaya zorlayan ilk sözleşmeyi beğenmeyen işçiler ve onları bu görüşlerinde destekleyen Türk - İş, işvereni işçiler yararına yeni bir toplu sözleşme yapmağa zorlayabilmek için Paşabahçe Şişe ve Cam Fabrikasında işyeri esasına dayanan bir sendikanın kurulmasına önayak olmuşlar ve böylece olaylar bugünkü greve kadar gelmiştir.

Türk - İş'in yürürlükte olan grevi desteklemekten vazgeçmesinin sebeplerinin yerinde olup olmadığı ayrıca tartışılacak bir konudur. Bununla beraber, şişe ve cam işçilerini grevlerinde yalnız bırakmak ve bu grev hareketini yetkisiz ellere kaptırmakla aslında bir «prensip» meselesinde işverenler konfederasyonunun görüşüne boyun eğmiş olmaktadır. Grevin bugünkü durumu *itibarile* daha uzun süre ayakta durabileceğini ve başarıya ulaşabileceğini ummak fazla *iyimserlik olur. Hiçbir yerden* esaslı bir yardım görmeyen ve sarsılan prestijlerini kurtarmak için grevi kendilerine vasıta eden bazı sendikacılar tarafından yöneltilen grevciler, ne kadar bilinçli ve azimli olursa olsunlar, kendilerine yeni ve sağlam yardımcı ve destekleyiciler bulamazlarsa, sonunda iş başı yap*mak zorunda kalacaklardır.*

İşçilerin bu şekilde işe dönmeleri, şüphesiz, işverenin bir zaferi olacaktır. Bu zafer yukarıda da belirttiğimiz gibi sadece desteksiz kalmış grevcilere karşı değil, fakat aynı zamanda Türk - İş'e karşı kazanılmış bir zafer olacaktır.

Gerçekten böyle bir sonuç or*taya çıkarsa, işveren, grevcilere* yeni haklar tanımamakla kalmayacak, fakat bir işyerinde işkolu esasına göre yapılmış bir toplu sözleşme varken, işyeri esasına göre ikinci bir toplu sözleşme yapılamadığını ve belki de yapılamayacağını ispat ederek, işçilerinin 3 yıl aynı ücret ve çalışma şartları ile işlerine devamlarını sağlayacaktır.

Toplu iş sözleşmesinin işçiler aleyhine olsa da sonuna kadar uyulması zorunlu bir «anlaşma» olup olmadığı ve hele işkolu esa*sına göre yapılmış bir toplu iş* sözleşmesi varken ayrıca bir de işyeri esasına göre yeni bir toplu sözleşme yapılıp yapılamayacağı şu anda hukuken çözülmüş bir mesele değildir. Bu konuda Yargıtay'ın vereceği karar durumu aydınlatacaktır.

Fakat pratikte işverenleri bu yönde grevle de olsa zorlamanın güçlüğüne dair en önemli örnek, şişe ve cam işçileri grevinin başarısızlığı ve Türk - İş'in bu yoldaki mücadeleden çekilmiş olması teşkil edecektir.

SENDİKACILARIMIZA SUNULUR...

Sendikalarımız, hâlâ Amerikan Hükûmetinden ve sendikal kuruluşlarından para almaktadırlar. Sendika yöneticiliğinin en çekici yönlerinden biri, hâlâ, üç ay süreli Amerika gezileridir. Amerikan Hükûmetinin sendikacı ateşeleri ve sık sık Türkiye'ye gelen sendika temsilcileri de, işçi liderlerimizle çok yakından ilgilenmektedirler, Bunun içindir ki, hemen bütün sendika yöneticilerimiz, Amerikan işçi teeşkkülü A. F. L. - C. I. O.'nun Milletlerarası Münasebetler Bölümü Direktörü Jay Loveston'u tanırlar. Ama bu kişinin gerçek yüzünü bilmezler. Bilmeleri için, bir süre önce, Amerika'nın nüfuzlu ve ünlü gazetelerinden Washington Post'ta Dan Kurzman tarafından yazılan bir seri makaleyi *bulup dikkatle okumalıdırlar.* Kurzman, Amerikan sendikalarının milletlerarası faaliyetlerini yürüten Loveston'un bir CIA ajanı olduğunu ispatlamaktadır. Bu kişi, A. F. L. - C. I. O.'da «Dışişleri Bakanlığı» görevini yapmaktadır. «Emri altında geniş bir casusluk sistemi vardır, gayri resmi olmasına rağmen, bu sistem, CIA faaliyetlerine sıkı sıkıya entegre edilmiştir.» Amerikan Hükûmetinin işçi ateşeleri, genellikle Loveston'un tasvibiyle atanmaktadır. Yani Washington'un memur sendikacıları da, Loveston'un emrindedir. Böylece, Loveston, dünya çapında bir casusluk faaliyetini yöneltmektedir.

Ayrıca «Özgür Emeği Geliştirmek İçin Amerikan Enstitüsü», Loveston'a adam yetiştirme hususunda yardımcı olmaktadır. *Enstitü, Amerikan Hükûmetinin parası ve büyük şirketlerin* yardımları ile işlemektedir. Enstitünün Güney Amerika için sendika lideri yetiştiren bir merkezi vardır. Merkez, çoktan beri CIA'nın ve Loveston'un emrindedir.

Kruzman'ın yazdığına göre Loveston ve yardımcıları, Brezilya'da Goulart gibi istenmiyen Hükûmetlerin devrilmesinde, buradaki talebelerinin oynadıkları rolle övünmektedir! Gerçekten, *Loveston,* Washington'un gerici *askeri diktatörlükleri* destekleme politikasının sâdık bir uygulayucusudur. Nitekim Loveston'un Güney Amerikadaki yakın adamı Andrew Mc Clellan, Amerikan uşağı faşist Wessin y Wessin'i Başkan Bosch'un dev*rilmesinde aktif olarak desteklemiştir.* YÖN *okuyucularının* bir yazısı ile tanıdıkları İngiliz Güyanı siyasi liderlerinden Cheddi Jagan'ın devrilmesinde, Loveston'un adamları, tertipçilerin başında gelmektedir. Kurzman'a göre, Jagan'ı devirmek için A. F. L. - C. I.O. «müşavir ekipler» ve «tonlarca para» göndermiştir.

Johnson tarafından Dışişleri Bakan yardımcılığına getirilen faşist askeri rejimler teorisi şampiyonu Teksaslı Thomas Mann, Loveston ve Andrew Mc Clellan'ın yakın arkadaşlarıdır. Teksaslı Mann, görevine başlar başlamaz, Bu iki dostunu çağırmış ve onların Dışişleri Bakanlığındaki yakın arkadaşları önünde konuşmalarını sağlamıştır.

A.F.L. - C.I.O.'nun böylece CIA'nın ve Soğuk Harp'ın ajanı hâline gelmesi, onun Avrupa ve Üçüncü Dünya sendikalarıyla arasının açılmasına yol açmıştır. Avrupa ve Üçüncü Dünya teşekkülleri, faşist bir diplomasinin uysal araçları olmaya niyetli değillerdir. Bu anlaşmazlık, Milletlerarası Özgür Sendikalar Konfederasyonuna (ICFTU) da yansımıştır. Nitekim A.F.L. - C.I.O. Başkanı Meany, bu teşekkülü, bir basın toplantısında, «korkunç derecede beceriksiz, bürokratik bir örgüt» olarak nitelemiştir. Zira ICFTU, Soğuk Harp ajanlığını reddetmektedir. Afrika sendikacılığını, Amerikanın şubesi hâline getirmekte gevşek davranmaktadır. Johnson Doktrininin faşist eğilimleri, bu anlaşmazlığı gittikçe genişletmektedir.

***Türk sendikacılığı,* Hükûmet *ve milli emniyet* ajanı *olarak* çalışan işte böyle korkunç bir sendikacılığın dümen suyunda tutulmak istenmektedir. Sendikacılarımız, AID Başkanı Grant'tan Washington Post'un bu sayılarını istemeli ve Kurzman'ın yazılarını tercüme ettirip dikkatle okumalıdırlar.**

→

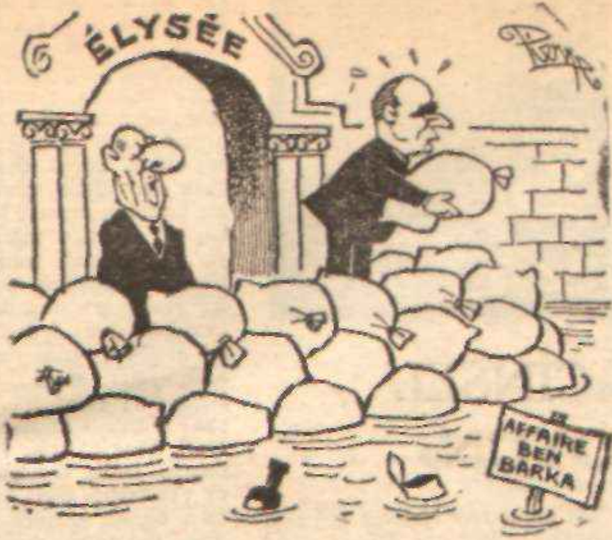
tan Araba karşı aşk ile muamele edecektir ve bundan da, hoppala, şöyle bir sonuç çıkarıyor: milliyetçilik her şeyden önce aşktır!

İşte Ba'ath sosyalizminin temel fikirleri bunlar. Gerisi ayrıntı ve Arap belâgati. Böyle bir ideolojiye göre memleketin idaresini ele alacak adamların haline acırım. Ne bir ekonomik teorisi, ne bir *kalkınma plânı,* ne bir *reform* tasarısı. Bu yokluk karşısında bu gibi uydurma sosyalizmlerin başvurduğu bahane burada da imdada yetişiyor: biz *doktrinci değiliz; doktrinimizi* deneylerle geliştireceğiz. Aslında makûl olan bu düşüncenin en büyük mahzuru bu «deney» sözcüğünün «oportünizm» sözcüğü anlamına gelmekteki kolaylıktır. Bu yüzden Mişel Aflak'ın yumurtladıkları dışındaki işlerde Ba'ath ideolojisi boyuna değişir. Şimdiki halde yapılmak istenen şeyler zengin ile fakir arasındaki uçurumu toplumsal eşitlik adına devlet eliyle yok etmek için banka ve şirketlerin, dış ticaret ve ağır endüstrinin (ki Suriyede böyle bir şey yok) devletleştirilmesi, toprak reformunun uygulanması. Fakat bunları gerçekleştirmek için Mişel Aflakçı olmak şart mı?

Belli ki bu reformlar da çok ağır aksak gidiyor. Memlekette bir devrim havası olduğunu görmek için insanın çok kuvvetli mercekleri olmalı. Anlaşıldığına göre parti ve hükûmet içindeki çatışmaların bir cephesi de ılımlı dev*rimcilerle* sert *devrimciler arasında.* Denildiğine göre toprak ve para ağaları reformların ağır aksak gidişi sayesinde servetlerini kolay kolay Lübnana aktarmakta. Bu *belirsizlikler,* karışıklıklar ve çatışmalar belki de memleketi yakında ciddî bir ekonomik buhranla karşılaştıracak, hükûmet darbeleri yeniden birbirini kovalamağa başlayacak, sonunda belki de bu Ba'ath param parça olacaktır. Biricik kuvvet ve teşkilâtlı varlık ordudur. Bu orduyu elinde tutan subaylar da belerine kadar politika ve ideoloji denizi içinde yüzüyor. Gittikçe artan ölçüde siviller bunlara tâbi durumda. (Not: Bu satırlar son darbeden önce yazılmıştı).

Beni çok hayrete düşüren bir şey de öğrendim: Daha geçen yıl öğrencim olan eski bir ortaokul öğretmeni olan Suriyeli hanımcağız Meclise seçilmiş. Bir yaşıma daha girdim. Vaktinde haberim olsaydı, ziyaretlerinde bulunarak bu yüksek başarılarından ötürü tebriklerimi arzederdim. (İnşallah bu yazıların yayınlandığı zaman, son darbeden sağlam çıkıp hâlâ mevkiini muhafaza etmektedir). Okuttuğum kişiler arasında yalnız kendi meclislerimize değil, komşu ülke meclislerine de girmiş olanları görüp duydukça, mensup olduğum öğretmenlik mesleğine ne denlû bir numara vermek gerektiğini bazan ciddî ciddî düşünürüm. Ama onları biz *seçmiyoruz; biz sınıfta döndürüyoruz;* politikacılar da inadına onları seçiyor.

Gelecek yazı
MISIR VE CAMİÜLEZHER

BİN BARKA CİNAYETİ VE C. I. A.

New York'ta yayınlanan Nation dergisinde, Alexander Werth imzalı, Bin Barka meselesinin içyüzünü açıklayan bir yazı yayınlandı. Son yılların bu en pis ve esrarl ı politik cinayetini aydınlatan bu yazıyı aynen yayınlıyoruz.

Bin Barka ölmüştür. Bunu bir yanılma korkusu olmadan söyleyebilirim. Cesedi, kaçırılmasından birkaç gün sonra Corbeil yakınındaki Essone nehrinden çıkarılmıştır. Ceset, cinayetin baş organizatörü ajan Lopez'in villasının yakınında bulunmuştur. Daha sonra birçok gazete, Faslı liderin gangster Boucheseiche'in villasında öldürüldüğünü ve cesedin Lopez'in villası civarına taşındığını yazmışlardır. Daha ötesini kimse bilmiyordu. Cesedin gizlice yakıldığı tahmin ediliyordu. *Tuhaf olanı, polisin bu* konuda bir araştırma yapmayışı idi. Zaman zaman Fransız basınında, Bin Barka'nın Fas'ta görüldüğü, düşmanı General Ufkir (Fas İçişleri Bakanı) tarafından Güneyde hapsedildiği gibi «söylentiler» çıkmaktaydı. Cinayet hikâyesinin bir türlü sonuçlanmayışının nedenleri şimdi anlaşılmaktadır.

Bin Barka'nın cesedi bulunmuş, fakat mesele Fransız makamları *tarafından gizlenmiş*tir. Neden? Zira Fas Hükûmeti, daha doğrusu Kral Hasan'ın çok yakın çevresi, cesedin bulunduğu kendilerine bildirilince, Fransız Hükûmetinden meseleyi gizli tutmasını rica etmiştir. Kralın yakın çevresi, *Fas* sol kanadında çok büyük bir taraftarı olan Bin Barka'nın öldürüldüğü açıklanırsa, ülkede çok şiddetli karışıklıkların çıkabileceğini ileri sürmekteydi. Kuvvetli adam General Ufkir'in ise olayın açıklanmasına bir itirazı yoktu. Hattâ işittiklerime göre, Bin Barka taraftarlarıyla gerçek bir hesaplaş*maya fırsat vereceği için, bundan* memnun bile olacaktı. Fakat Kral, Ufkir'den ve böyle bir hesaplaşmanın sonuçlarından ürkerek, esrarlı durumun sürdürülmesini tercih etti. Başarısız bir şekilde Kralı General Ufkir aleyhine çevirmeyi deneyen Fransız Hükûmeti, Kralın isteğini yerine getirmiştir.

Bu tutum, General de Gaulle'ün son basın toplantısında Bin Barka'nın kaderi hakkında herhangi bir şey söylemekten neden kaçındığını da aydınlatmaktadır. Halbuki bir çok gazete, gerçeği tamamen bildiği muhakkak olan Generalin, bunu açıklayacağından emindiler. De Gaulle ise, bütün meseleyi ,bir Fas tertibi (Ufkir'i kastederek) biçiminde gösterdi. Bu tertipte bazı Fransız polisleri ve gangsterleri, «bayağı ve ikinci derecede» bir rol oynamışlardı. Bu dolaylı yoldan, kendi bakanlarının ve yüksek memurlarının olaydan sorumlu tutulamıyacaklarını açıklamak demekti. Generalin bu tutumu, basında sert tenkitlere ve hattâ de Gaulle'cüler arasında dahi bir buhrana yol açmıştır. Filozof Maurice Clavel, Le Monde'da bir makaleyle, de Gaulle'ün bazı bakanlarına, özellikle İçilşeri Bakanına şiddetle hücum etmiştir. Hattâ de Gaulle'cülerin dergisi *Notre République* bile, sol kanat de Gaulle'cülerden Jean de Beer'in bir yazısını yayınlamıştır. Jean de Beer, aleyhindeki bir sürü gizleme ve yok etme suçlamalarına karşı bir vatandaş olarak kendini *savunmak için* istifasını verme yoluna gitmeyen İçişleri Bakanını tenkit etmiştir. Bunun üzerine dergi, çok ciddi baskılara uğramış olmalı ki, acayip ifadelerle Beer'in makalesini yalanlamıştır. Yazıyı yayınlayan yayın müdürü de kovulmuştur. (Hiç değilse, derginin son sayısında yayın müdürünün adı yoktur).

Bin Barka meselesinin bir başka yönü daha vardır. Fransız Hükûmet çevreleri, General Ufkir'in *Fas'ta CIA'nın adamı olduğuna* ve Bin Barka'nın tasfiyesinin CIA'nın çok işine geldiğine kesinlikle inanmaktadırlar. Bununla beraber, resmi çevreler teferruata girmekten kaçınmışlardır. Şimdi Marsilyada yayınlanan *«L'Humanité Nouvelle»* adlı ufak bir gazete, Bin Barka'nın 9 Ağustosta Nagasaki'de yaptığı bir konuşmayı yayınlamaktadır. Atom bombasının yirminci yılı dolayısiyle düzenlenen bir toplantıda, Bin Barka, «her yerde faal» olduğunu söylediği Amerikan emperyalizmine şiddetle çatmıştı. Bin Barka, «Halkın politik *bağımsızlığını kazandığı Fas'ta,* Halk Kuvvetleri Millî Birliği, gerek Fransız, gerek Amerikan askeri üslerinin kaldırılması için mücadele etmektedir. Fakat, yabancı nüfuzun tasfiye etmemiz gereken daha az görünür biçimleri vardır» diyordu.

«Bu «az görünür nüfuz etme biçimi» açıkça CIA'ya atıftı. Bin Barka, daha sonra Amerika'nın Vietnam harbini şiddetle suçluyor ve Vietnam halkına getirilebilecek en iyi yardımın Amerikan emperyalizmine karşı aralıksız bir savaş açılması olduğunu söylüyor ve bunun özellikle Afrika için doğru bulunduğunu belirtiyordu.

Fransız Komünist Partisinden bağımsız olan ve Çinci ufak bir grup tarafından yayınladığı intibaını veren L'Humanité Nouvelle, Bin Barka'nın Nagasaki konuşması hakkında şu yorumu yapmaktadır: «Bin Barka cinayetinin gerçek suçlularından halkın dikkatini *uzaklaştırmak* için, Fransız basınında her şey yapılmaktadır. Gazeteler, Figon, Lopez ve Bernier gibi ufaklıklarla ve öteki gangsterler ve polisler üzerinde durmaktadır. Ama Ufkir, Hasan ve Amerikan emperyalizminin öteki yaratıkları *hakkında pek az şey söylenmek*tedir. Hele CIA'dan ve onun Fransız polisi ve Fransız Hükûmet örgütü içindeki kollarından hemen hiç söz edilmemektedir.»

Gazeteye göre, Ben Barka, Amerikan emperyalizminin 1 numaralı düşmanıydı. Hayatının son söylevi olan Nagasaki konuşması, bir cins politik vasiyetti ve *hazırlayıcılarından biri olduğu* Havana Konferansına doğru antiemperyalist yönü vermekteydi. Konuşma aynı zamanda emperyalistlerle barış içinde bir arada yaşanabileceğine inananları uyarma niteliği taşımaktaydı.

Bin Barka'nın Sovyet değil de Çin taraftarı olduğu iddiası gerçeğe aykırıdır. Bu iddia ile, âşi*kâr ki, de Gaulle'den sonra* hükûmette yer almayı plânlayan ve «barış içinde bir arada yaşama» politikası adına CIA'ya hücumdan kaçınan Fransız Komünist Partisi eleştirilmek istenmektedir. Gerçekte Üçüncü Dünyanın ileri̇ci ve tarafsız bir sözcüsü olan ve hattâ Fas söz konusu edilince de Gaulle'cü sayabileceğimiz Bin *Barka, ne Rus, ne de Çin* komünistiydi. Bununla beraber, Nagasaki konuşması, onun Amerikan emperyalizmine ve CIA'ya karşı duyduğu nefreti göstermektedir. L'Humanité Nouvelle, «O, öldürülmesi gereken adamdı» de*mektedir.*

Gazete, Fransız Hükûmetini, «sıfırdan başlayarak, Bin Barka olayını yeniden incelemeye çağırmakta ve Hükûmetin ufaklıkları bırakarak, Bin Barka'nın katlinden en çok yararlanabilecekler üzerinde, yani CIA üzerinde durmasını» istemektedir.

CIAya yöneltilen suçlamalar *yeni değildir. Bu dergide bir süre* önce yazdığım üzere, Kuzey Afrikada ve özellikle Fas'ta (fakat Cezayir ve Tunus'ta da) Birleşik Amerika ve Fransa arasında bir nüfuz mücadelesi sürüp gitmektedir. Hattâ ünlü yazar François Mauriac dahi, Ufkir ve CIA'yı açıkça suçlamıştır. Mauriac'a göre, Ufkir ve CIA, Üçüncü Dünyayı Bin Barka'dan yoksun bırakmak ve de Gaulle'ü lekelemek için çifte amaçlı bir darbe tertiplemişlerdir. Mauriac, resmî bir kişi değildir, fakat İçişleri Bakanı Frey de, resmen değilse bile, özel bir konuşmada, *Bin Barka'nın kaçırılmasını CIA'nın* tertiplediğini söylemiştir.

General de Gaulle'ün bir gün tekrar kazanabileceği ümidiyle Fas Kralını incitme ve Ufkir'i daha da güçlendirme korkusuyla, CIA meselesinde bir hesaplaşmadan kaçındığı anlaşılmaktadır. Fakat yüzeydeki bu görünüşün altında ve hattâ yüzeye çok ya*kın olarak*, Fransız - Amerikan mücadelesi, Fas, NATO ve Vietnam konularında yürümektedir. De Gaulle, Vietnam harbi sürüp gittikçe, bütün Avrupada (belki Almanya hariç, ama o bile kesin değil), resmî Amerka'nın sandığından çok daha büyük ölçüde, açık halk desteğini kazanacaktır.

●

İşçı Partisinin Zaferi!

İnançlı değilse de, kurt bir politikacı olan Wilson, seçime gitme anını iyi seçerek, Gallup tahminlerine uygun biçimde ezici bir zafer sağladı. Böylece artık, «Marks'ı okumadım diyen Sosyalist Wilson'un *elinden «Ne yapabi*lirim ki, çoğunluğum yok» mazereti kalkmış olmaktadır. Şimdiye kadar Wilson, özellikle dış politikadaki haysiyet kırıcı dümen suyu politikası yüzünden kendi saflarında dahi büyük bir *hâyal kırıklığı yaratmıştır*. Gerçi gerek Muhafazakâr Partinin, gerek İşçi Partisinin dış politikada 1 *numaralı* hedefi, Amerika ile iyi geçinmektir. Sterling krizi de Wilson'u Amerika'ya «Evet efendim» ciliğe itmiştir. Ama Wilson dümen suyu politikasını o kadar ileri götürmüştür ki, İşçi Partisinden çok daha fazla Amerikancı olması gereken Muhafazakâr Parti, seçim kampanyasında Wilson yönetiminin tam bir Ameri*kan uydusu olduğunu* belli başlı temaslardan biri olarak işlemek lüzumunu duymuştur! Gerçekten Wilson'un Amerika'nın Vietnam politikasını kayıtsız şartsız tasvibi, yüz kızartıcı bir davranıştır. Rodezya'da ırk ayırımına dayanan Smith *Hükûmetine* karşı Wilson'un takındığı gevşek tutum affedilmez bir riyakârlıktır. Nkrumah'ı devirmek için, Amerika ile birlikte darbe tertibi, bir yüz karasıdır. Wilson'un Sosya*list Partisi, işte bu ölçüde ters* bir tutum içinde bulunmaktadır. Ezici seçim zaferinden sonra, Sterling buhranı da atlatıldığına göre, Wilson daha kişilik sahibi bir politika uygulamaya yönelecek midir? Bu konuda çok fazla hayale kapılmaya yer yoktur. Amerikan işbirliğine öncelik tanımak ve sömürgeci İngiltere'*nin basis çıkarlarını sosyalizm* ilkelerinin üstünde tutmak, İşçi Partisinin geleneksel politikasıdır. Ama bu çerçeve içinde dahi, İşçi Partisinde sosyalistliğin kırıntısı kalmışsa, Vietnam harbine ve Üçüncü Dünyaya zorbalıkla dışarıdan empoze edilen faşizme karşı durması ve Soğuk Harbin sona erdirilmesinde önemli rol *oynaması* gerekir. İşçi Partisi bunu yapmayı deneyecek midir? Bilemiyoruz. Bilinen, Üçüncü Dünyanın, sosyalizmi alçakça bir riyakârlık hâline getiren bir kısım Avrupa sosyalistlerinden çok, General de Gaulle gibi muhafazakârlara sevgi ve saygı duyduğudur

Başbakan Wilson. Dümen suyunda.

VİCKY'NİN İNTİHARI

Solcu, sağcı, merkezci bütün İngiliz gazetelerinin, dünyanın en büyük karikatüristi olduğu hususunda birleştikleri Vicky, hayatına son verdi. Vicky, nazi zulmünden kaçarak 1939'da İngiltere'ye yerleşmişti. Bu Orta Avrupalıya İngilizler «Ah, ne kadar da İngiliz» diye hayranlıklarını belirtmekteydiler.

Vicky, şöhretinin zirvesindeydi ve karikatürlerinden büyük bir servet yapmıştı. Fakat buna rağmen intihar etti. *Vicky, açlıktan ölen Hintlileri,* «napalm'lanan» Vietnam köylülerini kendine dert edinen ve onlara yardım için çırpınan büyük bir insanlık âşığı idi. 1964'te McMillan'ın ve özellikle Sir Alec Douglas - Home'un öldürücü karikatürleriyle Vilson'un İşçi Partisinin başarısına en fazla hizmet eden insan, herhalde Vicky oldu. Fakat Vietnam sorunu ve Vietnam'da İngiliz İşçi Partisinin Amerikanın dümen suyundan gitmesi, bu ufak yapılı, fakat büyük yürekli karikatüristi fena halde sarsmıştı. Daha fazla devam etmek istemiyordu. Ölümünden hemen önce, ga*zeteci K.S. Karol'a yazdığı* mektupta, «Olanlar bitenler müthiş. Ben haklıydım, sen yanılıyordun. Bu hükûmet, muhafazakârlardan daha berbat, daha riyakâr ve bunlarla mücadele daha güç» diyordu.

Karol, arkadaşı hakkındaki yazısını şu sözlerle bitirmektedir: «Vicky'yi öldüren hastalığın adı, ümitsizliktir. Politik mücadeleye kendini vermiş açık görüşlü bir adamın ümitsizliği. Onunla, Hindistan'ın aç kütleleri, Vietnam'ın bombalanan köylüleri en büyük dostlarını kaybettiler.»

Genco Erkal, «Bir Delinin Hâtıra Defteri» nde.

GENCO İLE KONUŞMA

Genco Erkal'ın sahneye koyduğu ve oynadığı «Bir Delinin Hâtıra Defteri» yılın en ilgi çekici oyunlarından biri oldu. Genco, Gogol'un hikâyesinden sahneye aktarılan oyun için şöyle diyor:

«Gogol'un bu hikâyesini çok sevdim. Duygularımı herkese iletmek, paylaşmak istedim. Oyunu tiyatroya uygulayan Jean Vilar'ın öğrencisi Roger Coggio, bu iş için iki yıl harcamış. Ben de bir yıl oyun üzerinde düşündüm, iki ayda da hazırlandım. Asistanım not alarak yardım etti. Oyunu sahneye koymak ve oynamak, konuk sanatçı olarak AST'te mümkün oldu. Ötesi bildiğiniz gibi, oyun tuttu. Çok severek canlandırıyorum Aksentiy Ivanoviç Poprişçin'in acıklı öyküsünü. Bence Gogol'un eserinin en ilginç yönü, onun kendi yaşatısı ile Aksentiy Ivanoviç'in öyküsü arasındaki benzerlik. Oyun tiyatroya uygulanırken, hiç bir değişiklik yapılmamış, tek satır eklenmemiş. Tamamen Gogol'a sadık kalınmış. Eserin monolog olarak yazılması ve dramatik çekiciliği de oyun yapılmasında kolaylık sağlamış.

Psikologları şaşırtan, Freud'den önce, böylesine inceliklerine dek psikiatri bilen ve anlatabilen yazarın, bu yeteneği nasıl elde edebildiği... Bir türlü anlıyamıyorlar Gogol deliliği nasıl bu kadar ustaca çizebilmiş. Buna verilecek cevap, Gogol'un kendi yaşantısında bulunuyor. O da ruh hastası. Tıpkı Aksentiy Ivanoviç gibi Paranoid şizofreniye tutulmuştur.

Aksentiy Ivanoviç, ufak çapta bir memurdur. Türlü özlemler, kompleksler içinde kıvranır. Yalnızdır, yalnızlığı içler acısıdır. Çevresi ile bağ kuramaz, kendini kabul ettiremez ve gerçek durumunu da kabul etmek istemez. Var gücü ile hayal dünyasına sığınır. Kendi yarattığı bir dünyada mutludur, olayları gönlünce değerlendirir. Cinsel tatminsizlik içindedir. Ne bir tek arkadaşı, ne de sevgilisi vardır. Patronun kızına tutkundur. Herkesin kendisiyle uğraştığını takmıştır kafasına. Büroda onu anlamazlar, küçümserler. Daha sonra İspanya kralı olduğuna inanarak büroya gittiğinde, «Bilseler kim olduğumu, bana nasıl saygı gösterirlerdi» derken, çevreden görmek istediği saygı ve önem verilme duygularını açığa vurur.

Aksentiy Ivanoviç, Çarlık Rusyasının son günlerinde yaşamış. Üstün sınıf aristokrasisi. Süslü giysilere, sırmalara, kordonlara ve güzel kadınlara hep onlar sahip. Aksentiy Ivanoviç, aristokrasiye hayrandır, onlara gıpta ile bakmaktadır. Bu bunalımlar içinde deliliğe kayış, sıcak, dokunaklı ve inandırıcıdır.

Gogol'un eserinde en çarpıcı özellik şiirsel yönü. Dramatik açıdan da, Gogol'un günümüzün soyut, sürrealist tiyatro öncüleri Ionesco, Beckett v.s.'den çok, çok önce bu türün müjdecisi olarak karşımıza çıkması önemli.

Gogol, hikâyeye, öyle bir içtenlikle kendini koymuş ki, bu, oyuna şiirsel bir hava veriyor...»

●

«YILANLARIN ÖCÜ» ARENA'DA

Halk Oyuncuları Birliği sanatçıları, Şarkıcı Kız oyunundan sonra verdikleri kısa bir arayla, 7 Nisan 1966 tarihinden itibaren yine Arena Tiyatrosu'nda faaliyetlerine devam edeceklerdir. Bu kısa arada, İstanbul civarındaki kısa turnelerde oynan Şarkıcı Kız müzikal oyununun yanında bu kez Fakir Baykurt'un YILANLARIN ÖCÜ adlı eseri oynanmaya başlanacaktır. Ergin Orbey'in oyunlaştırdığı eseri Gündüz Kalıç sahneye koymakta ve müziklerini Tacettin Orturay yapmaktadır. Geçen yıllarda romanı ve filmi çeşitli olaylara yol açan bu eser, 15 Mayıs'tan sonra da Şarkıcı Kız müzikal oyunu ile birlikte, Ankara ve İzmir dahil olmak üzere turneye çıkarılacaktır.

Halk Oyuncuları Birliği Gündüz Kalıç, Celile Toyon, Deniz Türkali, Hikmet Karagöz, *Binnaz Gürses*, İbrahim Bergman, Suzan Yeğenoğlu, Hayri Eroğlu, Erdem Aykanat, Nihat Falay, Ali Özgentürk, Murat Sanlı, Nihat Onat, Reşat Altılar olmak üzere kadrosunu genişletip çalışmalarını daha yoğun hale getirmişlerdir. YILANLARIN ÖCÜ'nde bütün sanatçılar rol almaktadırlar.

KİTAPLAR

samih emre

«CİNSEL OYUN»

Bu hafta hep Mehmet Seyda'yı okudum. Doğrusu böyle kesin bir niyetim yoktu önce. «Cinsel Oyun» u, geçen ay yayımlanan son romanını merak ediyor, şöyle gönlümce kesintisiz bir okuma fırsatını kolluyordum. Sayfa kenarlarını kıvırıp bırakarak, otobüs, dolmuş yalnızlıklarından yararlanarak, ya da hep masanın üstünde tutup zorlama çağrışımlarla yeniden başlayarak bölük pörçük okumayı istemiyordum. Çünkü «Cinsel Oyun», yazarının önsözünde açıkladığı çok ilginç bir önemle geliyordu: Mehmet Seyda, ona 1938 de başladığını, birçok defa değiştirip bitiremediğini, şimdi de bitmiş kabul edemediğini, bu doğurgan «ilk roman» ın ise daha önce yayımlanmış öteki eserlerini yaratan bir doku özelliğinde bulunduğunu... söylüyordu. Demek ki «Cinsel Oyu» nda, hem Mehmet Seyda'nın yazarlığının büyük emeğini, hem daima ilk kitaplarda cömertçe harcanan otobiyografi malzemesini, hem romancılık anlayışında tedirginlik veren tereddüt aşamalarını bulacaktım. Elbette ona en uygun okuyuculuk dikkatimi vermek, bu kitabın sevdiğim ve çok değer verdiğim bir yazarın gelişme çizgisindeki yerini iyice görmek..., başlıca görevim olmalıydı.

Böylece kısa bir tatil yalnızlığına «Cinsel Oyun» u okumakla başladım. (*Ağaoğlu Yayınevi, İstanbul*, Şubat 1966, 366 sayfa, 10 lira). Daha ilk sayfada o eski tanıdıklar çıktı karşıma: Hacı Ömer Şakir Bey torunları Osman'la Fahim. Ben onları hiç unutamadığım bir kitaptan, ta «Yaş Ağaç» dan beri tanıyordum. (Varlık Yayını, 1958). Geçen yıl Doğan Kardeş Çocuk Romanı Yarışmasında birincilik ödülünü kazanan ve henüz basılmamış olan «Bir Gün Büyüyeceksin» de ilkokula kadarki uyanık çocukluklarını öğrenmiş «Ne ekersen» (Dost Yayını, 1959) deki Ali Muhsin'in hayatında, küçük Osman'ın değişik bir yayını tanımıştım. Bir bir uzandım hepsine; okuyalı bir kaç yıl olmuş o yakın romanları yer yer yeniden karıştırdım; çizilmiş bölümlerini, kenarına notlar yazdığım sayfalarını tekrar karşılaştırdım. Ardından ötekiler geldi: O yazıla yazıla arınmış, sade, yalın, güçlü... Zonguldak Hikâyeleri (Yeditepe, 1962), Beyaz Duvar (Kovan Kitabevi, 1962), Başgöz Etme Zamanı (Yeditepe, 1963), Oyuncakçı Dükkânı (Yeditepe 1964). Hepsini hemen hemen yeniden okumuş oldum. Bir roman pasajından aynı konuyu işlemiş bir hikâyeye, tanıdığım bir olaydan onu başka türlü anlatmış diye hatırladığım başka bir sayfaya çağrışımlarla geçerek Mehmet Seyda'nın elindeki bütün kitaplarını tekrarlarla gözden geçirdim. Dikkatim hep «Cinsel Oyun» da, bu defa Fahim'in öne çıkıp Osman'ı gölgelediği yeni romanda dururken, Tahir Alangu'nun antolojisindeki bölüme de yeniden baktım (Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman, cilt II, 233 - 240). Derken Yeni Ufuklar'ın son sayısı çıktı postadan (Nisan 1966, 167). Orada, dinlemek fırsatını kaçırmış olduğum «Mehmet Seyda'nın Romanlarında Büyük Aile Sorunu» konusunda düzenlenmiş yuvarlak masa oturumunda yazarın yaptığı konuşmanın tam metni (Kendi Sesini Arayış) ve Doçent Cavit Orhan Tütengil'in yazısı vardı. Tam bunlarla uğraşırken, çocukların elinden kaçırdığım açık saçık bir piyasa dergisinde de gene Mehmet Seyda ile karşılaştım. Foto Magazin'in 30 Mart 1966 tarihli 53. sayısında «Hoşlandım Senden» başlıklı bir hikâye... Sayfayı çevirip geçecektim ki gözüm «Fahim» adına ilişti... ve tabii okudum hikâyeyi. Mehmet Seyda, takma adlarından biri olan Özkan Çeliker imzasıyle «Cinsel Oyun» un bir pasajını (193 - 210) yazdığı derginin hafiflik ölçülerine göre sulandırıp ayarlıyarak aktarmış, keyifle tekrarlıyordu.

Böylece bütün hafta hep Mehmet Seyda'yı okumuş oldum; hemen eklemeliyim ki kazançlıyım bu işten. Düşündüğüm ilk şey, Seyda'nın bugüne, en zor oylar-

PAY ÇU Yİ

(772 — 846)

Şensi eyaletinde T'ay Yuan'da doğdu. Dokuz yaşında şiir yazmağa başladı. Saray'da ilkin pek sevilirken, yerleşik ahlâk anlayışına karşı çıktığı için başkentten sürüldü. Uzun zaman yoksul ve dostlarının yanında sığıntı olarak yaşadıktan sonra bağışlandı ve Honan valiliğine atandı. Loyang'da satın aldığı güzel bir evde, çalgıları, dansözleri ve kitapları arasında mutlu bir hayata kavuştu. Çin şiirinin altın çağının üç büyük ozanından biri olan Pay Çu Yi, halk şiiri biçim ve geleneklerini ustalıkla işleyip ihya etmiştir. Konuları alabildiğine çeşitli ve çoğunlukla gerçekçi, şiir dili ise özentisiz, basit ve tabiîdir. Yazdıklarını önce hizmetçisine okuduğu, onun anlamadıklarını da hiç çekinmeden yırtıp yok ettiği söylenir.

KÖYDE ZALİM BİR SOGUK

Ağır ağır yağmakta kar.
Serviler bile büzülüyor soğuktan..
Ya çıplak olanlar!

Köye bakıyorum işte yavaşça,
On ocaktan dokuzu yoksul.
Hançer misin nesin rüzgâr!
Paramparça bir elbise nasıl korur insanı,
Çalı çırpı ateşinde ısınır mı insanlar..
Yemek paraya bakar, damsa delinmiş akar:
Bu soğuğun acısını, bilmez olur muyum hiç,
Herkesten çok köylü çeker.

Onlar orada inleyedursun,
Bugüne bugün zenginim ya ben:
Üstümde yorgan sırtımda kürkler,
Defolsun açlık ve soğuk derim,
Beklesin işlenmek isteyen tarlalar...
Bir utanç duyarım sonra birden,
Bir utanç sebepsiz durup dururken
Ve sorarım kendi kendime: kimim ben.

Türkçesi: Atillâ Tokatlı

dan; en emekli, en yorucu, en çileli yazarlık deneylerinden acı çeke çeke, hep kendisini ispatlaya ispatlaya, kabul ettire ettire; bu savaşı da hiçbir kolay yetişme mirasına dayanmadan, yalnız kendi çabasından, verimli çalışmasından ve yenilmeyen yazarlık özünden harcayarak gelişi oldu. Alangu'nun verdiği bilgiler içinde bir parçası var ki gerçekten korkunç göründü bana: «Mehmet Seyda'nın ilk romanı Zafer Gazetesinde yayımlandı. Bu gazetede Necdet Ası takma adı ile **onbir romanı** çıktı. 1950 de **İstanbul'a** gelince **Akşam Gazetesine sürekli** olarak roman verdi. **onüç romanı** bu gazetede **yayımlandı.** Bu yıllarda, adı **geçenlerden** başka çeşitli gazete ve magazinlerde roman ve hikâyeyi birlikte götürdü. 1950 den sonra geçim zoru ile daha çok magazinlere uygun eserler verdi. Yelpaze Dergisinde **haftada üç hikâyesinin** yayımlandığı oldu, 1950 - 1957 yılları arasında yazıp yayımladığı **hikâyelerinin** sayısı **400 ün** üstündedir.»

İçinde hep bir sanat eseri yaratma dileğini yaşata yaşata emeğini bu kadar cömertçe harcamak, yazarlık onurunu korumaya çalışırken ekmek parasının aceleсine kalemle yetişmek, yayımladığı eserlerle övünemeden, onlara güvenemeden hep gelecek uygun günleri beklemek: **24 romanla dörtyüzden fazla hikâyeyi** - ne kadar uyduruk olursa olsun - yaşanmamış günler gibi insanı ihtiyarlatan, eskiten, yoran ve varlığının canlı bir parçasını alıp götüren boşuna emekler diye kaldırıp atmak ve sonra... küçücük bir yarışmada kazanılan ufak bir başarının ışığına gözünü dikip... yeniden başlamak... Bu, gerçek bir çiledir... ve şüphesiz pişirip kotarır insanı. Bu geçmiş yıllarla acele eserlere esefle bakarken, o piyasa çalışmalarının bilediği usta, yatkın, verimli bir yazar çıkar karşımıza... «Evet, sabah olacaktır; sabah olur; geceler tulu-i haşre kadar sürmez. Akıbet bu sema...»

«Cinsel Oyun», «Yaş Ağaç» daki Osman'ın, baba ocağından hayata atılan bu yalnız ve kırık «âsi ve bağrı hûn» delikanlının ilk yolculuğuyla başlıyor. Kitabın başındaki ek, roman kahramanlarının yeni okuucularа hatırlatıcı bir takdimi için konmuş, anlaşılmayı kolaylaştıran bir geçmişe uzanış. Burada Fahim'in çocukluk aşkı, Osman'la onu birbirine bağlayan ipliklerin uçları, ilk gençliğe gelinceye kadar aşılmış çocukluk yıllarının - kaynakları «Bir Gün Büyüyeceksin» de, «Yaş Ağaç» da, hatta «Ne Ekersen» de kalan - belirgin çizgileri özetleniyor. Asıl roman 57 nci sayfada birinci bölümle başlıyor. Osman, trende ilk serüvenini yaşar. Ama ilk sayfadan, Mehmet Seyda'nın, o yalın, düz, oyunsuz, acılı ve sıcak anlatımını bırakıp yeni bir denemeye, bir çeşit çağrışımlar izleyiciliğine, bilinç akımı yöntemine yaklaştığını görüp yadırgıyacaksınız biraz. Noktalama işaretlerini kullanma dikkatiyle beliren bu anılar ve izlenimler karışımı düşünce sıçramaları, Osman'ın, kendi kendine çok önem veren bu onurlu insan gencinin, her etkiye açık iç dünyasından gelen yaşantı parçalarıdır.

Mehmet Seyda'nın hikâyecilik başarısı; büyük zaman dilimlerini hızla atlayıp hep yoğun anları, psikolojik derinleşmeleri, anılar içinde aranışları, diyalogdan çok monoloğu, iç gözleme dayanan ruhlu tahlillerini öne alarak romana çok özel bir yapı kazandırmış. Bir çeşit karışıklık. Osman'dan - Osman'ın gözüyle Mehlika'ya - sonra birden ortaya çıkan Fahim'e atlayış. 137 - 182 sayfalar arasında, yıllar sonra Fahim'le Osman'ın buluştukları bir lokanta masasında, anıların, gözlemlerin, düşüncelerin, izlenimlerin, sanıların... içiçe kaynaşığı mutlaş dikkat isteyen zor ve nefis bir pasaj vardır. Burada gerçek kişi Osman'la, belki de onun düşlerinin yarattığı imkânlı bir Fahim'in kaypak şahsiyeti arasında çatışma... sonra birdenbire Osman'ı bırakarak romanın tek başına kahramanı olan Fahim'in çapkınlık hayatı başlıyacak(186 - 211): Mehmet Seyda, belki ilk gençliğinde yazıp da sonradan ne kadar elden geçirirse geçirsin bir türlü koparıp atamadığı bölümde Fahim'in sokak çapkınlığından birçok şeyler çıkartmak için kendisini zorlayacaktır. Asıl maksat, yıllar sonraki kader karşılaşmasının yakışıklı bir önsözünü vermek, «Süeda Hanımın Ortanca Kızı» Mehlika tesadüfüyle anlamlı bir bağlantı kurmaktır. Dördüncü Bölüm (215 - 267), Fahim'le Lâle arasında apayrı bir parça: Belki de eski yazılan roman denemelerinden bir aktarma. Bütüne bağlı değil; yazara da kanıma göre, iyi hizmet etmiyor. Beşinci Bölüm, 269. sayfadan sonrası da değişik bir yapıda. Fahim'in amca köşkündeki tutarsız davranışları, yazarın düşsel kişisinin, gerçek dışı oyalanmalarla doldurduğu o eğlence toplantısındaki aranışı, konuşmaları, tasvirleri... birdenbire ortaya çıkarılan bir Rıfkı ile Mehlika'ya raslayışı, sonra onu arayışı, Bülent'in ölümü, Ali Muhsin'le tanışma ve konuşmaları... Kendini kadın avcılığına adayan bu zengin âvarenin yarım felsefesi... En doğrusunu gene Mehmet Seyda söylüyor konuşmasında: «Osman'la Fahim'in kişiliklerinde kendi mizacımı mı açıklayıp bütünlüyordum bilemem, ama sayfalar ilerledikçe âdeta değişken portremin çizgileri beliriyordu. Bir yanda, o çağlarımın ateşli ülkücülüğüne yakışır soydan şiirler ve hikâyeler yazıp dururken «Cinsel Oyun'un bu türde bir roman olamayışına kahırlanmaktaydım. Ne yazık ki elimden başka türlüsü gelmiyordu. İstesem de istemesem de yazmam zorunlu olan şeyi, yazarak boşalmadıkça rahatlıyamıyacağım şeyleri yazıyordum. Sonunda öyle bir şişti ve büyüdü ki...» (Yeni Ufuklar, 167)

Cinsel Oyun, gerçekten Mehmet Seyda'nın en düğümlü eseri. Kendi gerçeğiyle düşlerinin; doğrusuyla yalanının, yeteneğiyle ustalığının, samimiyetiyle uydurma hayatının, gençliğiyle olgunluğunun karışık bir yumağı. Onu parça parça birçok defa yeniden okumak ihtiyacını duyacağımı sanıyorum. Hakkında tek bir yargının kolaylığına ulaşıp rahatlıyamadığım çok yanlı eserlerden biri bu; hem kabuklu, hem özlü... Tıpkı kitabın 220 inci sayfasında anlatılan o kadın erkek yakınlaşmasının tasvirinde olduğu gibi; hem düz, hem sarp, hem çok kolay, hem çok güç, kusurlarıyle meziyetleriyle zengin bir roman bu. Tabii yorulacaksınız, sıkılıp şaşıracaksınız biraz... ama okuyacaksınız.

«KOMÜNİST PARTİSİ» MESELESİNİN İÇYÜZÜ

Komprador basın, Moskova'daki Sovyet Komünist Partisi Kongresinde, kendisine «Türk Komünist Partisi» adını takmış olan bir grubun katıldığını öğrenince, mal bulmuş mağribî gibi haberin üstüne atıldı. Sanki «Türkiye Komünist Partisi» ismini kullanan bu teşekkülün varlığını ilk kez duyuyorlardı. Dışişleri Bakanı Çağlayangil, gazetecilerin sorusu üzerine, «bu konuda herhangı bir bilgisi olmadığını, ancak konunun araştırılacağını» bildiriyordu. Istanbul Basın Savcılığı «Türkiyede bir komünist partisi olduğu» yolundaki haberleri bir ihbar telâkki ederek, geniş bir araştırmaya girişiyordu. Aslında kendine «Türkiye Komünist Partisi» adını veren bir grubun varlığı çok uzun yıllardır, gerek ilgililerin, gerek komprador basının çok iyi bildiği bir gerçektır. Bu teşekkül, Moskova'nın hâkim bulunduğu komünist partileri toplantılarına devamlı olarak katılmakta ve bir de «Yeniçağ» adlı dergı yayınlamaktadır. Dergi, Türkiyede çeşitli gazetelere gönderilmektedir. Nitekim AP liderlerinin aracılığı ile iş çevrelerinden pek yakınlarda hibe olarak 1 milyon lira alan bir gazete, TKP'nin bu dergiden alınmış incilerinden parçalar yayınlamaya koyulmuştur. Herkesçe bilinen bu konu «ortam» uygun bulunarak şimdi iç politikada sömürme konusu yapılmaktadır.

YÖN, bundan üç ay kadar önce 28 Ocak 1966 tarihli sayısının başyazısında, kişilik sâhıbi, bağımsız bir dış politikanın temel şartı olarak Sovyetlerle ılışkilerın düzeltilmesi gerektiğini belirttikten sonra, bu teşekkülü ele alarak aynen şöyle diyordu: **«Aramızda diplomatik ilişkiler bulunmayan Doğu Almanya'da yerleştiği anlaşılan Moskova'nın emrinde bir Türkiye Komünist partisinin varlığı ve Bizim Radyo'nun münasebetsiz yayınları, (Türk - Sovyet yakınlaşmasında) ölçülü davranma lüzumunu haklı olarak arttırmaktadır. Komünist partileri toplantılarında Çin'e karşı bir oy sağlayabilmek için, Moskova böyle kukla teşekküller besleyebilir, fakat bu davranışların şüphe yarattığını bilmelidir.**

Bizim komüniste de saygımız vardır, ama Moskova'nın, ya da Pekin'in değil, Türkiyenin komünist olmak şartıyla. Moskova ve Pekin papağanlarının, Washington uşaklarından pek farklı yaradılışta olduklarını sanmıyoruz.

Türkiye, bugün bir bağımsızlık savaşı içindedir. Bu milliyetçi savaşın öncülüğünü yapan Türk Sosyalistleri, bağımsızlığımıza gölge düşürecek davranışlara, nereden gelirse gelsin, en ufak müsamaha göstermiyeceklerdir...»

Gerçekten «TKP» adını taşıyan bu teşekkül, Moskova'ya kayıtsız şartsız bağlı, Moskova ağız değiştirirse, eski sözlerını derhal unutarak yeni türküyü çağırmaya başlayan dışarıda yerleşmiş sun'î bir kuruluştur. Dışardaki bu grup besbelli ki, Sovyet Komünist partisinin sağladığı paralarla yaşamaktadır. Moskova Kongresinde **«Türkiye Komünist Partisi Dış Bürosu Birinci Sekreteri»** adıyla anılan, halbuki «Yeniçağ» dergisinde **«Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi Birinci Sekreteri»** sıfatını kullanan Yakup Demir, bu görevi için dolgun ücret almakta ve emrinde bir makam arabası bulunmaktadır. Söylendiğine göre bu Yakup Demir, 1950 komünist tevkifatında 173 sayfalık bir ifade ile Menderes'in polis şefi Ahmet Topaloğlu'na hayli yardımcı olan Zeki Baştimar'dır. Baştimar, yedi yıl hapis yattıktan sonra yurt dışına kaçmış ve orada «TKP» birinci sekreterliğine getirilmiştir.

Sovyetler, böyle besleme bir teşekküle özellikle Çin - Sovyet çatışması dolayısiyle ihtiyaç duymaktadırlar. Çin ve Sovyet komünist partileri, mümkün olduğu kadar fazla sayıda komünist partisini kendi saflarına çekme çabası içindedirler. Bu sebeple, kendilerine bağlı olmak şartıyla, kimseyi temsil etmiyen, bir tabelâdan ibaret kuruluşları bile, taraftarlarını çok göstermek için beslemektedirler. Nitekim TKP, yayınladığı bildirilerde Çin Komünist Partisine ağız dolusu küfürler ederek bu görevini yerine getirmektedir. Bunun yanısıra, «hariçten gazel okuyarak» Türk halkına ve ilerici güçlere akıl hocalrığı yapmaktadır. Bu akıl hocalığının, aslında Moskova papağanlığı olduğunu, ibret verici bir örnekle göstereceğiz. Sovyetler Birliği, İnönü, Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin'i Moskova'ya yollayıncaya kadar Makarios'u desteklemekte ve ona silâh yardımı dahi yapmaktaydı. Moskova, Makarios'tan yana olunca «TKP» de, İnönü hükûmetinin Kıbrıs politikasına aynı biçimde karşı çıkmıştır. «Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi», 20 Şubat 1964 tarihli kararında, Makarios'un ve Moskova'nın o tarihteki tezini savunmaktadır: **«Uzun ve çetin bir mücadele sonunda elde ettiği bağımsızlığı tamamlamak, kuvvetlendirmek için savaşan Kıbrıs halkı, Kıbrıs adası gibi ayrılmaz bir bütündür (...) Kıbrıs Cumhuriyetinin bağımsızlığını, hükümranlığını kısıtlayan ve Garantör devletlere Kıbrıs'ın iç işlerine müdahale hakkı tanıyan Zurich ve Londra Anlaşmalarına karşı savaş, Kıbrısın tam kurtuluşunun yoludur».** Görülüyor ki,TKP, Türk hükûmetine müdahale hakkı tanıdığı için, tam Enosisçi bir dille, Zurich ve Londra anlaşmalarına karşıdır. Moskova sonradan bu anlaşmaları tanıyınca, TKP de, «Anlaşmalara karşı savaş» tan herhalde vazgeçmiştir...

«TKP», İnönü hükûmetinin 1964 Ağustosundaki Kıbdrıs bombardımanını da «emırkulu Ankara hükûmetinin emperyalistlerın emrıyle gırıştikleri bir hareket» saymaktadır. Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesinin 22 Ağustos 1964 tarıhli Türk halkına çağrısı şöyledir: «Yurttaş! Kıbrıs halkının tam bağımsızlığını elde etmek için açtığı savaş, emperyalistleri saldırgan amaçlarında birleştiren NATO'yu harekete getirmiştir. Bu yüzden, emperyalistlerin Kıbrıs plânlarını gerçekleştirmekle görevli Ankara Hükûmeti, memleketimize ancak felâket getirebilecek tehlikeli bir maceraya atılmıştır. Yurdumuzun kaderini ellerinde tutanlar, ateşle oynamaya başlamışlardır (...)

Kıbrıs'taki son olaylar, durumu büsbütün ağırlaştırdı. Hükûmetçe tutulan yolun memleketimizi bir harp ateşine sürüklediği gerçeğini bir kere daha ortaya koydu. Türk ordu birlikleri ve donanması İskenderun limanına yığıldı. Büyük Millet Meclisi, özel bir oturumunda, gericilerin baskısı altında aldığı bir kararla, hükûmete gerektiği takdirde, Kıbrıs'a asker çıkarma yetkisi verdi. En yetkili resmî ağızlar saldırının zarurî olduğunu, hazırlıkların tamamlandığını, adanın 6 saat içinde işgal edilebileceğini pervasızca ilân ettiler. Başbakan İnönü, son Washington ve Londra yolculuğundan, hazırlanan saldırı plânını beğendirmiş ve cesaretlendirilmiş olarak döndü. Çok geçmeden de Ankarada Kıbrıs'ın (Türkiyeye saldırmağa hazırlandığı) yolunda resmî bir uydurma haber yayınlandı. Bu gülünç bahaneyle de havadan ve denizden, Birleşmiş Milletlerin üyesi eğemen Kıbrıs Cumhuriyetine saldırıldı: Rum ve Türk köyleri barbarca ateşe verildi; hiç bir şeyden habersiz, silâhsız Rum ve Türk halkı, yüzlerce masum insan, çoluk çocuk napalm bombalarıyla yakıldı.

Bu saldırı hareketine, Birleşmiş Milletler kuvvetlerinin Adada bulunduğu ve durumu düzeltmek için tedbirler aldığı bir sırada girişiliyor. Çünkü, adada durumun düzelmesi NATO'lu emperyalistlerin işine gelmiyor. İki cemaat arasında barışın sağlanmasına engel olmak için, şimdiye kadar gerek Ankara Hükûmetinin eliyle, gerek başka ellerle girisilen kıskırtmaların bu defa en tehlikelisine basvurulmuştur.

Bu saldırının, Kıbrıs'ı elden bırakmak istemiyen NATO kodamanlarının plânlarına uygun olarak hazırlandığı açıktır (....)

Bugünkü hükûmet reform vaatleriyle iktidara gelmişti: hattâ kendisine (reform hükûmeti) diyecek kadar ileri gitmişti. Şimdi bu sahte vaatleri örtbas etmek için Kıbrıs işine bir cankurtaran gibi sarılmışa benziyor. Fakat bu cankurtaran yalnız bu hükûmeti değil, bütün memleketi batırabilir. Eğer bugün, her türlü kışkırtmalara rağmen, yurdumuz bir harp atesi içinde değilse, bunu ancak barıssever devletlerin (yâni Sovyetler Birliğinin) azimli davranışlarına borçluyuz (...)

Ankara idareci çevreleri, gerici kuvvetler, her vasıtayı kullanarak barışçı halkımızı, yurtsever gençlerimizi çelmeye, memlekette estirdikleri harp havasının akıntısına katmaya çalışıyorlar».

Ünlü Johnson mektubundan iki ay sonra, ihtiyatlı İnönü'yü, «Kıbrısta Johnson'un emriyle müthiş bir harbi plânlamak»la suçlayan bu deli saçmalarının müellifi «TKP», İnönü'nün Sovyetlerle yakınlaşması üzerine, ona özgü düzmekte kusur etmıyecektir! 22 Ağustosta ise, Kıbrıs ışinde Makarios'u destekleyen ve 8 Ağustos bombardımanını tâkiben Türkiyeye tehditler yağdıran Kruşçov iktidardaydı. Bu sebeple TKP Merkez Komitesi, Kruşçov'dan fazla Kruşçov'cu davranarak, İnönü hükûmetine, gülünç iftiralarla saldırmayı görev bilmiştir. «TKP Merkez Komitesi», Kruşçov'u ise göklere çıkarmaktadır. TKP'nin 17 Nisan 1964 tarihli bildirisi şöyledir: «Barış ve komünizm dâvalarına hizmetin ideal bir örneği olan hayatınız, büyük Lenin'in yolunda yürüyenler için, tükenmez bir kuvvet ve cesaret kaynağıdır.

Sovyetler Birliği Komünist Partisinin ve dünya komünist hareketinin Marksizm - Leninizme yabancı, komünizmin ruhuna aykırı metodların tesirinden kurtarılması, Leninci parti prensip ve normlarının yeniden getirilmesi işi, sizin yenilmez azminizle başarıldı. Son on yıl içinde sizin inisiyatifinizle ve önderliğiniz altında elde edilen muazzam ekonomik ve teknik başarılar —ki bunların sağlanmasında barış içinde yanyana yaşama prensibine dayanan Leninci dış politikanın büyük payı vardır— Sovyetler Birliğini, milletlerarası komünizm hareketinin, barışın, millî bağımsızlıkları için savaşan halkların kudretli bir dayanağı hâline getirdi. Dünya emekçileri, millî bağımsızlık uğrunda savaşan halklar ve bütün ileri insanlık bunun için size minnettardır.

Karagün dostumuz Sovyetler Birliği ile Türkiye arasında eski dostluk münasebetlerinin yeniden kurulması yolundaki büyük gayretlerinizden ötürü, Türkiye emekçileri, barışsever Türk halkı size minnettardır».

Kısa bir süre önce, Stalin'i kötüleyip Kruşçov'u göklere çıkaran «TKP», son Moskova toplantısında bu sefer Kruşçov'u suçlayıp yeni Sovyet liderlerini övmekte herhâlde fazla zorluk çekmiyecektir.

İşte Amerikancı komprador basının, Türkiyede güçlü ve tehlikeli bir komünist hareketinin varlığını ispatlamak için dört elle sarıldığı TKP, ancak yurt dışında tutunabilen, ücretli ve 6-7 kişilik bir zavallılar topluluğudur.

«TKP Birinci Sekreteri» bazan Türkiye hakkında sözde bilimsel araştırmalar da yayınlamaktadır. Komünist partilerin bilimsel toplantılarında okunan bu araştırmalar, uydurma bilgilerle doludur: Yakup Demir'e göre, 1963 yılının son üç ayında Türkiyede fiyatlar yüzde 30 oranında artmıştır. **(Gerçek artış yüzde 3'ten azdır).** Adam başına millî gelir yıldan yıla azalmaktadır. 1960'dan sonra 200'den fazla yeni sendika kurulması, sendikacılığın gelişme belirtisidir. **(Tabelâ sendikalarının artışı, sendikacılığı zayıflatmaktadır. İşçiler, güçlenmek için sendika sayısını azaltmaya çalışmaktadır).** İnönü, ilerici basını ekonomik tedbirlerle boğmaya çalışmış ve bu yüzden bir çok gazete ve dergi kapanmıştır. **(Böyle bir şey olmamıştır).** 1963 yılında Türk - Iş yönetim kurulunun sol kanadı ve diğer bâzı sol sendikalar, Demirsoy'un tutumunu protesto ederek çekilmişler ve Türk - Iş tamamen gericilerin eline düşmüştür. **(Sol kanat istifası diye bir olay olmamıştır).** Yabancı sermaye kazanç transferleri, 1963 yılında yüz milyonlarca dolar tutarındadır. **(O tarihlerde kâr transferi bir iki milyon dolardan ibaretti).** V.s.. v.s... Yakup Demir'in kısacık araştırmaları, daha bunlar gibi bir sürü yanlış ve uydurma bilgilerle doludur. Ama Moskova papağanı Yakup Demir'in iddiaları büyüktür. Birinci Sekretere göre, «TKP bütün çalışmalarında Marksizm - Leninizm teorisini ve kardeş komünist ve işçi partilerinin Moskova toplantılarında formüle edilen ana prensiplerini klavuz edinmekte, bunları memleketimizin konkre tarihî şartlarına yaratıcı bir şekilde uygulamaktadır».

Sovyetler, böylesine ciddiyetten uzak bir kaç kuklayı beslemekle ne umarlar, bilemeyiz. Ama bildiğimiz, böyle davranışların kompradorlara malzeme sağladığı ve Türk kamu oyunda şüpheler yarattığıdır.